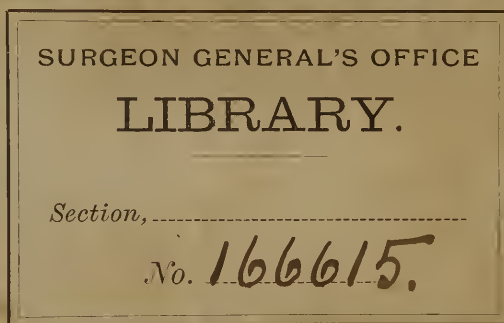
Systole est submissio pulsus. Systole et Diastole
idest. Constrictio et Dilatatio. quo motu fuscula
fuliginosa excrementa expellit et repurgat, et
ita refrigerium Calori naturo moliatur.
Symetria iod. Temperies, et Contemperatura, est debita
Conuenientia et proportio interse tum Simulariam
partium, in Calido, Frigido, Humido, et Sicco, tum
Istrumentalium, in Compositione, Numero, Magnitu
dine, Figura.

Prognostica signa nuncupantur, que futura prenuncia
Diagnostica que presentia declarant.
Indicatoria, que Curationem indicant.
Purgatio, Euacuatio est per propria loca, Derivatio
per propinquiora; Reuulsio per Contraria.
Imbecilla Vir... ...cuationem
et exigit ...
Vires Valen... ...ut et tolerare
Vires infirm... ...identur:
Medicamentum ... quod nostra
Naturam alterare potest.

Cuadit autem Natura imbecillior aut ex
propria intemperatura, aut ex Multi
tudine humoris, qui illic conflaxit.
ut in preternaturalibus tumoribus
Debilitas pulsus prouenit à quantitate
humor que indicat Euacuationem aut
à Nimia Euacuatione, que indicat
Nutritionem

In [illegible] Calcanei [illegible] purget, per [illegible] et [illegible] purget sed in aliam partem avertat.

Claudij Galeni Pergameni

DE TEMPERAMENTIS LIBRI III.

DE INAEQVALI INTEMPERIE LIBER I.

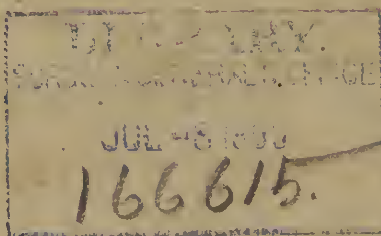
Thoma Linacro Anglo Interprete.

Cum Isagoge in eosdem libros, & scholijs marginalibus longè doctißimis, per Iacobum Syluium.

Sequitur autem interitus quia [illegible] infra ad Cerebrum transfuerit.

N.º 40.

PARISIIS,

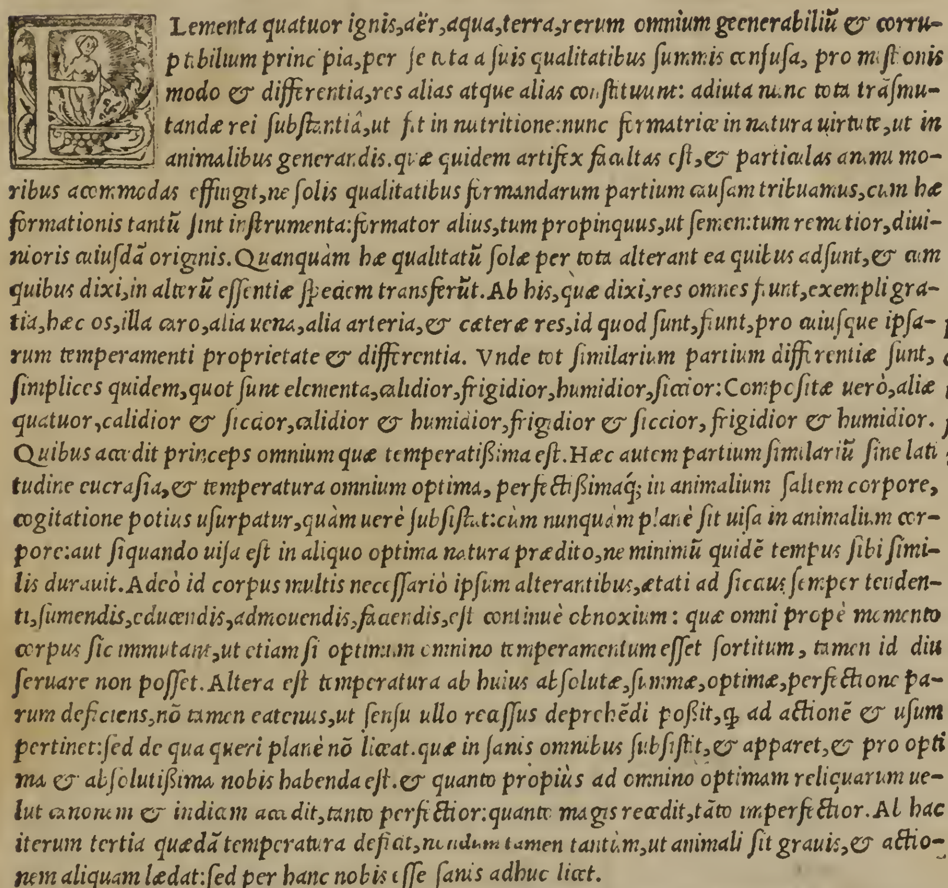
Ex officina Christiani wecheli, sub scuto Basiliensi, in vico Iacobæo: & sub Pegaso, in vico Bellouacensi. M. D. XLV.

Causa Effectus in omni Morbo [illegible] tollenda

2 trefacit calor preter naturam in corporibus excitatus primum quidem ipsos succos preter humiditatem, postea vero tum adipem incendit tum etiam carnem

Memineris studiose lector, quæ hac nota [ ] à reliquo orationis cõtextu secreta sunt, in græco codice, qui nobis quidem contigit, desiderari, & ab interprete latino, sensus explanandi gratia, passim inserta esse.

IN LIBROS TEMPERAMENTORVM COMMENTATIONES PARTITIONESQVE ALIQVOT VTILISSIMAE.

Elementa quatuor ignis, aër, aqua, terra, rerum omnium generabiliũ & corruptibilium principia, per se tota a suis qualitatibus summis confusa, pro mistionis modo & differentia, res alias atque alias constituunt: adiuta nunc tota trãsmutandæ rei substantiâ, ut fit in nutritione: nunc formatricæ in natura uirtute, ut in animalibus generandis. quæ quidem artifex facultas est, & particulas animi moribus accommodas effingit, ne solis qualitatibus formandarum partium causam tribuamus, cum hæ formationis tantũ sint instrumenta: formator alius, tum propinquus, ut semen: tum remotior, diuinioris cuiusdã originis. Quanquàm hæ qualitatũ solæ per tota alterant ea quibus adsunt, & cum quibus dixi, in alterũ essentiæ speciem transferũt. Ab his, quæ dixi, res omnes fiunt, exempli gratia, hæc os, illa caro, alia uena, alia arteria, & cæteræ res, id quod sunt, fiunt, pro cuiusque ipsarum temperamenti proprietate & differentia. Vnde tot similarium partium differentiæ sunt, simplices quidem, quot sunt elementa, calidior, frigidior, humidior, siccior: Compositæ uerò, aliæ quatuor, calidior & siccior, calidior & humidior, frigidior & siccior, frigidior & humidior. Quibus accedit princeps omnium quæ temperatißima est. Hæc autem partium similariũ sine latitudine eucrasia, & temperatura omnium optima, perfectißimaq; in animalium saltem corpore, cogitatione potius usurpatur, quàm uerè subsistat: cùm nunquàm planè sit uisa in animalium corpore: aut siquando uisa est in aliquo optima natura prædito, ne minimũ quidẽ tempus sibi similis durauit. Adeò id corpus multis necessariò ipsum alterantibus, ætati ad siccum semper tendenti, sumendis, educendis, admouendis, faciendis, est continuè obnoxium: quæ omni propè momento corpus sic immutant, ut etiam si optimum omnino temperamentum esset sortitum, tamen id diu seruare non posset. Altera est temperatura ab huius absolutæ, summæ, optimæ, perfectione parum deficiens, nõ tamen eatenus, ut sensu ullo recessus deprehẽdi poßit, q. ad actionẽ & usum pertinet: sed de qua queri planè nõ liceat. quæ in sanis omnibus subsistit, & apparet, & pro optima & absolutißima nobis habenda est. & quanto propiùs ad omnino optimam reliquarum uelut canonem & indicem accedit, tanto perfectior: quanto magis recedit, tãto imperfectior. Ab hac iterum tertia quædã temperatura deficit, nondum tamen tantùm, ut animali sit grauis, & actionem aliquam lædat: sed per hanc nobis esse sanis adhuc licet. Exemplum huius esse poßit Physiognomoniæ dias. &c. initio lib. 2. facult. naturalium.

Ambarum tanta est latitudo, quanta est sanis differẽtia actionum in excessus ac defectus uarietate. Auditionem enim, uisionem, ambulationem, actionem, & cæteras actiones sani nõ similiter obeũt, sed hic perfectiùs, ille imperfectiùs: cùm enim actionũ diuersitas temperamẽti modum sequatur, quot sunt temperamenti diuersitates, tot functionum differẽtiæ. Sic pueri actionibus corporeis, id est, naturalibus, cæteris præstant, idq; magis & minus: ut animalibus, ætas omnis à pueritia usq; ad ipsam à summo uigore remißionẽ, in qua robur omnibus minuitur. In quibus etiã magna est latitudo & tẽperamẽti diuersitas, cùm hic altero sit calidior, frigidior, humidior, siccior. Has tamen omnes actiones tã naturales quàm animales bonas per omnes ætates, & dictas temperaturas obire possumus. Ita ut sanorum temperamentum triplex sit, Primum, undequaque optimum & exactißimũ, quod unicũ est & simplex, latitudine carens. Nam in omniũ rerũ genere, quod optimũ et perfectißimũ est, id unicũ est, cùm deterius fieri nequeat: uitiosa uerò, plurima. Secundum, mediũ, nulli uitio, quod saltem sensu percipiatur, obnoxium: quod pro optimo recipimus. Tertiũ, est intemperatum, uitióque expositũ, & de quo queri liceat magis & minùs, pro recessus à medio uarietate: in eo tamen sani sumus. Graciles enim & obesi, non admodùm tamen, ex cõtrarijs temperamentis facti maximè sani sunt: licèt neutrũ habitum planè laudemus, sed amborum medium eusarcum, in quo laudabile similarium temperamentum & actiones inculpatæ. quanquàm ne hic quidem habitus corporis medius uerè, & ad unguẽ perfecta temperie sit: tamen pro inculpato & optimo censetur, quòd ad actionẽ & usum sit satis: & similibus seruari debet: ut tertiũ temperamentũ, aut ueriùs intemperies, intra tamen sanitatis terminos contenta, est corrigenda contrarijs, ut siccior humectãtibus, sumẽdis, admouẽdis, educendis, faciẽdis: & aliæ similiter, non aliter quàm quæ morbosa est intemperies, nisi quòd

a ij hæc

Nigri. Pallidi, Liuidi: Plumbei pessimi Colores

hæc ualentiora requirit contraria, ob id, quòd magis à medio recessit.

Vnde tres in totum, corporis dispositiones in nobis statuēdæ sunt, optima nobis cognita: deterior, & morbosa: quarū omnium magna est latitudo, innumerabilésque sunt differentiæ, maioris & minoris ratione. Cùm autem homo sit animal sapientissimū, & solum eorum quæ sunt in terra diuinum, & omnium quæ cœli ambitu clauduntur, perfectissimū: ut formam omniū nobilissimam, rationalem animam: sic corpus est sortitus omnium optimè constitutum, idémque sanissimum, quod est similaribus cunctis partibus temperatissimum, in calidi, frigidi, humidi, sicci symmetria, seu omnium partium uniuersa substantia inculpata, & partibus organicis omnibus optimè conformatum, ex similarium omnium magnitudine, numero, figura, situ, connexu inter se mutuo. Ex quibus actionum integritas solida, & solutu difficilis proficiscitur, ut quæ causis omnibus morbosis, externis scilicet & internis fortiter resistat. Igitur inter salubres corporis habitus quod ad partes similares attinet, unus est tēperatus, octo intēperati: per intemperies scilicet simplices 4, & cōpositas totidem. Morbi autem harum nulli sunt temperati, sed omnes intemperati, & tot numero, quot salubres intemperaturæ, hoc est, octo, simplices 4, & compositi 4.

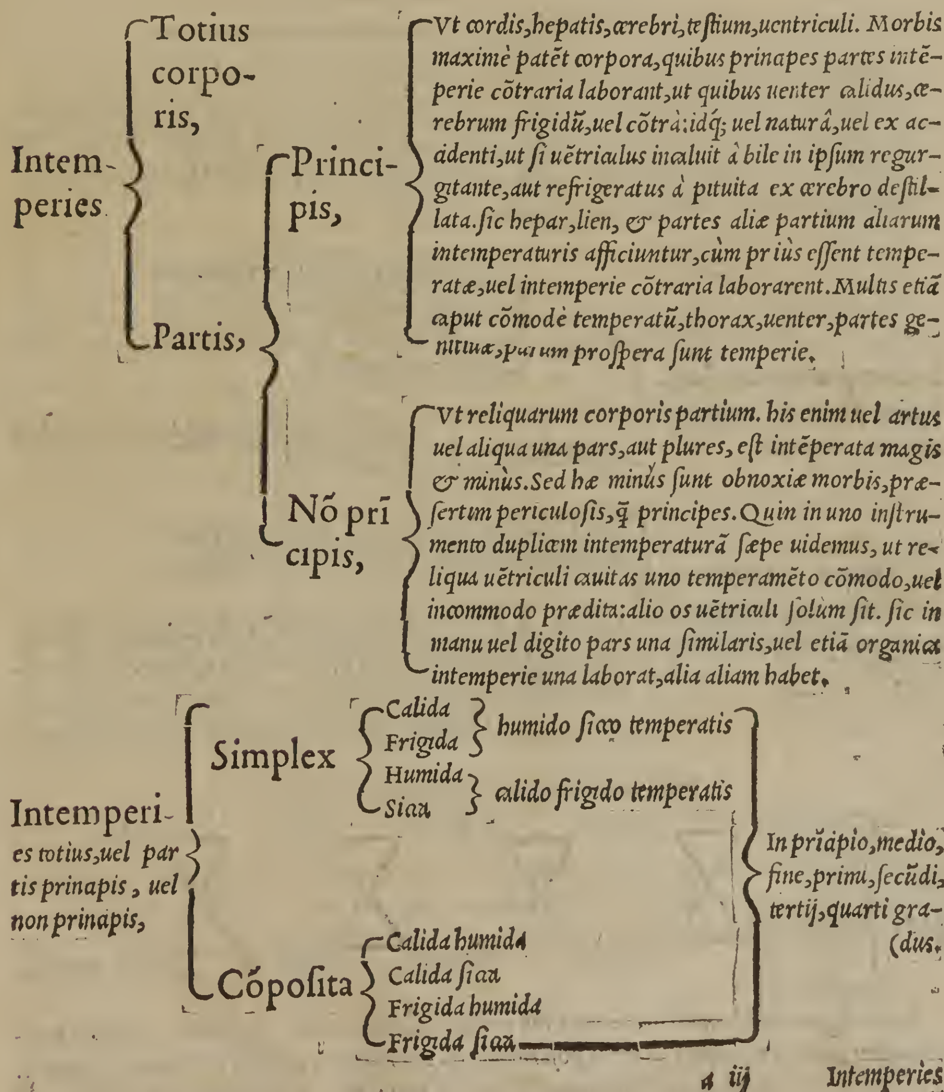
VARIAE TEMPERATVRARVM ET INTEMPE- *raturarum diuisiones.*

Eucrasia, id est, bona tēperatura,

- **AD PONDVS** — *In cuius mistura est æqualis quatuor elementorum mensura & portio, nec ulla qualitas alteri contrariæ præpollet, sed in ipsarum quatuor medio exquisitè est posita. ut cutis interna & summi digiti manus, hominis ad iustitiam temperati, in aëre ad pondus temperato, qualis est Vere medio, & climate quarto, Galeno: uel quinto, Auerroi: uel sexto cum Manardo. Cui ad pondus temperatus dicitur homo, partibus suis omnibus temperatissimus, si inueniretur. hæc tamen cutis omnium mundi rerum exactissimè media est, calida tamen sentitur, quia animalis pars est, ac uiuit, alioqui non magis calida, quàm frigida sentiretur: ut neq; cætera ad pondus tēperata, id est, inter utranq; quatuor qualitatū primariū cōtrarietatem exquisitè media. Huc pertinet, quod Galenus docet lib. 1. temper. Medium temperie in toto animalium genere est homo. Medium, ut in hominū specie, est eusarcos. i. quadratus, qui nec crassus, nec gracilis, nec calidus, nec frigidus appellatur, nec alio quouis noīe excessum uel defectum significāte: quisquis super hunc fuerit, is prorsus calidior, frigidior, humidior, siccior fuerit.*
- **AD IVSTITIAM** — *In qua elementorum quatuor mistio ferè inæqualis, sed omnibus corporis sic temperati actionibus probè obeundis idonea, ut in hominis tēperati corpore toto, & intēperati sani uel morbosi, quibusdā partibus in tēperato animali, & planta cuiuscunque generis (in quoque enim horū genere unum potest esse temperatū) etiā si frigidiss. sit natura, ut cicuta, papauere, hyoscyamo, mādragora. in quibus tamē omnibus, dum uiuunt, calidum præpollet frigido. Sic cutis manus temperati, ad pondus temperata, dici etiā temperata ad iustitiā potest, quòd sic quatuor qualitatibus æquali portione mistis, idonea maximè efficiatur suis actionibus obeundis, id est, tactui, & apprehensioni, ut pulchrè probat Galenus primo libro de usu partium.*

Corpus autem quod ab illo undequaque optimo parum recessit, & pro optimo accipimus, præsertim

præsertim est in adolescentia, & regione temperata: in cæteris ætatibus & regionibus est imperfectius. Nam infans calidus & præhumidus: uir iam calidus & siccus: declinãs minus calidus & siccior: senex frigidus & siccus. Tale etiã temperamentũ in utraque oppositione mediũ inuenitur in ipso uigore præcipuo ætatis, eius qui à prima genitura humidus fuit, & modicè calidus. Nam ut hæc in senio frigida sicca fiat, transit à contrario in contrarium per medium in ipso tempore præcipui uigoris. Ad quem modũ omnes corporis partes aliquando esse possunt tem- Initio lib. 6.
peratæ etiam ad pondus. Nam ossa fœtus uel in utero, uel mox à partu, dum scilicet adhuc cerea sani. tuẽdæ.
sunt, & flecti formariq; facilia, quid prohibet tunc temperata ad põdus dicere? Quod si est, cor, hepar, & partes reliquæ esse aliquãdo possunt ad põdus temperatæ, dum calidæ, humidæ (omnibus enim origo est ex semine & sanguine, calidis & humidis nostris principijs) ad frigidũ siccum per medium transeunt. Nisi prius spermaticas euasisse frigidas uelis, quàm humidi & siccæ mediæ fiant: ita ut simul quatuor qualitatũ æqualitas in illis nõ sit, sed prioris cõtrarietatis primò, deinde etiã posterioris. Quæ igitur substantia dicitur eucratos, id est, tẽperata, ex cõtrarijs æqua prorsus portione coëuntibus cõstat: quæ uerò ab hac deficit, uel superat, superãtis nomine dicitur, scilicet hac calidior, frigidior, humidior, siccior. Animal uerò uel plantam eucraton cùm dicimus, contraria inter se simpliciter non comparamus, sed ad naturam animalis, uel plantæ referimus, ut equus, homo, ficus, uitis temperata, quum eorũ quodque pro sua natura affectum est, & tale est, quale maximè naturâ esse dicitur. id quod externis functiõibus ipsis intelligitur, ut si ficus ficos, uitis racemos optimos & plurimos ferat: equus sit uelocißimus, homo prudẽtißimus.

Lib.6.sanitatis tuēdæ: & lib.1.tēperament.

Intēperies quælibet sola & simplex diu durare nō potest: sed necessariò sibi statim asciscit alteram. Ob id pleriq; medici quatuor tantùm temperaturas putarunt, eásque compositas: simplices negarunt. Nam calida humiditatem semper absumendo, siccam parit: frigida dum humoris nihil absumit, humidam: sicca per ætates quibus augetur animal, calidius ipsum semper reddit: quibus animal declinat, refrigerat, & solidis animalis partibus excrementorum copiam colligit.

Intēperies *totius, partis, simplex, composita,*

- **Aequalis,** *seu par, & similis,* — Cùm in aliquam intemperiem simplicem uel compositam æqualiter uersæ sunt partes, ut in cancrena, æquè calidæ & humidæ: Vel corpus uniuersum, ut ī febre hectica, oēs partes spiritosæ, carnosæ, solidæ, sunt calidiores & sicciores suo temperamento: peior est inæquali: pessima quæ ualida est, præsertim frigida sicca, quia uitæ contraria, & morti proxima.
- **Inęqualis,**
  - **Totius,** — Vt in omnibus febribus, exceptis hecticis: in hydrope, anasarca.
  - **Partis,** ut in tumoribus præter naturam.

Inæquales partium corporis temperaturæ tam sunt uariæ, ut numerari nequeant.

Intemperies in omnibus corporis partibus, par, calida tantùm humido & sicco temperata ab initio sanior est, quàm quæ in utraque oppositione habet intemperiem. Eadem in florenti ætate erit calida sicca, absumpta humiditate à calore, & biliosa euadet, & omnino gracilis. Sic instrumentalium partium constitutio, est æqualis uel inæqualis.

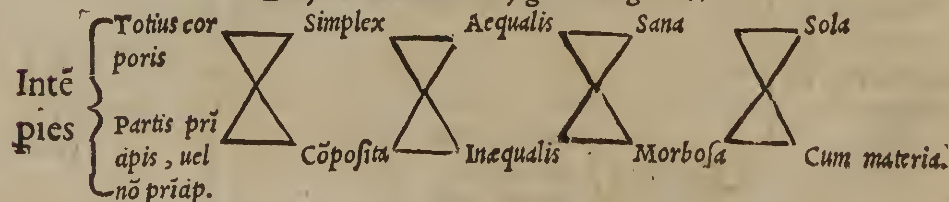
Intemperies totius, *partis, simplex, composita, æqualis, inæqualis,*

- **Sana,** — Quæ adhuc est intra fines sanitatis, & per quam actiones consuetas li- [illegible], qualis est in sanis omnibus non temperatis.
- **Morbosa,** — Quæ actionem aliquā insigniter lædit, ob id ipsa morbus est.

Intemperies totius, *partis, simplex, composita, æqualis, inæqualis, sana, morbosa,*

- SOLA, à nuda qualitate in partem recepta, de qua in differentijs morborum, ut de sequenti.
- CVM AFFLVXV materiæ, id est, sanguinis, bilis alterutrius, pituitæ, quæ intra partem recepta, tumorē præter naturam facit, qui neminem latere potest: In magnam uerò cauitatem, ut arterias tracheas, uentriculum, parit morbum in figura.

Diuisiones hæ omnes hac figura colliguntur.

In qua figura poßis ordinē arbitratu tuo mutare, cùm diuisiones sint multæ, rei diuisæ propemodum æquè propinquæ: & quod postremum est aut medium, collocare primum, & contrà. Vnde numerosißimæ intemperaturarum differentiæ sunt: & in quaque infinitum est, quantum per

Si vero superior manserit Facultas: nihil eam impedit

per magis & minus uariatio fiat. Adde quòd temperatura ad pondus, & ad iustitiā, potest esse æqualis uel inæqualis: nisi quòd in homine æqualis ad pondus inueniri nequeat, ut antè probauimus: in aëre, oleo, & alijs poßit.

Qualitates primæ
- *Caliditas*, *Frigiditas* — *Prima*
- *Humiditas*, *Siccitas* — *Secūda*
- *oppositio, seu contrarietas.*

Calidū, frigidum, *humidum, siccum*
- CORPVS *habens caliditatem, frigiditatem, humiditatem, & siccitatem.*
- QVALITAS *sola, scilicet caliditas, frigiditas, humiditas, siccitas, ut album .i. res alba, uel albedo: & alia permulta similiter pro corpore ea qualitate prædito, uel abstracto.*

Calidum, frigidū, *humidum, siccum corpus,*
- PER SE, *secundum se, primò, primariò, ex sua natura, ex sua & propria facultate & potentia, immediatè, calfaciens, refrigerans, &c. quod sua & naturali caliditate, frigiditate, à principio ad finem quādiu applicatum est, magis semper calefacit & refrigerat, ut aqua potabilis, & dulcis, synœra, summè frigida, quandiu admouetur, semper refrigerat hominem quadratum, intemperiem calidam, simplicem & solam, sanam & morbosam: Pyrethrum synœrum & solum, & similia, quadratum hominem, intēperiem frigidam, simplicem & solam, sanam & morbosam semper calfaciet: Compositam uerò, & cum materia, illa per accidens calfacit densata cute: hoc per accidens calido humore digesto refrigerat. Addidi synœra, quia quod calidum, frigidum, exploramus in sano, neutro, & ægro corpore, omnis alterius substātiæ mistione careat oportet, & expers sit alienæ caliditatis, aut frigiditatis: ne rei per se calidæ, aut frigidæ natiuam facultatem asātitia qualitas adulteret. Nam aqua calfacta quodammodo composita est: limosa, marina, aluminosa, sulphurosa, et similes planè sunt compositæ. Sic Pyrethrum niue refrigeratum, quodāmodo compositum.*
- PER ACCIDENS, *ex accidenti, per aliud, secundò, mediatè, non ex sua natura, aut facultate, calfaciens, refrigerās, &c. ut aqua summè frigida cuti affusa, pauco tempore post ablationem, refrigerata, contracta, & densata cute, ac reuocato calore, calfacit quadratum æstate media, non quidem primò & per se, sed secundò, & per caloris ad cutim reuocationem. Sic calida tumoribus calidis affusa, calfacientem humorem in uapores à suo calore uersum digerendo refrigerat.*

Calidum calore—
- *Suo, & naturali, ut piper.*
- *Acquisititio, & ex accidente, seu per accidens, ut aqua calfacta, quæ tamē per se calefacit. Vti res frigida naturali frigore, ut aqua: & frigore acquisititio, ut refrigerata in niue omnia, per se refrigerant.* — *Per accidēs, bifariam dicitur.*

1. Primò

Nam si Morbus omnino facultatē vicerit. Ipsa membrum nō poterit transfere

- **Calidũ,** *frigidũ, humidũ, siccũ, per se, & ex sua natura corp⁹*

  Cap.5. lib. 3. simpl.

  - **Energia,** *id est, actu*
    1. *Primò, synæré, absolutè, absoluto sermone, simpliciter, summè, gradu summo, elementum solum ignis, aër, aqua, terra: quæ immistas & summas qualitates sola habent, ipsáque syncera, immista, à mistione aliena & simplicia sunt. Cætera corpora ex his mistis constant, nullúmque ipsorum prorsus calidum, frigidum, humidum, siccum inuenitur.*
    2. *In uictoria, exuperantia, excellentia, excessu, ex contrarijs inuicem mistis constãs, sed uincentis ac præpollentis in mistura qualitatis nomine uocatum: quod scilicet calidum largius habet, frigidum parcius, calidum uocamus: & contrà, quia contrarium in mistione uincit, & eius maior est portio. Sic homo, equus, bos, canis, & cætera animalia & plantæ, calida nobis uocantur, quòd in his maior sit portio calidi, quàm frigidi. Sic sanguis, pituita, adeps, uinum, mel, oleum, & similia, humida, (nisi sanguinem, ut uer, mauis temperatum dicere) & os, chartilago, unguis, pilus, lignum, sicca: quòd illa humidi, hæc sicci maiorem sunt sortita portionem. Idem calidum, frigidum, humidum, siccum, absoluto sermone interdum dicitur, id est, nulli priuatim collatum: ut canis absoluto sermone animal est siccum, prout cuipiam opinio est.*

       Hoc calidum, frigidum, humidum, siccum in excessu, philosophis duplex, mole & qualitate: ut puer calidior est iuuene, copia calidæ substantiæ: iuuenis calidior puero, qualitatis effectu, & caloris acrimonia.
    3. *In collatione. i. calidius, frigidius, humidius, siccius.*
       1. *Ad symmetrum, & mediocre aliquod sui generis, ut homo cum leone comparatus: uel speciei, ut homo ætate florens, cum puero.*
       2. *Ad quoduis obuium, ut genus, speciem, indiuiduum quodcunque.*

    Hoc modo cõtraria dici possunt de ipsis animalibus speciatim inter se collatis, respectu tamẽ diuersorũ, nõ eiusdẽ. ut Canis est *calidus, homini & sibi mortuo: frigidus, leoni: humid. formicæ: siccus, homini* — *collatus, uel cani alteri frigido, cal. sic. hum.*

    Hoc modo animalia calida, humida dicta sunt ueteribus, non propriæ tẽperaturæ gratia, & sermone absoluto, imò collata ad plantas, & demortua, quibus sunt calidiora.

  Modi duo potẽtiæ tradũtur Aristoteli, cap. 5 lib. 2. de anima, ab his parum diuersi.

  - **Potentia, seu potestate,** *seu in futuro tempore, id est, quod nondum tale actu est, quale dicitur, sed tale potest esse, si extrinsecùs non impediatur.*
    1. *Maximè propriè, in quo natura suopte impetu in actum propensa est, si nihil extrinsecùs impediat, & motus initium acceperit, ut pyrethrum, castoreum calida sunt potestate: hyoscyamus, cicuta, frigida sunt potestate, quòd in his facultas quædam sit, & causa effectrix caloris, aut frigoris, ubi illius uel huius initium à calore nostro acceperunt. Quomodo homo dicitur sciens & rationalis, quia suapte natura est capax scientiæ & rationis.*
    2. *Causa materialis continens & propinqua faciendæ rei, ut sanguis est potestate caro, quia minimam exigit mutationem, eamq́; propinquam, ad carnis generationem. Fumida exhalatio potestate est flãma, uapor potestate est aër.*

CLAVDII GALENI PERGAMENI, DE TEMPERAMENTIS LIBER PRIMVS, THOMA LINACRO Anglo interprete.

Definiendũ primò, pòst diuidẽdum.

Onstare animaliũ corpora ex calidi, frigidi, sicci, humidíq; mixtura, nec esse horum omniũ parem in temperatura portionem, demonstratum antiquis abũdè est, tum Philosophorũ, tum Medicorũ præcipuis. Diximus autem & nos de iis, ea quæ probabilia sunt visa, alio opere: in quo de iis, quæ Hippocrates cõstituit elementis egimus. Hoc autem opere, quod illi ordine succedit, omnium temperamẽtorum differentias, quot hæ, qualésque sint, siue generatim quis, siue membratim diuidat, inuenire docebo. Sumámque ab ipsa nominum interpretatione principium.

Nominis interpretatio est uice definitionis, & homonymiam tollit.

Qualitates primæ 4. elemẽtis 4. summæ insunt: uiuenti in uictoria.

Cùm nanque ex calidi, frigidi, sicci & humidi temperatura conflari corpora dicunt, de iis, quæ summo gradu sic se habent, ipsis scilicet elementis, aëre, igni, aqua, terra, intelligendum aiunt. Cùm verò animal, stirpémue calidam, humidam, frigidam, vel siccam esse: nõ item. Neq; enim vllum animal, aut calidum in summo esse posse, vt est ignis: aut in summo humidum, sicut est aqua: pari modo nec frigidum, siccúmue in summo: sed ab eo quod in mixtura præpollet, appellationem sortiri: vocantibus nobis id humidum, in quo maior est humiditatis portio: siccum, in quo siccitatis. Ita verò & calidum, in quo calidum frigido plus valet: frigidum verò, in quo frigidum calido pręstat, Atque hic quidem nominum vsus est.

Tẽperamẽta tãtũ sunt 4. cõposita doctis qbusdã: simplicia 4. his priora, & mediũ oĩm malè omittẽtibus, lib. 6. sanit. tuẽ. alijs falsò tãtùm duo.

Notæ triplicis horum erroris mox ordine hoc cõfutandi.

Rationes horum simpliciter dictæ, falsæ: distinctæ, ptim ueræ, partim falsæ.

Nunc de temperamentis ipsis agendum. Eorum igitur, qui tum Medicorum, tum Philosophorum maximè illustres fuere, plurimi sanè opinati sunt, humidum aliquod calidúmque temperamentum, ab humido & frigido diuersum esse: ac tertium ab his, siccum & frigidum, diuersum à sicco & calido. Nonnulli tamen eorum humidum simul ac frigidum temperamẽtum quoddam esse affirmant, atque etiam ab hoc alterum, calidũ siccúmq;. Non tamen aut humidum simul & calidum, aut frigidum pariter & siccum, temperamentum esse. Neq; enim posse [1] aut humiditatem cum abundãte calore consistere: [2] aut cum frigiditate, siccitatem: 3 quippe absumi à calido, cùm superat, humiditatẽ. itáq; fieri, vt calidum simul & siccum corpus euadat. 3 Eandem,

† τὸ πρῶτον ἀξίωμα.

Ponentium duo tantùm tēperamēta confutatio duplex, prior tribus argumētis in tria horum errata.

vbi imbecillus in corpore calor eſt, incoctã, imperfectámq; manere: quo fieri, vt calido vincente, ſequatur ſiccitas: frigido ſuperante, humiditas. Atq; ii quidē his rationibus nixi, duas tantùm eſſe temperamentorū differentias opinantur. Qui verò ea quatuor autumāt, bifariàm his cōtradicūt. Alii ſtatim † id quod primum petunt negātes: nempe ꝙ neceſſe ſit, humorem à calido ſuperāte digeri. Alii contrà, id quidem aſſentiuntur, ſed alia ratione diſſentiunt. Ac priores quidem calidi munus eſſe, vt calfaciat, aſſeuerant: frigidi, vt refrigeret. ſicuti rurſus ſicci, vt ſiccet: & humidi, vt humectet. Proinde corpora, quæ calida ſiccáque naturâ ſint, quemadmodùm ignis, ea quatenus calida ſunt, excalfacere: quatenus ſicca, ſiccare.

1 Quæ humida calidaq́; ſunt, velut calens aqua, hæc non humectare modò, ſed etiam calfacere poſſe ſemper, vtraq; qualitate hic quoq; vnum opus, ídq; † proprium, obtinente. Haudquaq̃ igitur cōcedere ſe, ſi quid calfaciat, idē ꝓtinùs & ſiccare: imò ſi calori humiditas ſit adiuncta, nō calfacere modò, ſed etiã humectare: quemadmodùm balnea dulciū aquarum. Sin ſicuti calidum, ita etiam ſiccum corpus ſit, veluti ignis, ſtatim id tum calfacere, tum verò ſiccare. Non tamen id calori referendum acceptum, ſed ſiccitati, quæ ſimul eſt cōiuncta. Admonent autem hoc loco nos de his, qui ſub æſtiuo Sole diutiùs ſunt verſati, atq; ita, vt credibile eſt, arefacti, ac totū corpus ſiccum ſqualidúmq; habent, intolerabilitérq; ſitiunt. Quippe remedium his expeditum, & facillimū dicunt, non modò ſi biberint: ſed etiam, ſi calidæ & dulcis aquæ balneo vtantur, tanquàm humiditate, ſiue ea cum frigore ſit, ſiue cum calore, ſuū munus

† ἀχώριστον.

2 obire valente: quippe humectare ea quæ contingit. Ad eundem modū & ſiccitatem ſemper aiunt ſiccare. Boream enim qui ſiccus & frigidus ſit ventus, omnia ſiccare ac refrigerare. idq́; eſſe dictum ab Homero, Vt verò humentem deſiccat protinùs agrū Autumni Boreas: Pari modo & papaueris lachrymam, & alia ſexcenta pharmaca ſiccare pariter & refrigerare. Itaque non eſſe neceſſarium, ſi quid frigidum eſt, idem protinùs & humidum eſſe: nec ſi quid calidum, idem ſtatim & ſiccū. Neq; igitur calidum temperamentum neceſſariò eſſe ſiccum: imò poſſe aliquando in animalis temperamento calidum quidem plus valere, q̃ frigidum: & humidum, q̃ ſiccum. Quinetiam tum generationem, tum alterationem, tum † mutationem, ex contrariis in cōtraria fieri. Quis enim eſt, qui ſi dixerit album alteratū demutatúmq; eſſe, propterea quòd factum ſit calidū, non ſit ridiculus? Cùm

† μεταβολὴν, φορὰν *verò, hoc eſt, lationē uocat in fac. nat.*

Hæ tres tātū ſimplices motus ſpēs initio fac. natural.

Cùm poſtulet ea oratio, non eã quæ eſt in calido & frigido, oppoſitionem: ſed quæ eſt in colore, mutationem. Mutatur enim quod album eſt, in nigrum: & quod nigrum eſt, in albũ. Rurſus quod calidum eſt, in frigidum: & quod frigidum eſt, in calidum. Ad eundem modum, & quod humidũ eſt, in ſiccum: & quod ſiccum eſt, in humidum. Quippe ſi dicas alteratum corpus eſſe, propterea quòd cùm priùs eſſet humidum, nunc ſit album: vel cùm priùs eſſet ſiccum, nunc ſit nigrum, parum compos mentis videaris. Sin quod priùs erat humidum, nunc factum eſt ſiccum: aut quod priùs erat nigrum, nunc effectum album: aut etiam ex calido frigidum, aut ex frigido calidum, vtique ſapere, & conuenientia dicere cenſearis. Quod enim mutatur, quatenus mutatur, eatenus cedere in contrarium debet. ſiquidem factus eſt hic, aut fit muſicus, ex non muſico, dicimus: & grammaticus, ex non grammatico: & rhetor, ex non rhetore. Ex muſico verò grãmaticum, aut ex grammatico muſicum: aut ex alio quod diuerſi ſit generis, fieri aliquid dicere, ſanè eſt abſurdum. Poteſt enim qui priùs erat grammaticus, nunc muſicus eſſe: vtiq; ſi muſicen grãmaticæ adiecit, nec grammaticen abiecit. Atque ſi quid acquiſiuit priore etiam manente, cui non patet, non eſſe alteratum in eo quod manet? Ita non ex grammatico factus eſt muſicus, quippe nunc etiã grammaticus eſt: ſed ex nõ muſico, muſicus. Non enim poteſt, poſtquàm muſicus eſt factus, etiam nõ muſicus manere. Cùm igitur omnis mutatio, & ab contrariis, & ex contrariis fiat in cõtraria, manifeſtum eſt, etiam humidum ſi quatenus humidum eſt, mutetur, tum ipſum ſiccatum iri: tum quod id ſiccet, ſiccum dicendum eſſe. Deſinant igitur, inquiunt, dicere, non poſſe calidum & humidum temperamentum eſſe. quippe calidum ſimul & frigidum eſſe idem temperamentum, aut humidũ & ſiccum, non poteſt: cùm fieri nequeat, vt in eodem corpore contrariæ qualitates vnà conſiſtant: humidum verò ſimul & calidum, præterea frigidum ſimul & ſiccum, profectò in eodẽ cõſiſtere poſſunt: ſicuti tum ratio ipſa monſtrauit, tum quæ paulò ſuprà propoſita ſunt exempla. Ac talis quidem eſt prioris propoſitarum partium oratio. Altera pars negat alienum à ratione eſſe, etiam ſi calidum efficaciſsimum è quatuor ſit, ita vt non in frigidum modò, ſed etiam in humidum agere poſsit: eſſe tamen temperamentum, quod calidum ſit, & humidum: vtiq; cùm in primo ſtatim animantis ortu, humoris ſimul caloríſque copia in idem coëat. Ratio verò horum non illud efficit, quòd nequeat

Contrariorum nomen Hippocrati & Galeno & his latiùs patet, quàm Aristoteli.

Perit quodque à cõtrario in contrariũ, lib. 3. Meth.

Cõfutatio posterior.

Ponentium duo tantū temperamēta rationes malè cōcludunt.

aliquādo in eodem corpore humidi plus esse, quàm sicci: & calidi, q̄ frigidi: sed quòd sub eiusmodi statu durare perpetuò non posit. Quippe digesto semper per calidum humore, spatio etiā siccum corpus effici: atq; ita pro calido & humido, calidum siccúmque reddi. Iam hoc ipsum, quod calidum & siccum est redditum, procedente tempore frigidum siccúmq; fore. Vbi enim omnē eiusmodi corporis humorem calor absumpsit, ipse quoq; (inquiūt) marcescere inde incipit, destitutus scilicet alimento, quod ipsum accēderat. Neq; igitur mirū putant, tum inter initia statim vt gignitur animal, cōuenire in idem, aut humidum plus sicco, aut calidū plus frigido: tum temporis processu, quod priùs erat calidū & humidū temperamentū, posteà posse calidum esse & siccū: æquè vt posteà quæ sicca erat calidáq; temperies, vbi calor ipse extinctus est, frigidam siccámq; euadere. Ergo esse quidē aliquod temperamentū quod calidum sit & humidum: ac rursus aliud quod frigidū sit & siccum, ex istis cōfirmāt. Non posse autem temperamētorū differētias plures esse q̄ quatuor, ex his docere conantur. Cùm enim quatuor statuūtur qualitates, quæ in se agere inuicē patíq; posint, (nempe calor, frigus, siccitas, humiditas) oppositiones existere duas: alteram in qua calidum aduersatur frigido: alterā, in qua humidū pugnat cum sicco. Eóq; quatuor, † nō plures effici cōiugationes. Quippe sex fieri, ex quatuor inter se copulatis, coniugia: quorum duo subsistere non posse: cùm neq; humidum pariter & siccum, nec calidū simul & frigidū, dari corpus posit. Reliquas igitur esse quatuor temperamētorum coniugationes, duas humidas, & duas siccas: atque has calore frigoréq; diuisas. Hæc sunt, quæ elegantisimi eorū qui ante nos fuere, tum Medicorum, tum Philosophorum de his dixere.

Quatuor solū esse tēperamēta, eáq; cōposita ponentium rationes.

† τὰς ἀπάσας.

Tēperatura æqualis & media, uelut reliquarū canō & index, malè ab oībus his omissa.

Quæ verò mihi prætermisisse vidētur, nūc adiiciēda reor. Vnū igitur & primum id est, quod temperatā naturā, quæ tamen nō virtute modò, sed etiam viribus, reliquis præstat, non aduerterūt: imò tanquàm nulla sit, prorsus omiserunt. Quanquàm ne loqui quidem de reliquis aliquid sine hac potuerunt. Quippe quòd vel in calida temperie, calidum præualeat frigido: vel in frigida temperie, frigidum præstet calido, id ne intellexisse quidem est, nisi priùs ponatur eucratos siue temperata: neq; enim aliò quàm ad hanc temperatā naturam sunt intenti, cùm sanitatis tuendæ victum inuestigant, calidius iusto corpus iubentes refrigerare, vel frigidius excalfacere, vel rursus humidius siccare, vel siccius humectare: scilicet quò temperatum quendam mediocrémque statum

ſtatum efficiant,id quod minus eſt,ei, quod exuperat, ſemper æquãtes. Ergo quem aſsiduè ſectantur, & quò ſemper reſpicientes intemperatos ſtatus corrigunt, hunc ego quidem primum omniũ ſtatum cenſuerim. Hi verò,tantũ abeſt vt eius vel meminerint,vt etiam totum prætereant. At non præterimus, inquiunt ex his aliqui : in calido enim & humido cõprehenditur. Et quomodò non quinque eſſe in totum temperamenta dixiſtis, ſed quatuor,ſi modò optimum nõ omiſiſtis? Quippe duorum alterum,aut ex intemperatis ſtatibus neceſſe eſt vnũ eſſe omiſſum, aut ipſum temperatum. Atque ego quidem ex his quæ ſtatuunt, temperatum ipſis prætermiſſum certò ſcio. Vbi enim calidũ & ſiccum , vel frigidum & humidum,vel aliud quoduis temperamentum nominant,non vtiq; ſummas à nobis intelligi qualitates poſtulant : imò ex iis quæ ſuperant, fieri appellationes volunt. Quòd ſi temperatum ſtatum omitti nolunt,certè reliquorum aliquem omiſiſſe conuincentur. Sit enim ſicut ipſi volunt, temperatus ſtatus is,qui calidus eſt & humidus:omiſſus igitur illis planè eſt is,qui frigido intemperamento aduerſetur & ſicco: nempe in quo humidum præpollet & calidum. At idem,inquiunt, is eſt. At quî fieri poteſt,vt ſimul exuperet calidum,& non exuperet? & ſuperetur frigidum,& non ſuperetur? Si enim temperatus ſtatus eſt,neutrum alterum immodicè exuperat: ſin intẽperatus,neceſſe eſt exuperet altera oppoſitionum pars. At hoc ipſum, inquiunt,tẽperati ſtatus propriũ eſt, vt in eo calidum pręſtet frigido:& humidum ſicco. Quippe ſi frigidum modicè quidem vincat,non eſſe commodũ temperamentũ: ſin ampliùs exuperet,iam vtiq; morbum exiſtere : æquè vt ſi vehementer exuperet,mortem. Ad eundem modum de ſicco iudicandũ.in principio quidem exiſtere intemperiem: ſi ampliùs augeatur,ægritudinem: ſi plurimũ exuperet,mortem. Ceu vero de calido & humido non idem ſit iudicium. Quis enim non dicat,vbi vel calidum frigido, vel humidum ſicco paulò quidem plus valet, intẽperiem ita fieri: vbi ampliter exuperat, morbum: vbi plurimùm, mortem? Siquidem eadem eſt vtrobiq; ratio. Alioqui nec qui calidi humidiq; immodicè ſtatus ſunt,eos vitio demus: nec qui calidi morbi cum humore immodico conſiſtunt, eos eſſe morbos fateamur. Has quidem & eiuſmodi obiectiones diluentes quidã Atthalenſes Athenei ſectatores,negãt aut calidum humidúmq; ſtatũ vitio dandũ,aut morbũ vllũ inueniri,qui calidus ſit & humidus: ſed omnino,qui vel calidus ſit & ſiccus,vt febris : vel fri- *Calidi, humidi, morbis putridis obnoxij poſteà probantur.*

gidus & humidus, vt aqua intercus: vel frigidus & ſiccus, vt melancholia. Faciũt hîc & de anni temporibus mentionẽ. quorum hyemem frigidam eſſe atq; humidam dicunt: æſtatem, calidam & ſiccam: autumnum, frigidum & ſiccũ: Ver aũt tum temperatum, tum verò calidũ humidúmq; appellãt. Ad eundem modũ & ex ætatibus puerilem quidem temperatã eſſe, tum verò calidã humidámq;. porrò indicari autumãt eorũ † temperiem ex naturalibus actionibus, quę illa ętate maximè ſint firmæ. Sed & mortem aiunt animantiũ corpora ad frigidum ſiccúmq; perducere. quippe mortuos Græcè ἀλίβαντας vocari, quaſi nihil humecti in ſe habentes: vtpote tum caloris abitione eo exhauſtos, tum frigore rigentes. Quòd ſi, inquiunt, mors talis eſt naturæ, certè vita cùm ſit illi cõtraria, calida eſt & humida. At verò ſi vita, inquiũt, calidũ quiddam atq; humidũ eſt, omnino quod illi ſimillimum temperamentũ eſt, id optimũ neceſſariò eſt. quod ſi eſt, neminẽ latet idẽ quoq; tẽperatiſsimũ eſſe. Sic in idem recidere calidũ humidúmq; ſtatũ, cũ tẽperato: nec aliud eſſe tẽperatũ, ſiue eucraton ſtatũ, q̃ caliditatẽ ſimul & humiditatem pollentes. Atq; Athenęi quidẽ ſequaciũ hæ ſunt rationes. Videturq́; & Ariſtotelis Philoſophi, & poſt eũ Theophraſti, & Stoïcorũ, eadem eſſe quodammodò ſentẽtia. ita teſtiũ quoq; numero nos territant. Ego verò quẽadmodũ Ariſtoteles de calida humidáq; temperie ſenſerit, in ꝓgreſſu, ſi res poſtulet, fortaſſe explicabo: videtur. n. eũ nõ rectè accipere. Nũc id agã, vt eos qui ſic ſentiunt, in quo ſeipſos fallant, doceam: mox rem totam in vnum coactam caput, demonſtrem. Cùm enim calidũ & humidũ, atque etiã eucraton exiſtimant Ver eſſe, hîc ſe manifeſtè decipiũt. Nam neq; humidũ eſt, ſicut hyems: neq; calidũ, ſicut æſtas, quare neutrum immodicè: cùm tamen ipſis autoribus exceſſum quẽdam indicet quoduis talium nominũ. Bifariàm autem ſunt decepti: primũ quidẽ, quòd in [quatuor anni] tẽporibus quartã temperamẽtorũ cõiugationẽ inuentã omnino volunt: deinde, ꝙ id ea ratione cõcludunt, ꝙ ſit hyeme quidẽ calidius: æſtate verò humidius. Verũ nec quartam in temporibus anni ſtatuere temperamẽti cõiugationem eſt neceſſe, niſi etiam talis appareret: & contuliſſe id cum temporibus vtrinq; poſitis: nõ magis id humidũ & calidũ, q̃ frigidũ ꝓbat & ſiccũ. Si enim calidũ humidúmq; exceſſus cuiuſdã nomina ſunt, nõ poteſt, nec ipſis quidẽ autoribus verũ eſſe, ꝙ Ver in omnibus mediocre ſit. Si autẽ eò ꝙ æſtate humidius eſt, hyeme verò calidius, iccirco humidumeſt & calidum: quid cauſæ eſt, quò minùs frigidum

† εὐκρασίαν.

Ariſtoteles cap. 2. lib. de longitudine & breuitate uitæ.

Cõfutat Galenus rationes ponẽtiũ tẽperamentũ calidum humidũ idẽ cum medio.

An Ver calidum humidum cum iſtis & Hippocrate: uel potius temperatum.

frigidum id ſiccúmq; putes, propterea ꝙ æſtate frigidius, & hyeme ſiccius? vel quam ſibi facit ſortitionẽ, vt vnã partem oppoſitionis ab hyeme, alteram ab æſtate acccipiat? Quippe cùm ab vtroq; in vtraq; oppoſitionũ parte diſsideat, non ex dimidio collationẽ, ſed ex toto habere debebat. Atqui ſi ita fiat, contraria illi ineſſe dicemus. Nam calidũ erit & ſiccũ, ſi cõferatur cũ hyeme: frigidũ & humidũ, ſi cũ æſtate. Ex neutra igitur collatiõe, ſi modò integra eſt, calidũ & humidum erit. Sed ſi illis licet ex vtraq; oppoſitione ſumpto dimidio, calidũ id humidúmq; aſſerere: nobis quoq; ad alterũ dimidiũ trãſire, atq; id frigidũ & ſiccũ dicere quid ni licebit? ſcilicet ſiccũ, vt ad hyemẽ: frigidũ, vt ad æſtatem. Omnia igitur hac ratione Ver erit, humidum, ſiccum, calidũ, frigidum. Atqui illorum ipſorum ſententia non poſſunt quatuor qualitates in vna eadémq; re præpollere. Ergo neq; æſtati neque hyemi Ver cõparare eſt æquũ: ſed potiùs ipſum per ſe æſtimare. Neq; enim hyemem ipſam ea de cauſa humidam eſſe & frigidã dicimus, ꝙ reliquis temporibus humidior frigidiórq; ſit. imò id illi alia quoq; ratione accidit: ſed ꝙ humiditas in ea ſuperet ſiccitatem, & frigiditas calorem, ꝓpterea frigida dicitur, atq; humida. Ad eundẽ modum & ęſtas, quum in ea humor vincitur à ſicco, & frigidum à calido, ipſa quoq; calida dicitur & ſicca. Siquidem æquum cenſeo, quatuor anni temporũ quodlibet ex ſuapte æſtimatum natura, non ex alterius comparatione, calidum, frigidum, humidum, ſiccúmue nominari debere. Quinetiam ſi ad hãc formulã æſtimes, apparebit tibi Ver eſſe omnis exceſſus planè in medio: cùm neque ſicut in hyeme plus valeat in eo frigidum q̃ calidum: neque ſicut in æſtate, minùs. Ad eundẽ modũ ſiccitatis humiditatíſq; æquabilitatẽ in eo ſpectes. Neque ſcilicet in eo ſicut in æſtate, præualente ſicco: neq; ſicut in hyeme, exuperãte humido. Proinde rectè ab Hippocrate eſt dictũ, Ver eſſe ſaluberrimum, ac minimè morbis qui mortem afferant, obnoxiũ. Eſt & autumnus, vt q̃ æſtas, minùs calidus: ſic vtique, q̃ hyems, minùs frigidus. Quare hac ratione nec calidus abſoluto ſermone eſt, nec frigidus: quippe cùm ambo ſit, ac neutrum ad ſummum. Cæterùm alterum in eo eſt incommodum, quod etiam Hippocratis illa ſententia ſignificauit, dicentis in Aphoriſmis: „ Cùm eodem die modò frigus nos afficit, modò calor vrget, autumnales expectandi morbi ſunt. Atque ea res eſt, quæ maximè autumnum morbiferũ facit, inæqualis ipſa temperies. Itaque nõ rectè frigidus ſiccúſque dicitur. Nõ enim frigidus eſt, ſi ipſe per

Quatuor anni partiũ natura per ſe æſtimanda, à uincẽtibus in ipſis qualitatibus, nõ ex collatiõe cũ alia parte.

Ver etiam collatũ uicinis ſibi partibus, tẽperatũ inuenitur.

Aph.9.li.3

Aph.4.li.3.

Morbi autumnales. Aph.22. lib.3.

Autũnus ad meridiẽ calidus, reliquo die frigidus, solũ tamẽ siccus.

se spectetur, vt hyems est: sed vbi cum æstate cõfertur, vtique illâ frigidior. sed nec æquabiliter tẽperatus, sicut Ver. Imò in hoc maximè ab illo tempore dissidet, ꝙ mediá temperiem & æqualitatem perpetuò paré non seruat: quippe meridie multo est calidior, quàm manè aut vesperi. Nec in humido & sicco medium omnino statum obtinet, quemadmodũ & Ver: sed ad siccius deuergit. Ab æstate verò etiam in hoc vincitur, non tamen tanto interuallo, quanto in calore. Ergo patere arbitror, nec autumnũ absoluto sermone, & citra exceptionem, frigidum & siccum, sicut illis placet, dicendum esse: cùm neutrum ad summum sit, sed vincat in eo siccitas humiditatem. qua ratione meritò siccus appelletur: in calore verò & frigore, mixtũ quiddam ex ambobus & inæquale statuatur. Proinde si quatuor temperamentorũ coniugationes, in quatuor anni tẽpora distribui volunt, sciant se non solùm Veri calidũ humidúmq; statum malè assignasse: sed etiá autumno frigidum & siccũ. Quanquàm si hunc quoq; cõcedamus frigidum & siccũ esse, nõ erit statim necesse, Ver humidum calidúmq; esse. Non enim, si quatuor intemperaturæ cõiugationes in totum sunt, iam oẽs eas in quatuor anni tempora dispensari necessum est. sed si qs hoc in mũdo est ordo, & prout melius est, nõ prout peius, omnia sunt disposita, ꝓbabilius sit plura quidem ex anni tẽporibus temperata esse facta: vnũ verò, si modò aliquod, intemperatũ: si verò contrà ostendere conantur, nullum eorum esse temperatum: sed necessariò in ipsis exuperare, aliàs calidum, aliàs frigidum. & nunc, si ita fors tulit, siccũ, nunc humidum. Ego verò, tantũ abest, vt aut Ver, aut si quid temperatũ est, calidum atq; humidum dicam, vt quod planè cotrarium est, id affirmem, omnium aëris ambientis temperamentorum pessimum id esse, quod humidum est & calidũ. Quod sanè tẽperamentum in quatuor anni temporibus inuenire nequeas: in morbido & pestilenti aëris statu interdum incidit: veluti quodá loco Hippocrates cõmemorat his verbis, Pluebat per æstum hymber largus assiduè. Id nanq; est humidi & calidi status proprium, vt in æstu assiduè pluat. Quòd si vel tantũ æstus sit, quẽadmodùm in naturaliter se habente æstate: vel pluat, sed in frigore (veluti hyeme solet) fieri nequit, vt is status calidus sit & humidus. An igitur sine morbis erat æstas illa, in qua pluisse dicit in caloribus assiduè largũ hymbrẽ? Atqui carbunculos in ea fuisse narrat, putrescentibus scilicet in corpore excrementis: ac saniem quandam (quæ calida humidáque immodicè fuerat) gignentibus. Intelli-

Putredo à calido & humido.

Initio li.2. Epidemiôn, quẽ nõ Hippocratis, sed Thessali eius filij esse docet Gal. initio lib.3. de dyspnœa.

ges.

ges id ex ipsa dictione, si totã tibi adscripsero: ea sic habet, Erant in Cranone carbũculi æstiui, pluerat per æstũ largo hymbri, idq; assiduè. Acciderant aũt magis Austro: ac suberat quidem sub cute sanies, quæ conclusa incaluit, ac pruritũ excitauit: mox pustulæ veluti ambustis sunt obortæ, vriq; sub cute sunt visæ: verũ hîc minus, vtpote vno tantũ è quatuor temporibus mutato, malum fuit. Quòd si duo triáue sint mutata, aut etiam totus annus calidus humidúsque fuerit, necesse est magna pestilentia succedat. Cuiusmodi in tertio Epidemiôn, [id est, grassantiũ publicè morborũ] narrat. Apponam aut primùm, quæ de temporũ intẽpestiuo statu scripsit: deinde de hominũ, quæ subsecuta est corruptela. Aduertas autẽ animũ in omnibus velim, æstiméſque primùm cuiusmodi res sit calida humidaq; tẽperies, quámq; Veri (quod temperata res est) dissimilis: deinde q̃ necessariò in ea omnia putrescant. Incipit igitur Hippocratis narratio in hunc modum, Annus Austrinus, pluuius, à ventis in totũ silens: deinde totius status particularem rationem his subiicit, crebros hymbres in calido & Austrino flatu fuisse scribens: mox vniuersum sermonem † in vnam summã conferens in fine sic, Cùm fuisset, inquit, totus annus Austrinus, humidus, & mollis, hęc & hęc inciderũt, quę vtiq; omnia in hoc libro scripsisse sit longũ. licet autẽ cui libuerit, in tertio Epidemiωn membratim ea legere, ac in vnũ caput omnia redacta videre: nempe putredinem maximã. Cuius etiam ipsius Hippocrates non raro nominatim meminit, aliàs sic scribens, Erat autem & fluxio ipsa collecta, haud similis puri. Sed alia quædã putredo ac fluxio multa variaq;. Aliàs sic, Et in pudendis carbunculi æstiui, tum alia quæ putredines appellãtur. Et ꝙ ex hac putredine multis quidem brachium, & cubitus totus deciderit: multis femur vel sura est nudata, totúsq; pes. Quinetiam magni ossium, carniũ, neruorum, articulorúmq; prolapsus inciderunt. Deniq; nullum ex affectibus, quos scripsit, inuenias, qui meritò soboles putredinis non sit: quippe cùm nec à sicco putrefieri quicquam sit aptum, nec à frigido. Intelligas id, si carnes & reliqua quæcũq; asseruari ab hominibus solẽt, obserues hęc sale, hęc muria, hæc aceto, hæc alio quopiã ex iis quæ siccãt, cõmodè præparari. Deprehẽdas & Boreâ (qui siccus naturâ & frigidus ventus est) omnia q̃ diutissimè imputria durare. Contrà, putrescere facillimè Austrino flatu: est enim is ventus calidus & humidus. Itaq; nos in totũ cõtrà, q̃ ii, qui calidũ & humidũ Ver autumãt, decernimus. cũ neq; tale sit, neq; si esset, vtiq; salubre esset.

hi autem

Tertius liber Epidemiôn, ut primus uerè est Hipp. Gal. ibidẽ.

Putredo.

† εἰς ἓν κεφάλαιον.

Putredo.

Vt Aph. 9. lib. 3.

Duo tantũ demõſtrãdi inſtrumẽta, ratio et experientia.

Ver calidũ humidum Hippocrati in lib. de natu. humana.

hi autem & tale eſſe volũt,& propterea etiam ſalutiferum: vtrobique peccantes,tum in his,quæ ſenſu percipere,tum quæ ratione eſt intelligere. Cùm ſenſu id manifeſtè liceat,planè temperatum aduertere. Nec minùs ratione illud inuenire, quod propterea eſt aptum ſanitati, quòd è quatuor nulla in eo qualitatum exuperet. Quòd ſi vel caliditas eius frigiditatem multò excederet,vel humiditas ſiccitatem, vt variis putredinibus obnoxium: ſic omnium anni temporum morbis eſſet maximè opportunũ. Nunc quatuor qualitatum mixtionis æqualitas,& mediæ temperaturæ eius,& ſalubritatis eſt cauſa. Quid igitur Medicis ac Philoſophis quibuſdam perſuaſit, vt calidum humidúmque Ver eſſe iudicarent? Nempe quòd quatuor temperamentorum coniugia,quatuor anni temporibus adaptare voluerunt. Porrò id indè accidit,quòd primum omnium temperamentorum, id eſt, mediũ ipſum,prætermiſerunt. Quinetiam victuum,medicamentorum,omnium denique rerum differentias,in has quatuor coniugationes reducunt.ex quo manifeſtũ eſt,quantopere parum rectæ,fallacéſq; de hominis natura rationes, medicationibus obſint.Satiúſque erat duorum alterum: aut prorſus eiuſmodi rationes non attigiſſe, ſed totum experientiæ concedere: aut priùs in Logica ſpeculatione exercitatũ fuiſſe. Quippe qui nec experiẽtiæ eſt attentus, & naturalia theoremata aggreditur,priuſquàm rationem,qua hęc inueniat,cõuenienter exercuit, neceſſe eſt in eiuſmodi cauilla ſit perductus, ac de euidentibus,ceu is,qui ſenſu careat, diſputet. ¶Tum Ariſtotelem teſtem inuocet, malè ſcilicet accipiendo ea quę pręcipit. Hic enim calidum,frigidum,humidum,& ſiccum,multipliciter dici nouit. illi,non quaſi multipliciter,ſed quaſi ad eundem perpetuò modum dici velit,accipiunt. Quinetiam is,quòd aliquid ſuo & naturali calore,aut alieno & acquiſititio calidum ſit,non eſſe idem indicauit. Illi hoc quoque perperàm accipiunt. Ad hæc Ariſtoteles,itémq; Theophraſtus,quò reſpicientes temperatã intemperatámve naturam eſſe,iudicare oporteat,diligenter prodiderunt. Illi ne id quidem intelligunt: ſed cùm hos audiũt animal calidum humidúmque dicere: aut puelli temperiem humidã,calidámq; eſſe,nec quemadmodùm ea dicta ſint,intelligunt,& ſtupidi, ad quatuor anni tempora ſermonem transferunt. Ceu verò idem ſit, ac non longo interuallo diſsidens,propriam alicuius temperiem humidam calidámq; eſſe,aut circundati nobis aëris. Neq; enim aut idẽ eſt, aut ſimiliter dicitur animalis temperies calida & humida,ſicut

aëris

aëris temperamentum calidum dicitur & humidum. Quæ igitur sit omnium horum occasio, iam dicam, claréq; ostendam, iis præsertim, qui intenti esse volunt, exiguum errorem in his, quæ inter initia Logicæ speculationis tradũtur, maximorum errorum occasionem fieri: fortasséq; omnibus, quæ vel in cũctis artibus, vel in vitæ actionibus perperàm gerũtur, sophismata succedunt. Atque hæc quidem sophismata illi vitio succedũt, quòd vtique non rectè definitum est de calidi significationibus, sed duobus tantũ modis dici id putatum. Quorum altero significetur, quod syncerum, immixtum, & simplex est: altero, quod in mixtione cum suo contrario, id superat. Quòd autẽ & alterã tẽperiem cum altera conferentes, subinde alteram earum calidam [pro eo quod est calidiorẽ] pronunciamus, id non meminerunt. Atqui ad eum modum animantia veteribus calida & humida sunt dicta, nõ propriæ temperaturæ gratia, & sermone absoluto: imò ad stirpes, & demortua collata. Quippe demortuis & stirpibus, animantia calidiora, humidioráque sunt. Quinetiã ex animantibus ipsis speciatim inter se collatis, canis siccior est, homo humidior. At si formicæ vel api canem conferas, illas sicciores, hunc humidiorem inuenies. Ita idem animans præut homo, siccũ: præut apicula, humidum fuerit. Rursus ad hominem collatũ, calidũ: ad leonem, frigidũ erit. Nec mirum, si ad aliud atque aliud comparatũ, contraria simul dici de se patitur. Neque id alienum est, si idem corpus simul calidũ frigidúmq; dixeris: nisi ad idem conferens, sic dixeris. Quod enim incommodum, si eundem hominem dextrum, sinistrúmque dicas, nisi ad eundẽ conferens ita dicas? Cum ad alterum dextrum esse, ad alterum sinistrum, nihil sit absoni. Sic igitur & canis humidus pariter & siccus, prætereà calidus simul & frigidus est, non tamen ad idem collatus. Quippe ad hominem si conferas, siccus est: ad formicam, humidus. Rursus hominis respectu calidus est: leonis, frigidus. Quinetiam calidus est, vt viuens, cùm mortuus non ampliùs sit calidus: non calidus, vt ad alterũ (si ita vis) canem cõparatus. Atque hæc quidem omnia per collationem inter se dicuntur. Quæ verò vt in animantium genere conferũtur, alia ratione: sicuti etiam, quæcunque in aliqua animaliũ specie. Canis nãque ad formicam & apim, est humidus: in animantiũ genere, est siccus. Rursus ipsorum speciatim canum, hic siccus, ille humidus: alius (vt fas est cani) tẽperatus. At dictũ quidem à nobis est, in secundo de pulsuum agnitione, de tali nominum vsu diffusissimè.

Necesse

Significata calidi, frigidi, humidi, & sicci.

Necesse tamen videtur, nunc quoque summatim aliquid de his quod ad rem propositam vtile sit, dicere. Quod absoluto sermone, nec ad aliud vllum collatum, siccum vocatur, id in solis elementis est, igni, terráq; : sicut humidum in aqua & aëre. Ad eundem modum & de calido frigidóque sentiendum. Nullum enim cæterorum corporũ prorsus calidum frigidúmue esse, sed sola elementa : quicquid præter hæc ceperis, ex his mixtis constat. Eóque secundo significationum genere, calidum, frigidúmue est, non ampliùs absoluta ratione, veluti syncerum, & à mixtione alienum : imò veluti vel calidum largius, frigidum parcius: vel frigidum largius, calidum parcius sit sortitum : reliquorum quiduis calidum, frigidúmue dicitur. Ac duo quidem significata calidi, frigidi, humidi, & sicci, hæc sunt : alterum absoluto sermone † loquentium, mixtura carens, & syncerũ : alterum ex contrariis quidem mixtis constans, cæterùm ex præpollentis in mixtura nomine appellatũ. Hoc genere sanguis, pituita, adeps, vinum, oleum, mel, quicquid his simile est, humidum dicitur. Os, chartilago, vnguis, vngula, cornu, pilus, lapides, lignum, harena, later, minorem portionem humidi sunt sortita, maiorẽ sicci: eóque eiusmodi omnia sicca dicuntur Formica verò sicca est, & vermis humidus: scilicet vt sunt animalia. Rursus inter ipsos vermes, alius siccus, alius humidus. idque vel absolutè loquendo, vt vermis: vel alteri cuipiam vermi comparatus. Cæterùm hoc ipsum quod dicimus [vt vermis, siccus: vt homo, calidus: vt canis, frigidus] nisi quis rectè accipiat, & priùs intelligat quid sibi velit, necesse est omnem sermonem cõfundat. Est autem rectè accipere, id quod in secundo de pulsibus agnoscendis dicitur: vnũquodque secundum genus, vel speciem non modò calidum, frigidum, humidum, siccúmue : sed etiam magnum, paruum, celere, tardum, aliaque id genus tunc nominari, cùm supra mediocre, mediúmq; sit.

† λεγόντων ἡμῶν

Animal quo modo calidũ ueteribus.

Verbi gratia, animal calidum, cùm supra medium temperie sit animal : equum calidum, cùm supra medium temperie sit equũ. Porrò in quoque genere speciéue, media sunt ea, quæ Græcè symmetra dicuntur : quippe quæ à summis in eo genere & specie finibus æqualiter distant. Ac genus quidem est, animal: species, equus, bos, canis. Medium temperie in toto animaliũ genere, homo est. id enim in sequentibus demõstrabitur. Medium verò, vt in hominum specie est, quem Græcè eusarcon vocant, [Latinè (puto) quadratum]. Is porrò est, quẽ nec gracilẽ dicere, nec crassum possis : sed nec calidum, nec frigidum, nec alio

Symmetra.

Eusarcos.

lio quouis nomine ex iis, quæ exceſſum defectúmue indicant, appellare. Quiſquis ſuper hunc fuerit, is prorſus calidior, frigidior, humidior, ſicciórue eſt. Nominatur autem talis partim abſoluto ſermone, partim non abſoluto. Abſolutè quidem loquenti, quoniam calidus, frigidus, ſiccus, humidúſue eſſe, minimè vni alicui priuatim collatus, dicitur. Ita enim canis abſoluto quidem ſermone, prout videlicet cuipiam opinio eſt, animal ſiccum dicitur: non vtique alicui comparatus, verbi gratia, formicæ. Non abſolutè verò, vna quidem ratione, quòd ſcilicet ſymmetro, id eſt, coæquali, & medio totius ſpeciei comparatur: Altera verò, quòd cum eo quod inter omnia animalia coæquale, & media tẽperie eſt, quicquid id ſtatuas, cõfertur. Ergo iam palàm fit, quòd vnumquodque eorum quæ ſic dicuntur, nos id vel vni cuicunque comparantes, calidum, frigidum, humidúmue, aut ſiccum, vt ad illud dicimus, vel in quocunque genere ſpeciéue ſit dictũ, ad eius medium referentes. In ſpecie quidem, vt equo, cane, boue, platano, cupreſſo, ficu: Genere verò, vt animali vel planta. His accedit & tertium ſignificatum, eorum ſcilicet quæ abſoluto ſermone dicuntur, quæ impermixtas ſummáſque habere qualitates diximus, ac elementa vocari. Quinetiam qualitates ipſas eſt quando corporibus iis quæ affecta qualitate ſunt, ſimiliter appellamus. Verùm de hoc mox agetur. Sed ad rem propoſitam: cùm qualitate affecta corpora trifariàm dicantur, conſiderandum arbitror in quaque dictione, quemadmodùm vtamur appellationibus: vtrúmne vt ſimplex aliquid & immixtum indicãtes: an veluti ad ſymmetron eiuſdem generis vel ſpeciei conferentes: an veluti ad rem quamlibet. Sicut cùm os ſiccum dicimus, aut frigidũ abſoluto ita ſermone nominantes, non adiecto leonis, canis, aut hominis. Palàm nãque eſt, quòd ad vniuerſam naturam omnium quæ ſunt in mundo corporum reſpicientes, aliquid concipimus medium, cum quo cõferentes, ipſum ſiccum dicimus. At ſi quis leonis, vel canis, vel hominis os ſiccum eſſe dicit, liquet hunc rurſus ei quod in ipſis animalium oſsibus medium eſt, id comparare. Eſtq́;, quoniam vniuerſorum animaliũ, aliis magis, aliis minùs ſicca oſſa ſunt, hîc quoque os aliquod in aliquo animalium genere intelligendum, quod media temperie ſit, verbi cauſa, hominis: atque huic reliqua collata, alia humida, alia ſicca appellanda. Iam in ipſis hominibus alius os ſiccum, alius humidum habere dicetur, vtique ei qui medius eſt (vt in hominibus) collatus. Quòd verò in omnibus quæ ſunt, quod

Symmetrō.

medium inter extrema eſt, id ſymmetron, atque in illo genere, vel ſpecie temperatum ſit, in omni mihi ſermone ſubaudiendum perpetuò eſt, quanquàm ſit in dictione nonnunquàm omiſſum. Atq; cùm hæc quidẽ ſic ſe habeant, vbi aliquis hanc, vel illã humidã calidámue temperiẽ affirmat, rogandus eſt, quẽadmodùm dixerit, vtrúmne hunc quempiam vni definito comparans, Platoni, verbi gratia, Theophraſtum: an ſecundum genus quodlibet, ſpeciémve collationem faciens. quippe vel vt hominem, vel vt animal, vel vt ſubſtantiam, abſolutè. Tertium enim ſignificatum cuiuſuis talium nominum, quod ſimplex eſſe impermixtúmq; diximus, id in mixtis ſubſtantiis non eſt: ſed in ipſis primis, quæ etiam vocamus elementa. Ita cùm quodq; affectorum qualitate corporum trifariàm dicatur: nobis ad propoſitam de temperamentis tractationem, duobus tantùm eſt opus, vt qui vel ad vnum quodlibet, vel ad medium eiuſdem generis comparemus. Quoniam autem multa genera ſunt, quemadmodùm vtique & indiuidua, poterit multis modis idem corpus, & calidum & frigidum, & humidum, & ſiccum eſſe. Verùm cùm vni cuilibet comparatur, admodùm manifeſtum eſt, contraria de eodem dicere licere. veluti Dionem Theone quidem, & Memnone ſicciorem: Ariſtone & Glaucone, humidiorem. At cùm ad mediũ eiuſdem generis, vel ſpeciei fit collatio, hîc iam confundi conturbariq;, qui parum exercitati ſunt, ſolent. Idem nanque homo humidus ſimul & calidus eſſe poteſt, ſed non minùs ſiccus & frigidus. Verùm ſiccus quidem & frigidus, ad mediocris temperamenti hominem collatus: humidus autem & calidus, ad aliud quoduis animal, ſtirpémve, aut ſubſtantiam comparatus: verbi gratia, ad animal, vt apem & formicam: ad ſtirpem, vt oleam, vel ficum, vel laurum: ad aliam verò quampiam ſubſtantiam, quæ nec animal ſit, nec planta, vt lapidem, ferrum, vel æs. In his verò collationem, quæ ad hominem fit, ad rem eiuſdem ſpeciei dixeris: quæ ad apem, vel formicam eſt, ad aliquid eiuſdem generis. Simili modo quæ ad ſtirpem fit quamlibet. Eſt enim ſupra animal ſtirpis genus: quemadmodùm ſanè ſuperioris, quàm ſtirpium, generis ſunt lapis, ferrum, & æs: vocetur tamen pro docẽdi compẽdio ad homogenes, [id eſt, rem eiuſdẽ generis] omnis eiuſmodi comparatio: illud ſolum in ea determinantibus nobis, quòd vbi ſimpliciter ſubſtantia quæpiam eucratos, ſiue temperata dicitur, tum hac alia ſiccior, alia humidior, & alia frigidior, alia calidior: eo loco eam quæ ex contrariis æqua prorſus

Plantæ genus, corpus animatum: lapidis genus, corpus.

Eucratos ſubſtantia ad pondus.

inter

inter se portione coëuntibus constet, eucraton, siue temperatam nominari: quæcunque verò ab hac deficiunt, superántque aliquo, ea superantis nomine vocari. Vbi verò stirpem, animánsve vllum eucraton dicimus, nequaquã in ea dictione simpliciter contraria inter se comparamus, sed ad naturã vel animalis, vel stirpis referimus. Ficum, verbi gratia, temperatam dicentes, cùm talis sit, qualis maximè ficus esse naturâ debeat. Rursus, canem, suem, equũ, & hominem, cùm eorũ quisque pro sua natura optimè se habeat: optimè verò se habere aliquid pro sua natura, ex ipsis functionibus intelligitur. Quippe animal, ac stirpem quálibet, tum optimè se habere dicimus, cùm optimè suam functionem obeunt. Ficus enim virtus, bonitásque est, optimos plurimósque ficus afferre. Ad eundem modum vitis, plurimas optimásque vuas pendere: Equi verò, quàm velocissimè currere: Canis, ad venationes quidem, & tutelã quàm animosissimũ, ad domesticos quàm mitissimũ esse. Hæc igitur omnia (animalia dico & stirpes) optimam, mediámque habere in suo genere temperiẽ dicemus: non vtique absoluto sermone, cùm paritas exacta contrariorum in iis non sit, sed cùm ea mediocritas, quæ ad potestatem refertur, his adsit. Eiusmodi aliquid, & iustitiã esse dicimus, non quæ pondere, & mensura: sed quæ eo quod pro dignitate conuenit, æqualitatem explorat. Est igitur temperaturæ æqualitas in omnibus temperatis animalibus, stirpibúsque, non ea, quæ ex pari elementorum cõmixtorũ spectatur mole, sed quæ tum animalis, tum stirpis naturæ conuenit. Conuenit autem aliàs, vt humidum sicco, & frigidum calido præponderet. Neque enim similem habere temperaturam debent, homo, leo, apis, & canis. Ergo ad quærentem, cuius sit temperamenti, homo, equus, bos, canis, aliúdue quodlibet, non est absoluto sermone respondendum. Non enim fieri potest, vt qui ad ea, quæ multis modis sunt dicta, & inter se diuersa, vno modo respondet, non coarguatur. Oportet igitur duorum alterũ, aut omnes percensere differentias: aut percontatum priùs de qua rogauerit, illam solam dicere. Nam si, vt in animalibus, cuius esset temperamenti rogabat, ad id quod medio est inter omnia animalia temperamento respicientes, respondere ei oportet. Si absolutè, atque vt ad omnem substantiã: sic iam contraria, quæ sunt in eo cõparare inter se oportet atq; ęstimare: haudquaq̃ ad actiones tẽperiem referentes, sed ad elementorũ portiones. Sin huic cuipiã membratim cõparans, rogabat, vtiq; ad illud solũ conferendo, est respondendum.

Eucratos planta, animans ad iustitiam.

Actionum perfectio, tẽperamenti bonitatem indicat: à qua nascitur facultas, actionis causa.

Tẽperamentum rerum ad iustitiã, & ad pondus in præfatione declarauimus abundè.

Multiplex quæstio, atq; est distinguenda, q̃ ei respõdeatur.

Iam minùs etiam, si indiuiduorum cuiuslibet, Dionis, verbi gratia, vel huius canis rogemur, quænam sit substantiæ temperatura, est simplex danda responsio. Dabitur enim hinc sophistis ad calumniam occasio non parua. Nam si calidi esse temperamenti, & sicci Dionem dicat, facillimè licebit illis, partim hominem quemlibet, qui calidioris quàm Dion sit & siccioris temperamẽti, proponentibus, vt ad illum, humidum, frigidúmque Dionem dicere: partim aliud quoduis animans, stirpémve, verbi gratia, leonem, aut canem, atque his humidiorem, ac frigidiorem asserere Dionem. Quisquis igitur nec ipse sese fallere, nec ab alio falli volet, huic opus est ab his substantiis, quæ simpliciter calidæ, frigidæ, humidæ, siccæ dicuntur, incipere: atque ita transire ad reliquas. Ac primùm quidem illud ipsum in iis exploratum habere, ne has quidem, tametsi maximè videntur absoluto sermone dici, quò minùs ad mediocre eiusdem generis comparentur, effugere. Veluti enim canem medio temperamento esse omniũ canũ dicimus, cùm pari spatio distat ab extremis: ita substantiam medio esse temperamento dicemus, cùm pari modo ab extremis abest, quæ scilicet & prima omnium sunt & elementa. Porrò aberit pari modo ab extremis, cùm ea continet æqualiter inter se mixta. Ergo quæ supra citráve hanc, temperies erit, eam calidam, frigidam, humidam, vel siccam dicemus: simul ei, quæ media est, conferentes: simul contrariorum elementorum examen in ea facientes. Qua nimirum ratione simpliciter eam calidam, frigidam, humidam, siccámve pronunciabimus: vbi verò cum medio temperamento conferimus, non simpliciter, sed quòd ad mediocre eiusdẽ generis sic se habet. Porrò genus earũ substantia est: omnia enim sub hac, vt superiori sunt genere, tum animata, tum inanima. Estq; hæc hominis, canis, platani, ficus, æris, ferri, aliorum denique omniũ cõmune genus. Sub ea verò sunt alia genera permulta: Animal quidẽ, auis, piscis: stirps, arboris & herbæ. auis, aquilæ & corui: piscis, lupi & rhombi. Simili modo oleæ & ficus genus est, arbor: anagallidos, & pæoniæ, herba. Iam hæc vltima sunt genera, eóque species appellantur, coruus, rhombus, ficus, anagallis, similiter homo, & bos, & canis. Ac supernè quidem descendentibus, hæc vltima sunt genera, proinde species dictæ: infernè verò ascendentibus, ab indiuiduis scilicet substantiis, prima sunt. Indicatúmque alio opere est, meritò oĩa quæ media sũt inter prima genera et indiuidua, simul genera & species à veteribus nominari. ¶ Ergo cùm definita significata

Sub substantia genere maximo alia sunt multa genera subalterna, & inferiora, & species infimæ. Quæ inter genus generalißimum & speciem specialißimam intersunt, genera inferiorum, species superiorum, dicũtur Porphyrio.

ficata iam ſint, ac clarè indicatum, quemadmodùm tum abſoluto, tum non abſoluto ſermone calidum, frigidum, humidum, ſiccúmve corpus aliquod pronunciandum ſit: quærendæ nobis deinceps eorum ſunt notæ. Quanquàm hic quoque decernere priùs de nominibus oportet, quæ in habendo nobis ſermone, neceſſariò incident: ſimul explicare rem quandam, quæ poteſtate iam monſtrata priùs eſt, non tamen ab omnibus, qui hos commentarios euoluent, facilè ſaltem intelligi poteſt. Itaque de nominibus priùs locutus, mox ad rem reuertar. Quod calidum, frigidum, humidum, ſiccúmve non vnum aliquid ſimpliciter ſignificent, vbi de corporibus dicuntur, priùs eſt indicatũ. Quòd autem & ſolæ ipſæ in corporibus qualitates, citra corpora, quæ eas ſuſcipiunt, ſic interim nominentur, id quidem, vt nondum eſt dictum, ita nunc dici eſt tempeſtiuum. Quemadmodùm nomen albi, tum de colore enunciant, cùm ita loquũtur, contrarius eſt albus color nigro: tum de corpore, quod colorem ſuſcipit, cùm ſcilicet oloris corpus album dicunt: ita & calidi nomen, tum de qualitate affirmant ipſa, tanquam ſi caliditatem appellarent: tum verò de corpore, quod caliditatem ſuſtinet. Quippe qualitatem à corpore, quod eam ſuſcipit, diuerſam habere naturam & quandam propriam exiſtimare oportet, veluti in opere de elementis eſt indicatum. Et caliditas quidem qualitas eſt, eadem verò & calidum dicitur, veluti & albedo album. Ipſum verò corpus calidum, vnum hoc nomen tantummodò obtinet, calidum, ſicuti album. Nunquàm tamen caliditas, vel albedo, corpus ipſum dicitur. Ad eundem modum ſiccum, frigidum, & humidum nominantur, tum ipſum corpus, tum qualitas. Non tamen corpus, frigiditas, humiditas, vel ſiccitas appellatur, quemadmodùm quæ in eo eſt qualitas. Hæc cùm ſic ſe habeant, æquum eſt, cùm vel caliditatem, vel frigiditatem diſputans quis profert, nullam exoriri captionem, quòd ſolæ qualitates his indicentur nominibus. At calidum, frigidúmve cùm dicitur, quando & qualitas ita & quod eam ſuſcipit, corpus nominatur, facile ſit ei, qui redarguere ſtudet, vt quod à loquente non ſignificatur, id quo poſsit reprehendere, accipiat. Eiuſmodi enim rem faciunt, & qui ſententiam illam, qua dicit Hippocrates, augeſcentia corpora plurimum habere innatum calidum, oppugnant. Neque enim eſſe corpus aliquod [calidum] ipſum innatum animali calidum ab Hippocrate dici intelligentes: neque id quid ſit uſquam quærentes: ſed de ſola

Calidũ, frigidum, humidũ, ſiccũ pro corporeillis qualitatib[9] prædito ſumitur, & pro abſtracto.i. caliditate, frigiditate, humiditate, ſiccitate: ut alia multa.

Aph. 14. lib. 1. Idem non habet uetus interpres.

la qualitate, quam ſcilicet caliditatem appellamus, nomen id dici præſumentes, ſic dictum eius refellere parant. Et iam apparet, quod de homonymia diſtinguere, tametſi ſit res parua, tamen in rerum vſu non leuis experitur momenti.

Homonymia, id eſt, æquiuocatio, eſt diſtinguenda.

verùm cùm hoc quoque abundè ſit definitum, rurſum id quod ſupereſt, repetamus. Cùm humiditas, & ſiccitas, & caliditas, & frigiditas, ſynceræ quædam & impermixtæ qualitates ſunt, quæcunque has ſuſcepere corpora, ea calida, & frigida, ſicca, & humida prorſus exactéque ſunt. Atque hæc mihi genitorum, & pereuntium elementa intellige.

Oĩa ex elementis mĩſta, ĩ medio illorũ ſunt Gal. in nat. humana.

Reliqua corpora vel animalium, vel ſtirpium, vel inanimorum omnium, veluti æris, ferri, lapidum, lignorum, in medio primorum illorum collocata eſſe. Nullum enim aliorum vel ad ſummum, calidum: vel ad ſummum, frigidum: vel ad ſummum, humidum: vel ad ſummum, ſiccum eſt: ſed vel medium prorſus contrariorum, ita vt nihilo magis ſit calidum quàm frigidum, aut humidum quàm ſiccum. vel ad alterum contrariorum eſt propenſum, ita vt magis ſit calidum, quàm frigidum, vel magis ſit humidum quàm ſiccum.

Eucratõ ad pondus.

Ac ſiquidem medium planè ſit in vtroque contrariorum genere, ita vt non magis ſit calidum quàm frigidum, aut humidum quàm ſiccum, eucraton id, ſiue temperatum omninò dicetur. Sin alterum contrariorum ſuperet, ſiue in altera oppoſitione, ſiue in vtraque id ſit, non etiam dicetur eucraton.

Simplex prius eſt cõpoſito natura & doctrina. Gal. Aph. 15. li. 3.

Ac ſi calidum magis ſit quàm frigidum, quod magis eſt, id appellabitur. Idem ſtatuendum de ſicco & humido. Ad eundem modũ ſi frigidum magis ſit, nominabitur frigidum. At ſi in vtraque oppoſitione alterum ſuperet, ſiue calidum vnà cum humido, ſiue calidum ſimul cum ſicco, ſiue frigidũ ſimul cum humido, ſiue frigidum vnà cum ſicco, vtique pro vincenti ſortietur id corpus appellationem.

Tẽperaturæ 4. ſimplices, & 4. compoſitæ, & præter has, media.

Et has quidem quatuor intemperies, vt ſuprà diximus, plurimi norunt, tum medici, tum philoſophi. Reliquas quatuor, quæ ex dimidio harum conſtitutæ ſunt, neſcio quomodò derelinquunt: ſicut etiam eam, quæ prima omnium, optimáq; eſt. Cæterũ quod ſuperante calido, liceat nihilo magis humidã eſſe, q̃ ſiccã tẽperiẽ, (quod vtiq; ad hãc ſpectet cõiugationẽ) id vel ex iis, quæ iã dicta ſunt, manifeſtũ arbitror: faciléq; eſt, etiam ſi nihil eſſet prędictũ, id colligere, cõcedentibus ſemel illis ſaltẽ, alterã eſſe tẽperiẽ humidã & calidã, alteram ſiccã & calidã. Si nanque neceſſariũ omninò non eſt, ſiccã eſſe, quæ calida ſit: ſed licet eam & humidam eſſe: licebit vtique & mediam eſſe.

Tẽperaturæ 4. ſimplices probantur.

esse. propior nanque siccæ temperaturæ media est quàm humida. Ad eundem modum est & frigida quædam temperies altera, in qua nimirum frigidum præpollet: hanc tamen nec humidam esse, nec siccam, est necesse. Sed potest inter has & media esse. rursus enim hic quoque eandem afferes rationem. Nempe si necesse non est frigidam temperiem esse humidam, sed licet & siccam eam fieri: manifestum est, mediam quoque esse posse. quippe quæ vicinior humidæ est, quàm siccæ. Ergo veluti duæ intemperies in altera oppositione sunt monstratæ, altera calida tantùm, altera frigida: sic in altera oppositione duæ aliæ statuentur, altera sicca tantùm, altera humida, mediocriter scilicet sese habentibus, calido & frigido. Iterum nanque dicemus hic quoque, sicuti necesse non est, si qua temperies sicca est, hanc protinus calidam quoque esse, sed fieri posse, vt etiam frigida sit: ita fieri potest, vt quæpiam nec calida sit nec frigida, sed in hac quidem oppositione, eucratos siue temperata: in altera, sicca. Simili modo nec humidam temperiem necesse est calidam frigidámve esse: sed eam mediam esse inter huius oppositionis extrema licet. Si igitur necesse nõ est, vt vel intemperiẽ, quæ in calido est & frigido, sequatur ea quæ est in altera oppositione intemperies: vel hanc quæ in illa, licebit aliquando & naturam, quę in caliditate & frigiditate temperata sit, vel siccã esse, vel humidam: inuicémque quæ in his tẽperata sit, vel calidam esse vel frigidam. Quæ sunt & hæ ab iis quas priores tum medici, tum philosophi nobis tradiderunt, quatuor diuersæ intẽperies: medióque loco positæ inter temperatos habitus, & eos qui in vtraque oppositione sunt intemperati. Qui nanque in summo est temperatus, is neutram oppositionem habet superantẽ. Qui verò aduersus hunc est intemperatus, vtranque habet vitiosam. Medium sortitur locum, qui in altera quidem est temperatus, in altera intemperatus: qui vtique & ex dimidio eucratos, ex dimidio intemperatus cùm sit, meritò medius dici potest inter eum, qui ex toto est temperatus, & eum qui ex toto est intemperatus. Et si quidẽ hæc sic se habent, sicut certè se habẽt, cur nouẽ dicere vniuersas temperamentorũ differentias dubitemus? Tẽperatam quidẽ vnã, non tẽperatas octo: quarũ quatuor simplices sint, humida, sicca, calida, et frigida: quatuor cõpositæ, humida simul & calida, sicca pariter & calida, frigida simul & humida, frigida simul & sicca. In quolibet verò iã dictorũ tẽperamentorũ permagnus est excessus, defectúsq; modus, non in

Mediũ propius extremis, q̃ extrema omnia.

Hi tãtũ 4. temperaturas cõpositas statuerũt, ut initio docuit.

Temperaturæ 4. simplices, mediæ sunt inter compositas 4. & optimam.

iis modò quæ ſimplicia ſunt, ſed etiam in compoſitis. idque tum in tota ſubſtantia: tum verò in vnoquoque genere. Si cui igitur agnoſcendorum temperamentorum cura eſt, incipiat exercitationem oportet ab iis in quolibet genere naturis, quæ temperatę, medięque ſunt. Quippe quòd, ſi his alias cõparet, facilè quod in quauis ſuperet, deficiátve, inuenerit. Ergo primùm de iis, quæ ſimpliciter loquentibus, temperata, intemperatáque dicuntur, agendum: quæ ſcilicet in omni generata ſubſtantia, nó in ſolis animalibus & ſtirpibus diſquirenda diximus. Porrò hic quoque tantillum ſaltem diſtinguere de nominibus conueniet, quòd calida temperies, alia iam energiâ, ſiue (vt loquuntur) actu ſit, alia poteſtate: tum quòd poteſtate ea eſſe dicamus, quæ quod dicuntur, id nondum ſint, ſed facilè id fieri poſſint, quoniam naturalem, vt id fiant, aptitudinem ſint adepta. Igitur primùm de his quę actu calida, frigida, humida, & ſicca ſunt, diſſeramus, auſpicati ab vniuerſa ſubſtantia: mox ad animalia & ſtirpes deſcẽſuri. Ita enim conſummationem habebit, quod inſtitutum nobis eſt. Quoniam igitur quod in omni genere, maximéque in vniuerſa ſubſtantia medium eſt, id ex mixtione extremorum cõflatur: vtique cõueniet, vt tum notitia eius, tum agnitio ex illis ſumatur. Ac notitia quidem facillima eſt. Quippe à calidiſſimo omnium, quæ ſub ſenſum veniunt, veluti igni: aut quapiam aqua, quę ad ſummum ſit feruens, ad id quod omnium, quæ nobis apparent, eſt frigidiſsimum, veluti glaciem, & niuem venientes, æſtimato inter ea interuallo medio, ad vnguem id † didicimus. ſic enim ſymmetron, quod ſcilicet ab vtroque extremorum pari abeſt ſpatio, intellectu comprehendemus. Quinetiam id nobis præparare licet, miſcentibus aquæ feruenti parem modum glaciei. Quod enim ex ambobus eſt mixtum, pari interuallo ab vtroque extremorum aberit, & eo quod vrit, & eo quod frigore ſtupefacit. Non eſt igitur difficile ei, qui ita mixtum tetigerit, medium vniuerſæ ſubſtantiæ in calidi frigidíque oppoſitione habere, eiúſque meminiſſe, atque alia omnia illi veluti normæ adaptata iudicare. Quinetiam ſi terram, quæ ſicca ſit, vel cinerem, vel tale aliquid quod planè ſit aridum, pari aquæ modo imbueris, medium in ſicci humidíque oppoſitione effeceris. Ergo ne hic quidem difficile eſt, vbi viſu pariter, tactúque eiuſmodi corpus noueris, memoriæ id infigere, eóque ad humidorum ac ſiccorum, quæ deficiant, ſuperéntve, agnitionem, pro norma, exemplaríque vti. Porrò

corpus

Calidū, frigidum, humidū, ſiccū actu, & potentiâ, fuſius initio li. 3. Temp.

Medium.

† τέμνομεν, diuidimus, etiam uetus interpres.

Symmetrō.

Mediū eſt uelut norma extremorum.

corpus de quo iudicandum est, mediocriter calens esto. Nam hoc ipsum humidi siccique medium corpus si ad summum id calorem frigúsve sit perductum, falsam interim imaginationem excitabit: videbitúrque quàm sit mediocre, aliquando humidius, aliquando siccius. Quippe si liberaliùs calefiat: liquatum iam, ac fluxile, humidioris substantiæ phantasiam de se præbebit: contrà, refrigeratum plus iusto, consistit, ac cogitur, immobiléque redditur, & durum tangenti apparet: vnde etiam falsam siccitatis imaginationem exhibet. Quod si veluti humidi siccique parem modum habet, sic caloris, ac frigoris sit in medio: nec durum, nec molle tangenti apparebit id corpus. Atque tota quidem eiusmodi corpora per tota se miscendi, calidum, inquam, frigidum, siccum, & humidum, homini facultas non est. Terra enim aquæ confusa, miscetur quidem, (quatenus scilicet videri cuipiam posit) atque ita tota toti contemperatur: cæterùm appositio exiguarum partium ea est, nequaquam totorum per tota mixtio. Sed ambo ea per tota miscere, Dei, vel Naturæ est opus: magísque etiam si calidum, ac frigidum inter se tota per tota miscenda sint. Attamen appositionem eiusmodi efficere, vt sensum effugiant singula simplicium corporum, non solùm Naturæ opus Deive est: sed etiam nostrum. Neque enim difficile est tali mixtione, lutum quod medium sicci, humidíque sit, moliri. Simili modo & quod calidi ac frigidi sit medium: videbitúrque tibi eiusmodi corpus in calore & frigore temperatum, imò etiam in duritiæ, mollitiæque medio statu esse. Id autem genus est, hominis cutis, vtpote omnium extremorum, calidi, frigidi, humidi, sicci verè media. Maximéque ea, quæ est in manu: hæc enim omnium sensibilium veluti norma futura erat, prudentissimo nimirum animantium, tactus instrumentum ab ipsa natura præparata. Quò magis eam ab omnibus extremis, calido inquam, frigido, sicco, & humido, pari abesse interuallo oportuit. Iam vtique & constat ex horum omnium æquis portionibus, non compositis modò, sed etiam per totas se mixtis. quod nostrûm planè nemo efficere potest: sed est Naturæ opus. Quæcunque igitur partes cute sunt duriores, veluti ossa, chartilagines, cornua, pili, vngues, ligamenta, vngulę, calcaria: in his omnibus siccum præualet. Quæcunque verò molliores sunt, sicuti sanguis, pituita, seuum, adeps, cerebrum, medulla tum spinalis, tum altera: in his humidi plus est, quàm sicci. Quinetiam quanto siccissi-

Corpus humidi, et sicci medium si exploras, sit mediocriter calidum.

Mistio uera solius Dei & Naturæ est.

Cutis internæ manus & summorum digitorum hominis temperati, est temperata ad pondus.

Partes cute duriores, mollioresque.

siccisſima omnium quæ ſunt in homine pars, cutem ſiccitate ſuperat: tanto rurſus à cute ſuperatur, quod eſt humidiſsimum.

Homo temperatiſsim⁹ omnĩu corporum.

Porrò videtur nunc diſceptatio noſtra, ea quæ vtiliſsima ſunt attingere: ac docere ſimul quòd tum animalium, tum verò omnium corporum temperatiſsimus ſit homo. Simul quòd omnium, quæ in eo ſunt particularum cutis, quæ intra manum habetur, omnis exceſſus planè ſit expers. Inſiſtentes igitur hoc loco,

Notæ hominis tẽperati dicentur fuſiùs initio lib. 2.

Actionis perfectio, tẽperamentũ optimũ indicat et ſequitur.

æſtimemus quiſnam ſit optimè temperatus homo, quem ſcilicet totius ſubſtantiæ, vel potiùs tum hominum, tum reliquorum animalium, medium, veluti regulam & normam ſtatuentes, reliquos omnes huic collatos calidos, frigidos, humidos, ſiccóſve dicere oportet. Concurrant ergo oportet in hoc homine multæ notæ: quippe & cum vniuerſa ſubſtantia collatus medius apparere in ea debet, & magis etiam cum hominibus & beſtiis. Ac medii quidem in vniuerſa ſubſtantia, communes notæ dictæ iam ſunt. Quæ verò in animalium ſpeciebus notantur, actionis perfectione, quæ cuique ſit conueniens, iudicantur. Conuenit autem homini, vt ſit ſapientiſsimus: cani, vt mitiſsimus pariter ſit & fortiſsimus: leoni, vt tantũ ſit fortiſsimus: ſicuti oui, vt ſit tantùm

Galenus li. 1. de uſu partium,

mitiſsima. Iam verò quòd corporis actiones conſentientes eſſe animi moribus oporteat, tum Ariſtoteli in his, quæ de partibus animalium ſcripſit: tum verò nobis alibi nihilominùs eſt monſtratum. Ac methodus quidem hæc eſt. Exercitari verò, vt non in ſingulis modò animalium generibus, ſed etiam in vniuerſis medium in promptu quis noſcat: id cuiuſlibet hominis non eſt, ſed diligẽtis in primis, & qui per longam experientiam, & multam omnium particularium peritiam, inuenire medium queat. Quippe ad eum modum plaſtæ, pictores, ſtatuarii, alii denique fictores, quæ pulcherrima in omni ſpecie ſunt, tum pingunt, tum fingunt, veluti hominem, equum, bouem, leonem, formoſiſsimum, ad id quod medium eſt in illo genere, † collinentes: laudántque homines quandam Polycleti ſtatuam, Canonem appellatam. inde adeò id nomen ſortitum, quòd partium inter ſe omnium † competentiam ad vnguem habeat. Habet autem quem nunc quærimus, plus aliud, quàm Canon ille: quum non ſolum humoris ac ſiccitatis in medio conſiſtat, is qui ita euſarcos, ſiue quadratus eſt homo: ſed etiam optimam formationem ſit adeptus. Quæ fortaſſe bonam quatuor elementorum temperiem eſt comitata: fortaſſe diuiniorem aliquam ſupernè originem habet. Cæterùm prorſus eucraton ſaltem eſſe eiuſmodi hominem

† σκοποῦντες.

† συμμετρίαν.

Polycleti ſtatua Doryphoros uelut canon & regula fuit ſtatuariis, ob partium pfectionem.

Euſarcos.

Homo eucratos.

minem,id verò eſt neceſſarium. Quippe mediocritas in carne, ex mediocritate temperamenti prouenit: protinus autem adſequitur tale corpus,vt optimè ad actiones ſit comparatum: tum in mollitie & duritia: prætereà calore ac frigore mediocriter ſe habeat: atque hæc omnia inſint cuti,huiúſque maximè illi parti quæ eſt intra manum: ſcilicet quæ callum eiuſmodi non contraxit,qualis in remigibus & foſſoribus cernitur. Cùm enim gemini vſus cauſa manus ſunt factæ, tactu diſcernendi, & rem quampiam comprehendendi: vtique quæ molles ſunt,ad exquiſitiùs tangendum: duræ ad aliquid maiore vi capiendum,magis ſunt idoneæ. Quinetiam cutis,quæ non ſolùm omnium hominis partium: ſed etiam vniuerſæ omnium quæ generationi,corruptioníque ſubiiciuntur,ſubſtantiæ media eſt,ea nec calloſa,nec dura lapideáve eſt, ſed ſecundum naturam ſe habens, quo ſcilicet cutis genere maximè perfectum eſſe tactum cenſemus. Ac quod in duritia & mollitie medium omnium particularum locum ſit ſortita,abundè liquet. Quòd autem & in calore, ac frigore ſimiliter ſe habeat, ex eius ſubſtantia maximè intelligas licet. Eſt enim veluti ſanguine præditus neruus,qui ſit inter neruum,& carnem quiddam planè medium: acſi ex mixtis vtriſque cõſtitueretur. Cæterùm neruus omnis exanguis eſt & frigidus. Caro,multi ſanguinis & calida. Media inter vtrunq; eſt cutis: nec planè exanguis,vt neruus: nec ſanguine abundans, vt caro. Si igitur hanc omniũ animalis partium,veluti normã indicémque proponens, reliqua illi conferas,atq; ad eã examines, octo diuerſas intẽperies in eis inuenies. Iamq; mẽbratim tibi de omnibus deinceps diſſerã. Humidiſsimum,frigidiſsimúmque in corpore pituita eſt. Calidiſsimum,ſanguis: non tamen eſt perinde humidus,vt pituita. Sicciſsimum ac frigidiſsimũ,eſt pilus. Minùs eo & frigidũ & ſiccũ eſt os: hoc verò minùs ſiccũ,eſt chartilago. Proximè hanc ſequitur ligamentũ [& quẽ Græci cõpoſito nomine χονδροσύνδεσμον,id eſt,chartilagineũ ligamentum vocãt]. Poſt hunc tendo, deinceps membrana, & arteria, & vena, ipſa ſcilicet corpora vaſorum. Succedunt deinde † nerui duri: molles autem nerui in humiditate & ſiccitate, mediam naturam, ſicuti cutis, obtinent. Nam in altera oppoſitione, quæ eſt calidi & frigidi, neruus mollis in medio non eſt,ſed tantum ei deficit de calore,quantum de ſanguine. Ita verò & reliqua omnia priùs dicta, tanto ſunt cute frigidiora, quanto minùs habent ſanguinis. Etiam tunicæ ipſæ, maximè ſanguineorum vaſorum, arteriarũ

Manus eſt tactus inſtrumentũ, & apprehendendi.

Interna manus temperata ad põdus.

Singularũ corporis particularum temperatura.

ἐφεξῆς δὲ χονδροσύνδεσμος seu cõpoſita uox repetitur Linacro, nõ ueteri.

† cõfer cũ linea 20. pag. 33.

Partes exã gues, naturâ frigidæ: sanguine prædıtæ, calidæ magis & minùs, pro copia sanguinis. Sanguis caloris natiui uehiculum & pabulũ. Cordis uentriculus sinister fons omnis caloris.

arteriarum dico & venarum, nõ solùm exangues sunt, sed etiam frigidæ naturâ: contactu tamen sanguinis calefiunt, atq; ad medium temperamenti statum veniunt. Sanguis verò ipse, à corde suum accipit calorem. Quippe id viscus naturâ, tum omnium animalis particularum maximè sanguineum, tum verò calidissimum est: proximum illi iecur est: verùm cor paulò quàm cutis minùs est durum, iecur multò. Itaque etiam humidius quàm cutis, cor est, quantò scilicet est mollius. Iam verò caro humidior cute est, eadem tamen calidior. Spinalis autem medulla, cute est humidior, atq; etiam frigidior. Sicuti hac rursus humidius est cerebrum: cerebro autem ipso adeps, cui concretio contingit, propterea quòd membranis adiacet: crasso nanque oleo est similis, eóque congelatur, vbi cum frigidis, & exanguibus particulis cõiungitur. At neque circa iecur coïre adeps potest, neque circa arterias, venásque, aut cor: sed nec circa aliam vllam præcalidam particulam. Quoniam autem cogitur per id, quod valde est frigidum, idcirco calfacta liquatur, cæterorum coagulatorum ritu. At cerebrum calfactum minimè liquatur: eóque adipe minùs est humidum. Porrò minùs humida quàm adeps est, et pulmonum caro, vt quæ nec ipsa calfacta liquescat. Iam longè etiam adipe minùs humida est, tum lienis, tum renum caro. Omnia tamen hæc cute sunt humidiora. Harum rerum demonstrationes proximo libro tradam, sicuti omnia quæ ad vniuersam de temperamentis disputationem pertinent, duobus deinceps commentariis exponam.

Galeni de Temperamentis, Thoma Linacro Anglo interprete, libri primi finis.

Claudij Galeni Pergameni

DE TEMPERAMENTIS LIBER SECVNDVS, THOMA LINACRO ANGLO, INTERPRETE.

Anacephalæoſis.

AC quòd multifariàm quidē dicatur, humidum, ſiccum, calidum, & frigidum corpus, in proximo definitum eſt libro. Demonſtratum præterea eſt, nouem eſſe temperamentorum differētias, vnam quidē quæ mediocris ſit & eucratos, quam etiam temperatam vocemus: reliquas omnes intemperatas: quatuor ſimplices, vnica ſcilicet quaq; præpollente qualitate, calore, frigore, ſiccitate, vel humiditate: quatuor ab his diuerſas, in quibus vtriuſq; oppoſitionis altera qualitas exuperat: dico autem duas oppoſitiones, alteram quæ eſt calidi & frigidi: alteram quæ eſt humidi & ſicci. Ab his ad notas earum digreſsi, de temperata natura diſceptauimus, quoniam hæc omnium prima virtute, potentia, cognitioníſque ordine ſit. At cùm temperatum aliud abſolutè dictum inueniatur in vniuerſa rerum natura, aliud in ſingulis generibus: principiò viſum eſt de eo conſiderandū eſſe, quod cōmuniter in vniuerſa natura æſtimatur. huius norma, iudiciúmque erat, elemētorum portionis æqualitas. Cuius rei gratia extremorū omnium medium ad vnguem redditum, eucratō & ſymmetron, ſiue temperatū & mediocre mauis, dicitur. Reliqua quæ in ſingulis generibus temperata dicuntur, propriis corporū functionibus vſibúſque iudicantur. Eoq; fit, vt idem animalis cuiuſpiam ſtirpíſve corpus, omniū quæ in eodem ſunt genere, medium eſſe poſsit, id eſt, in illo genere eucraton & mediocre: alteri verò cuipiam comparatum, vel ſtirpium, vel animalium, vel inanimorum generi, dyſcraton, ſiue intemperatū. Quippe viuētis corpus cum demortuo collatum, humidius eo, calidiúſq; eſt: verbi gratia, leo viuēs, leone mortuo: tum ipſe ſeipſo, tum alter altero calidior, humidiórq; eſt. Atque inde adeò dictum veteribus eſt, animal calidum & humidum eſſe, non abſoluto ſermone, quòd humiditas in eo, calórue exuperet, (ſic enim inuenire eſt animalia ſicca, frigidáq; complura, veluti culices muliones, culices vinarios, muſcas, apes, formicas) ſed, vt ad mortua collata. Viua enim apes calidior humidiórq; quàm mortua eſt.

Tēperatum duplex.

Eucraton.

Dyſcraton.

Animal calidū humidū priſcis dictur, id eſt, calidius humidius ſe ipſo mortuo.

& formica viua, quàm mortua. Cũ homine tamẽ, equo, bouéve collata, tum aliis ſanguine prędiτis animalibus, omnia id genus frigida ſiccáque temperie ſunt. Quin ſi ad vniuerſam naturam ſpectans, ea expendas: ne ſic quidem quò minùs frigida, ſiccáq; ſint, elabantur. Tanquam enim in vnoquoque genere, vbi quid à mediocritate receſsit, ab eo quod vincit, nomen accipit. Itidẽ in vniuerſa ſubſtantia, cùm aliquid medium tranſierit, non amplius eucraton: ſed vel calidum, vel frigidum, vel humidũ, vel ſiccum nominabitur. Monſtratum enim ſuprà eſt, hominem non ſolùm animalium, ſtirpiúmve, ſed etiam reliquorum omniũ maximè eſſe temperatum. Quoniam autẽ ex multis & diſsidentibus is cõditus eſt partibus, manifeſtum eſt, quæ pars medio omnium ſit temperamento, eam eſſe maximè eucraton, ſiue temperatam. Quæ nanque animalis eius quod medii ſit tẽperamenti, media particula eſt, hæc omnium ſimpliciter eſt tẽperatiſsima. Monſtratũ verò eſt, id eſſe in homine cutem, atq; huius eam maximè partem, quæ in manu eſt interna: ſi tamen qualem eam natura eſt molita, talis perſtiterit. Iam verò quòd nec cuiuſque hominis cutis medium, abſolutè loquẽdo, ſit vniuerſæ ſubſtantiæ: ſed eius qui maximè eſt temperatus, dictum priùs eſt. plurimam enim eſſe ipſis quoque hominibus inter ſe differentiam. Verùm maximè tẽperatus is eſt, qui corporis habitu medius horum extremorum apparet, gracilitatis, craſsitudinis, duritiei, mollitiei, itémque caloris & frigoris. Inuenias enim cuiuſlibet hominis tãgendo corpus, vel mitem & halituoſum calorem: vel igneum & acrem: vel horum neutrum. imò frigiditatem quandam præpollentem. Frigiditatem autẽ præpollere, vt in hominis corpore intelligere oportet: eóque tum ſanguineo, tum humido. Ac corpore quidem talis eſt temperatiſsimus homo. Idem animo quoque medius omnìnò eſt audaciæ & timoris: cunctationis & præcipitationis: miſericordiæ & inuidiæ: fuerit verò talis alacer, amicorũ amans, humanus & prudens. Et temperatiſsimus quidem homo ex his primùm, potiſsimúmque agnoſcitur. Accedunt non pauca eorum, quæ ex neceſsitate hæc ſequuntur. Quippe edit, bibítque in modo, & nutrimenta non ſolùm in ventre, ſed etiam in venis, & tota corporis mole, probè concoquit. Omnéſque (vt ſemel dicam) tum naturales, tum animales virtutes inculpatas habet. Cùm & ſenſuum facultatibus, & membrorum motibus optimis ſit præditus: tum viuido colore ſemper ſit: tum ad perſpiratum

Homo rerũ omniũ temperatiſs. ut perfectiſsimus eſt, forma omnium nobiliſsima, hoc eſt, anima.

Signa hominis tẽperati etiã li. I. ſanit. tuẽdæ, & cap. 8. artis medicæ docẽtur. ut de opti. corp. conſt.

Signa hominis temperati, ex corporis & animi effectis coniũgũtur: hæ enim hominis partes mutuò ſe immutant.

Actionũ omniũ perfectio hominẽ temperatũ indicat.

ratum excrementorum bene comparatus. Idem medius inter somnolentum & peruigilem, inter glabrum & hirtum, inter nigrum colorem & album, pilósque habeat, cùm puer est, magis rufos quàm nigros: cùm in flore est, contrà. At quoniam differentiarum, quę ex ętate eius spectantur, mētionem feci, non alienum sit, aliquid iam de his quoque apponere. Porrò volebam vniuscuiusque prædictarum notarum causas persequi: verùm cùm ad ea, quæ nunc sunt proposita, magis vrgeat ętatum consideratio, quæ etiam maximam nobis ad causarum inuentionem facultatem suggerit, huic nunc insistamus. Intelligamus igitur recèns formatū animal in vtero matris, quò sciamus quâ ratione humidissimum, calidissimumque sit. Prima enim eius cōstitutio ex semine & sanguine est, quę humidæ & calidæ res sunt. His autem magis semper siccescentibus, primùm quidem formantur membranæ, tunicæ, item viscera & sanguinis vasa, vltima verò perficiuntur ossa, & vngues, & chartilagines, cōcreta scilicet eorum substantia. Antè enim quàm vel tēdi possit subiecta substantia, vel concrescere, nihil fieri memoratorum potest. Et tunicæ quidem ac membranæ, arteriæque & nerui, & venæ, tensâ ea: ossa, chartilagines, vngues, vngulæ, & viscera, coagulatâ ea perficiuntur. His verò in vtero perfectis, ita deinde paritur infans. Est verò adhuc in summo humidus, veluti maris alga. Idque non sanguinis vasis modò, & visceribus, ac carne: sed etiam ipsis ossibus, quæ scilicet siccissima sunt omnium quæ in nobis sunt, partium. Verùm tum hæc, tum reliqua tota vnà cum his † membra, quasi cerea sint, infantium nutrices fingunt, formántque. Tanta est in toto puellorum corpore humiditas. Quin si † recèns editum porcellum, vel esse, vel dissectum inspicere velis: carnem quidem eius muccosam, præhumidámque inuenies. Osseum verò genus vniuersum, caseo qui modò sit coagulatus, adsimile: adeò vt nuper nati animalis corpus propter redundantē in eo humorem, libens non comedas. Quod maximè tum suilli, tum ouilli fœtus corporibus accidit, propterea quòd ea maximè sunt humida. Caprinum, quòd siccius sit, & melius esui est, & iucundius. Contrà verò quàm in nouellis porcellis, quæcunque iam senuerunt, hæc ossa quidē omnia & ligamenta vniuersa præsicca, sine succo, & insipida possident: carnem verò neruosam & duram, arterias quoque & venas, & neruos, ætatis culpa lori vice insuaues & sine succo. Quæ medio statu horum, ac nuper natorum

Generationis nostræ primordia, semē maris et fœminæ, ac sanguis menstruus, initio sanit. tuendæ.

† κῶλα.

ἰ3έορ.

Corpus humoris copia uelut muccosum, est nauseosum edenti.

Gratia saporis in abis ab humido substantifico medio cri est maximè.

natorum ſunt, quæ vtique iam ætate proceſſerunt, quantum à ſenio abſunt, tantum & ab extrema ſiccitate ſunt remota. Quæ minora ſunt, atque adhuc augeſcunt, tantum ea quoque ab geſtati etiamnum fœtus humore abſunt, quantum proceſſerunt ætate. Floreſcens verò ætas omnium animalium maximè in medio extremorum eſt: neque ſicut ſenium, ad ſummam perducta ſiccitatem: neque velut infantium ætas, in humore & multo vuido merſa. ¶Cur igitur aliqui celebrium medicorum, humidum eſſe ſenium prodiderunt? An videlicet, quòd excrementorum abundantia ſunt decepti? quippe tum oculi his, lachrymis ſuffunduntur: tum nares diſtillatione manant: tum in ore eorum ſaliuæ copia exuberat. Ad hæc tum tuſsiunt: tum excreant pituitam: ſcilicet pulmones quoque hac eſſe refertos indicantes: venter quoque illis pituita eſt plenus: tum ſinguli articuli quodammodò muccoſi. Cæterùm nihil horum obſtat, quo minùs ſenum corpora ſicca cenſeantur: vt quorum neruos, & arterias, & venas, & membranas, & omnium inſtrumentorum tunicas, multò quàm priùs erant, ſicciores inuenias: circunfundi autem illis extrinſecus, intrinſecúſque, aut pituitoſum quendam humorem, aut muccoſum. Verùm, tantum abeſt, vt eiuſmodi ſigna vniuerſa ſenilem ætatem humidam confirment, vt etiam ſiccam eſſe propè teſtentur. Idcirco nanque particula quæuis ſiccior, quàm antè videtur, quòd per caloris imbecillitatem, ſimiliter non nutritur: foris ſiquidem copia illi, humidi excrementi ſuperfluitat: corpus autem cuiuſque intrinſecus ſiccum eſt, vt quod nec trahere intrò nutrimentum valeat, nec eo ſufficienter frui. Eſt ergo humidus ſenex, non propriis ſuis particulis, ſed excrementis: rurſum ſiccus, non excrementis, ſed particulis ipſis. Ita nimirum alio genere ſiccus, alio humidus. Verùm non eſt ad præſens de excrementis eius, ſed de propriis partibus diſceptatio: quarum ſecundum naturam actiones, vitam eius complent. His igitur ſiccus ſenex eſt, quibus ſcilicet puer eſt humidus: ipſis nimirum ſolidis corporis particulis, oſsibus, membranis, ligamentis, arteriis, venis, neruis, tunicis, carnibúſque. Meritóque Ariſtoteles, ſenium marcenti ſtirpi adſimilat. Quippe ſtirpes nouellæ dum ſunt, molles, humidæque cernũtur: ſeneſcentes, aſsiduè magis ſicceſcere videntur: ad poſtremum aridæ prorſus redduntur. idque ipſis

Aetas floreſcens, humido ſicco tẽperata eſt, nondũ calida, ſicca, & biliosa.

Partes ſenũ ſimulares ſiccæ ſunt, ſed inter eas capacitates humore ſuperfluo redundant lib. 6. ſanit. tuendæ.

Calor in ſenib⁹ eſt paucus, abſumpto iã per eũ humido ſubſtantifico caloris pabulo.

Senex ſiccus partibus ſolidis, humidus excrementis inter has collectis Ariſtot. cap. 2. lib. de longitudine uitæ.

Etiam igni materiæ penuria marceſcenti ſenectutẽ cõparat Ariſtot lib. de iuuẽtute & ſenectute.

ipſis mors eſt. Ac quòd ſiccisſima ætatum ſenilis ſit, ex iam dictis liquet. Quòd aũt & frigidisſima ſit, id vel magis eſt euidẽs: ita vt de eo nemo dubitauerit. Nam & tangẽti ſenes frigidi apparent, & facilè in frigidum ſtatum mutantur: et nigri & liuidi fiunt, & frigidis morbis facilè capiuntur, apoplexia, neruorum reſolutione, ſtupore, tremore, conuulſione, deſtillatione, raucedine. Porrò periit eorum omnis paulò minùs ſanguis: eóque vnà periit & coloris rubor. Iam verò concoctio his, & digeſtio, & ſanguificatio, & appoſitio, & nutritio, & appetẽtia, & ſenſus & motus, oblæſa omnia ſunt, vitioſeque adminiſtrata. Et quid quæſo, aliud eſt ſenium, quàm via ad interitum? Ita ſi mors, naturalis caloris eſt extinctio: vtique ſenium veluti tabes quædam eius fuerit. ¶Verùm non perinde de puerorum, & florentium ætate inter medicos conuenit. Sed nec dirimere inter eos litem eſt promptum. probabiles enim ſunt vtrorumque rationes, tum eorum, qui pueros calidiores eſſe, quàm florentes ætate cenſent: tum eorum, qui contrà, florentes calidiores pueris eſſe contendunt. Alteri nanque ex eo quòd ſanguinis humor omnium, quę in animalis habentur corpore, calidisſimum naturâ ſit: tum quòd fœtus in vtero propemodùm ſanguis tantùm ſit: pòſt enim fingendis vtique iam particulis, aliud os efficitur, aliud arteria, aliud vena, aliud diuerſum ab his aliquid, omnia tamen rubra: tum quòd ſanguinem ſyncerisſimum, calidisſimúmque obtineant, colligunt calidisſimum eſſe, geſtatum in vtero fœtum. quod ſi eſt, etiam pueros quanto geſtatis in vtero propiores ſunt, tanto eſſe florentibus ætate calidiores. Alteri, quòd etiã plurimus ſit in florentibus ſanguis, ac copioſior q̃ in pueris: ita vt eius occaſione crebrò his ſanguis profluat. quin etiã quòd flauæ bilis ſuccus, qui ſanguine multò eſt calidior, plurimus his ſit, propterea calidiores eſſe florentes, quàm pueros, confirmant. Rurſus illi ab ipſis functionibus, quòd tum augeantur: tum plura, quàm pro corporis ſui portione, alimenta tum appetant, tum conficiant, validum eſſe in pueris calorem aſſerunt. Hi contrà, humiditatis occaſione potiùs, quàm caloris vi, augeri illos contendunt. At concoctione non modò florentes, non vincere, ſed etiam longè ab iis pueros vinci. Nam & vomitiones iis ex incoctis cibis accidere, & deiectiones humidas, aſperáſque, ac à ſucco alienas. Quòd ſi appetunt plura, nihil id facere ad caloris robur. Primùm enim id non accidere caloris copia, vt animal

Senex ſiccisſimus abſũpto radicali humido caloris pabulo, ob id & frigidisſ.

Hi ſenum morbi aph. 31. lib. 3.

Calor natiuus eſt facultatũ nos regentium ſubſtantia, uel ſaltẽ primũ ipſarũ inſtrumentum.

Pueri, an florentes calidiores.

Senectus quibuſdam eſt morbus naturalis Gal. li. 6 ſan. tu.

Sanguis hîc calidisſ. oĩm corporis partiũ dicitur, nõ ex Galeni ſententia. Nam bilis oĩm q̃ in corpore ſunt, calidiſſima. Gal. cap. 1. li. de diffe. feb. aliter Manardus epiſtola 1. li. 5.

Sanguis fluit multus tota pubertate, & paulò ante hanc. aph. 27. 29. 30. li. 3.

appetat plura: imò contrà, refrigeratis scilicet his partibus quibus appetentia debetur. Deinde quoniam non tantùm ad nutritionem, sed etiam incrementum, alimenta moliuntur: idcirco etiam pluribus nutrimentis, iis esse opus. Iam verò reliquis fũctionibus vniuersis, etiam non obscurè inferiores esse pueros his, qui florenti sunt ætate: vt qui nec ingredi, nec currere, non portare, nec quicquam, in summâ, agendorum operum similiter obire queant: cùm florentibus, tum sensum omnem, tum intellectum ad summam perfectionem, bonitatemque peruenisse dicant. In summâ, puerum, adhuc imperfectum esse: florentem, animal perfectum. In perfectis rationabile esse, maximè actiuum, maximéque princeps elementum præpollere. Quin somno quoque plurimo deditos pueros videre licet: contrà, minimo florẽtes esse contentos. Quàmquàm huc quoque aliter accidere, ne vel insanum quidem hominem censere aiunt, quàm calido victo quodammodò grauatóque humoris copia, veluti tum ex temulentis intelligere licet: tum iis, qui balneo liberaliùs sint vsi. Ita verò & papauer somnificum esse, & mandragoram, & lactucam, & omnia quæ humidiore frigidioréque temperie sunt. Ac tales quidem de propositarum ætatum temperie rationes vtrinque afferuntur. Omnes enim recensere, superuacuum videtur: cùm formula ipsa epichirematum, vel ex iis quæ retulimus, satis clarè perspici posit. Eminus enim vtrique, ferméque à secundis priora colligunt. Ac tanquam iam sciat auditor quemadmodùm auctio, quemadmodùm cõcoctio, & quẽadmodùm nutritio fiat, verba faciunt. Simili modo de sensu, de motu, de functionibus, tum naturalibus, tum actiuis disputant. de somni quoque generatione & ciborum natura, mẽtionem faciunt. quorum nullum simplex promptúmque cognitu est: sed & multam disquisitionem requirit: nec potest fortasse vlli compertum esse, nisi qui priùs humidam, siccam, calidam, frigidámque temperiem sciat agnoscere. Quicquid enim eorum veluti scientes dicunt, id si docere eos cogas, prorsus disputationem de temperamentis, hanc scilicet cui nunc insistimus, desiderabunt. Quare per mutua & ex mutuis, fiunt iis demonstrationes: ex iis quidem quæ nunc quærimus, ceu iam sint cognita, cùm de actionibus disputant, & ciborum ac medicamentorum facultates inuestigant, ac de somno, & aliis id genus disserunt: rursus autem quæ nunc sunt proposita,

Hoc de somno graui (quẽ unicũ nouit Aristoteles) uerum est: de naturali falsum. Gal. li. locorum affectorũ, & in introductorio pulsuum.

Hanc litem dirimit Gal. aph. 14. li. 1.

Functiones actiuæ, sunt motricæs, cap. 10. artis medicæ. Hic autem pro animalibus sumi uidentur.

Demonstratio ex notioribus ꝓcedat oportet.

per-

per illa veluti priùs iam nota, demonſtrant ? Ego verò eiuſmodi demonſtrationes non probo: quin ſi fateri verum oportet, nec demonſtrationes eas cenſeo, veluti diffuſiùs in aliis oſtēdi: ſatiúſque eſſe in omni docendi genere exiſtimo, ordinem conceptionum definire. Si igitur principium, omnis quæ de temperamentis ſuſcipitur diſputationis, tractatio de elementis eſt, ſínt ne ea impatibilia, prorſúſque mutationis expertia, an alterari, mutaríque potentia: ab illorum verò cognitione, ſecunda deinceps eſt propoſita nunc diſputatio: non vtique ſumenda eſt iſtorū fides ex iis, quæ nondū ſciuntur: ſed ſicuti tum rectum eſt, tum verò iuſtum, quod ſumēdum ad demonſtrationem eſt, vel euidens aliquid ſit oportet, vel quod priùs fuit demonſtratum. Non eſt igitur neque de ſomni generatione mētio facienda, neque de concoctione, neque auctione, neq; de alio id genus vllo: ſed ab ipſa ſola, nudáque ſubiectarum rerum ſubſtantia, diſquiſitio ineunda: ſicuti in primo libro fecimus. Quippe ſtatuentes aliud eſſe, quod energiâ, ſiue actu ſit: aliud quod poteſtate, de eo quod actu iam calidum, frigidum, humidum, ſiccúmve ſit, priùs differendum eſſe diximus: ſubinde ad ea quæ poteſtate ſint, veniendum. Porrò eorum, quæ actu calida, frigida, humida, ſiccáve ſunt, obuia, promptaque omnibus cognitio eſt. vtpote quæ tactu diſcerni queant: qui ſcilicet & ignem ipſum calidum eſſe docuit, & glaciem frigidā. Quòd ſi alia quapiam ratione notioem, agnitionémque calidi, frigidíve habent, dicant hanc nobis. Inauditam enim ſapientiam promittunt: imò ſi verum fateri licebit, ſtuporem potiùs, ſi rerum ſenſibilium alium quempiam habere ſe iudicem meliorem putant, quàm ipſe ſit ſenſus. Atqui ſi eorum, quæ actu calida ſunt, alius eſſe iudex quàm tactus, nullus poteſt: tangant iam deinceps multos viros, tum ſenes, tum adoleſcentes, tum pueros, tum infantes. Ita enim inuenient, qui magis minúſve calidi ſint. Sin de rebus ſenſibilibus rationales demonſtrationes quærunt, iam de niue ipſa inquirendum eſt, cenſendáne ſit ſicut omnibus hominibus apparet, candida: an ſicut Anaxagoras aſſeuerauit, non candida. Iam verò de pice ſimili modo, coruóque, ac reliquis omnibus æſtimandum. Neque enim ſi non habenda eſt oculis fides de albo quod vident, de nigro ſine demonſtratione fides eſt habenda. Omnia igitur quæ ſenſui apparent, ſi iam fide carere dicunt, nec olorem album eſſe dicant, niſi priùs id viderint ratione: imò nec calcem,

Libri Galēni de demōstrationibus adhuc desiderantur.

Actu calida, frigida, humida, sicca.

Sensus sunt iudices sensibilium obiectorū propriorū & cōmuniū, ut ratio intelligibiliū.

Ineptæ aliquot Anaxagoræ opiniones. cap. 4. lib. 1. physicorū.

nec diem,nec ſolem. Ad eundem modum & de voce,auribus fidem abrogent: & de odore,naribus: & de omni tangibili,ipſi tactus ſenſui. Et nónne hæc ſunt Pyronis hæſitatio, & nugæ immenſę? Sanè æquum fuerat, eos qui optimam ſectam in philoſophia elegiſſent, quæ ſcilicet calidum, frigidum,humidum, & ſiccum, principia & elementa ſtatuit, non in tantum deſciuiſſe à viris qui hæc poſuerunt, vt quòd omnis demonſtrationis principia ſunt quæq; ſenſui quæq; intellectui ſunt manifeſta, non cognoſcerent. Et profectò quiſquis de his addubitat, fruſtrà de aliis inquirit. vtpote ne quidem vnde ſit incepturus, quicquam ſibi relinquens. Vnde igitur in tam diuerſam viam diuerterunt,ac ſenſibilium rerum cognitionem ratione conſequi tentarunt? Ego ſanè ne cogitare quidem poſſum. Eóque quod actu calidum eſt, tactu iudico. Si quid autem adhuc calidum non eſt,ſed vt tale fiat,eſt idoneum, quod vtique poteſtate calidum appellamus, id ratione inueſtigare conor: ii verò omnia,neſcio quo pacto,ſubuertũt,& in argumẽtis prolixè rhetoricantur. Sed hos mittamus: illius tamen nunc minimè obliti, quòd vnum prauorum dogmatum principium ſit, nihil de demonſtratione priùs meditatum,ſimul res ipſas inquirere, ſimul veluti ſcientem quídnam demonſtratio ſit, demonſtrare tentare. Denuo igitur ad propoſitum reuerſi,calidũ quod in ætatibus cognoſcere cupimus, primùm & maximè tactu iudicemus. Erit autem optimum iudicium in vno, eodémque vnius infantis corpore. poteſt enim & qualis calor illi ante biennium fuerit,in memoria reponi: & qualis nunc ſit,poſt duos fortè vel tres interpoſitos annos. Si nanque mutatio omnino vlla ad calidum,frigidúmve infanti facta videbitur,nullum pręterea negocium erit, qui vſque ad florentem ætatem futurus exceſſus ſit, colligere. Quòd ſi plures puellos pluribus conferre florentibus ętate uelis: graciles gracilibus,quadratos quadratis,& craſſos craſſis cõferes: æquè verò & qui colore, & reliquis omnibus (quoàd fieri poteſt) ſimiliter ſe habeant. Quippe ſi differentiá in ætatibus inuenire ſtudeas: in ſimilibus q̃ maximè licet naturis, eam inquiſitionem tutiùs facies. Porrò in contrariis naturis hanc diſquirere,non parui erroris eſt occaſio: cùm interim non tam exploratorum corporum ætatis,quam naturalis temperamenti gratia, differentia exiſtat. Ad eundem modũ tum victu vniuerſo, tum temporum quibus exploratur ſtatu, pari modo ſe habentia corpora eliges, non exercitatum requieto

Scepticorũ .i. conſideratorũ, & nihil affirmantiũ, ſed de omnibus ambigẽtiũ, pater Pyro fuit.

Senſui uel rationi nota ſunt principia omnis demonſtrationis.

Methodo demonſtrandi cognita, in hac diu multũq; ingeniũ exerce, argumẽtis leuibus primũ, deinde grauioribus.

Similia ſimilibus maximè comparanda.

comparans: non balneo vſum, ei qui eo non ſit vſus: non ieiunum, ſaturo: non ſitientem, ebrio: non eum qui ſole incaluit, ei qui ex frigore riget: non eum qui vigilauit, ei qui dormiuit: nec denique eos quibus contraria eſt vel natura, vel victus ratio, vel quælibet rerum circumſtantia. ſed reliqua omnia ſint quàm fieri licet, paria, vna ætate excepta. Pari modo ſi vnum eundémque puellum cum ſeipſo conferes, omneis eius externas circũſtantias ſimiles, ad vnguem ſeruabis: quò ſcilicet, ſi qua harum alicuius cauſa in calore & frigore differentia cõtigit, ætatis mutationi non imputetur. ¶ Longam tibi experiẽdi rationem fortaſſe tradere videor: ſed planè veriſsimam, atque ex ipſa rei quæ ſitæ eſſentia deſumptam: ſicut in his, quæ de demonſtratione ſcripſimus, à nobis eſt proditum. Tu verò fortaſſe compendiariam voles, minimè curans ſi falſa ſit. Scito ergo non ſolùm falſam te, ſed etiam longam ingreſſurum viam. neque tribus quatuórve annis, quod requiris, inuenturum: ſed tota vita in ignorantia verſandum. Quantum enim accipi ex memoratorum virorum controuerſia licet, non eſt quòd putemus clarè aliquid demonſtrari poſſe, ſed nec rationabile omninò eſt, ex iis quæ poſteriora ſint, ea probari quæ ſunt priora. Ergo calidum frigidúmque corpus quod ſaltem actu, nec adhuc poteſtate tale ſit, ſenſu iudicemus: miſſo nunc, tum priorum iudicio, tum reliquis omnibus notis. Et te iam ceu rectè iudicaturum, ad ipſam experientiam remitto. Meum autẽ iudicium interpretabor. Complura enim deinceps corpora, non puerorum modò, verùm etiam infantium, adoleſcentium, & ætate florentium curioſè tangens, neutros vera locutos inueni: nec eos qui abſoluto ſermone calidiorem, nec eos qui frigidiorem, eſſe florentem ætatem, quàm puerilem dixerunt. Si enim reliquis omnibus quæ extrinſecus adueniunt alterationibus circuncifis, eas quæ ex ſola ætate proueniunt, differentias æſtimaueris: neuter abſolutè loquenti videbitur tibi calidior. Quippe diſsident eorum calores qualitate, quæ ex imparitate diſflatus creatur. Cuius rei occaſione nonnulli vel eos, qui ſecum verſentur, vel ſeipſos fallentes, alii puerorum, alii iuuenum, valentiorem eſſe calorem autumant. Eſt enim puerorum calor magis halituoſus, & copioſus, & tangẽti blandior: florentiũ calor, ſubacre quiddã habet, ac non ſuaue. Hæc igitur tangenti occurſus differentia, plures inducit, vt florentium

Via recta omniũ breuiſsima & certiſsima.

Nec pueri iuuenibus, nec iuuenes pueris, abſolutè ſunt calidiores. Illi enim plus habent calidi innati: hi calorẽ habẽt acriorẽ. Aph. 14. lib. 1.

rentium corpus calidius esse pronuncient. Res verò aliter se habet. Quippe qui in varia materia tactum suum ad calorem, tū valentiorē, tum imbecilliorem, tum parem discernendum exercuerit: huic non dubito puerorum calorem, florentium calori, vel parem, vel ampliorem visum iri. Est porrò exercendi ratio hæc. incipiendum enim ab eo quod euidens maximè est. Balinearum aër ita est aliquando calens, vt nemo eum ferat, sed vri in eo versatus videatur: aliquando ita est frigidus, vt sudare in eo non sit. Iam tertium quoq; & ab his diuersum, quem vtique maximè requirimus, temperatum aëris statum, quid refert dicere? Iidem tres caloris status, in solii quoque apparent aqua. Quippe quæ & calida adeò, vt vrat: & frigida adeò, vt ne calfaciat quidem: & temperata adeò, vt calfaciat modicè, sæpe cernitur. Ergo si te vter sit calidior perconter, aquá ne temperata, an aër temperatus, neutrum dicere posſis. Cùm enim ambo similiter corpori blāda sint, & mediocri temperie, alterum eorum dicere calidius esse, alterum frigidius, nulla dici ratione videtur. Iam si intelligas aquam labri, ea esse caliditate vt ferueat: aut aërem balnei prorsus inflammatum: ab vtroque te pari modo deürēdum constat. Rursus si aquam ita intelliges frigidam, vt procul à glaciando non absit: aut aërem prorsus refrigeratū, sicut cùm ningit, conspicitur, patet quod vtriusuis occursu pari modo refrigeraberis, rigebísque. Ergo summum tum calorē, tum frigus similiter in aqua, similiterq; in aëre finge: præterea medium amborum extremorum statum simili modo in vtroq; cōstitue: hoc casu quod in medio interuallo extremorū, & medii status tum in aëre est, tum aqua, easdem excessus distātięq; rationes habebit. Tātóque dices alterum mediocri esse calidius, quanto alterum. Ad eūdem modum & frigidius quàm mediocre, tanto esse aquá aliquando dices, quanto & aërē: tametsi suus vtriusque occursus tangenti idem non sit vtrique. Neque enim simili modo aqua temperata sicut aër temperatus tactum afficit. Et quid opus est, in tam disſimilibus exemplum proponam? Cùm ipse aër qui simili sit calore, variè tāgenti occurrat, prout aliàs veluti caliginosus & halituosus, aliàs veluti fuliginosus & fumosus: interim purus omnino est. Igitur in pluribus iisdéque differentibus æqualitas caloris cōsistit. Quæ inconsideratis quasi inæqualis sit, imponit: propterea scilicet quòd nō vndequaq; similis apparet. Cæterùm homo, qui rationes, quas proposui, expenderit, & sensum in multa particularium ex-

Euidēs sensui uel intellectui.

peri-

perientia exercuerit, is nimirum æqualitatem caloris in pueris florẽtibúſque inueniet: nec eo falletur, quòd alter in humida, alter in ſicca ſubſtantia repræſentetur. Quippe lapis aliquando pari cum aqua calore eſſe poteſt, nullum eo faciente diſcrimen, quòd lapis ſiccus ſit, aqua humida. Ita igitur mihi cùm pueros, iuuenes, adoleſcentes millies cõſideraſſem: prætereà eundẽ infantem, puerum, adoleſcentemque factum, nihilo calidior viſus eſt, nec puer quàm ætate florens: nec ætate florens quàm puer. ſed tantùm (quemadmodùm dixi) in pueris magis halituoſus, & multus, & ſuauis: in florentibus exiguus, ſiccus, nec ſimiliter ſuauis eſſe caloris occurſus. Siquidem puerorum ſubſtantiæ vtpote humidæ, multum foràs effluit: florentium ſubſtantiæ parum, vtpote ſiccæ. Itaque neuter eorum ſimpliciter videtur altero calidior: ſed alter, multitudine eius quod difflatur: alter, acrimonia. Quippe inſiti caloris puer plus habet, eiúſq; blandioris, ſi modò ex ſanguine & ſemine ortũ habet. In florentibus ætate, exiguus & ſiccus, nec ſimiliter ſuauis calor tangenti occurrit. Ergo calidi, frigidíq; corporis ſolus tactus eſt iudex: humidi autem & ſicci vnà cum tactu, ratio. Quippe quod ſiccum eſt, durum prorſus eſt: & hoc tactu omninò dignoſcitur. Non tamen ſi quid durum eſt, idem ſtatim & ſiccũ eſt. etenim inſeparabilis à ſicco corpore duritia eſt: non tamen eius vnius propria. Nam & quod à frigore concretum eſt, durũ cernitur, ſicut glacies. Quò vtique minùs ſicci, humidíq; adeunda ſtatim diſcretio eſt, antè ſcilicet quàm æſtimatum ſit, quemadmodùm ſe in calore habeant & frigore. Neque enim ſiquid cum ſummo frigore repræſentatur durum, id etiam ſiccum eſt. Nec ſi quid cum vehemẽti calore eſt molle, idem ſtatim eſt humidum. Verùm cùm mediocriter eſt calidum, tum æſtimare durúmne, an molle ſit, oportet. Si enim molle ſit, humidum eſt: ſi durum, ſiccum. Verùm ſi hæc ita ſe habent: partium quæ in humano corpore ſunt duræ, nulla eſt humida. Neque enim tanta eſſe in eo frigiditas poteſt, vt aliquid in ipſo concreſcere in duritiem queat. Poteſt enim quod priùs fuit fluxile, aliquando concreſcere, veluti adeps. Quod enim oleoſum in ſanguine, fluxiléque & pingue eſt, vbi in frigidum venit locum, cogitur: durũ tamẽ ne ſic quidem efficitur. Cõmodè igitur dictum veteribus eſt, humidiſsimã eſſe adipẽ: ſecũdo poſt eã loco, carnoſũ genus. Eius plures ſunt ſpecies: prima quidem, quę propriè caro appellatur, quam ſcilicet nuſquam in corpore per ſe inuenies, ſed eſt perpe-

Principia noſtræ generationis, ſanguis mẽſtruus & ſemẽ utriuſque.

Oẽ ſiccũ, durũ: omne humidum, molle: non contrà, niſi modicè caleat.

Omnis pars corporis dura, quia modicum calet, ſicca eſt.

Adipis generatio.

Caro multiplex.

Parenchyma, quaſi dicas affuſionem.

Actio uiſcerum, ut cordis, hepatis à ſua carne eſt, ut lib. 5. uſus part.

perpetuò muſculi pars: ab hac cuiuſq; viſcerum propria ſubſtá tia eſt: eam Eraſiſtratus parenchyma vocat, quaſiq; pro re parua leuiq; habet: parum intelligens, cuiuſque viſceris actionem, huic carni acceptam referri : ſed horum non eſt nunc tempus. Quòd autem ipſum cerebri pulmoníſq; proprium corpus proximum adipi humiditatis ratione ſit, ex mollitie eius conijectare licet: non enim à frigido congelatur, cùm nec calore fundatur. Propinquam iis naturam habet oſsiũ medulla. Non eſt tamen eiuſdem generis cũ cerebro & ſpinali medulla, ea quæ in quolibet habetur oſſe: ſed cerebrum & ſpinæ medulla, eiuſdem ſunt generis. Reliquę omnes medullę, alterius naturæ ſunt. Eſt tamen humidius ac calidius cerebrum, quàm ſpinalis medulla: eóque etiam mollius: prætereà ipſius cerebri priores partes tá to ſunt humidiores, quanto molliores : omnia tamen hæc cute non humidiora modò ſunt, ſed etiam frigidiora. Vnóque verbo, omne exangue frigidius ſanguine prædito eſt. Proxima cuti eſt, mollium neruorum natura. Duriores autem in humido & ſicco, ſecũdum cutis naturam ſe habent: calore ab eius natura tantùm abſunt, quantum conſentiens eſt exãgue corpus à ſá guine prædito abeſſe. Lienis autem, renum, & iecinoris caro, tanto cute eſt humidior, quanto eſt mollior: calidior autẽ, quanto magis abundat ſanguine. Iam cordis caro omnibus iis tanto eſt ſiccior, quãto eſt durior: calidior verò non modò his, ſed etiam omnibus planè corporis particulis. Quod etiam ſenſu clarè deprehendas licet, in pectoris animalis diſſectione, ſi digitũ in ſiniſtrum eius ſinum immiſeris: inuenies enim locũ hunc omnium, quæ in animali ſunt, non paulò calidiſsimũ. At iecinoris, lienis, renum, & pulmonis caro, ſimplicis cuiuſdam naturæ eſt: circa cuiuſq; viſceris venas, arterias, & neruos creſcẽs. Cordis ſimplex carnis natura non eſt: ſed ſunt in eo fibrę, quales in muſculis cernimus, quibus caro circumhæret. Cæterùm non eſt idẽ fibrarum genus: ſed quæ in muſculis habentur, neruorum, & ligamentorum ſunt particulæ: cordis propria quædá fibrarũ eſt ſpecies, æquè ſcilicet vt venarum tunicæ, atq; arteriarum : itémque inteſtinorum, ventriculi, vteri, & veſicæ vtriuſque. licet enim in iis quoque iuſtrumentis propriam quandam videre carnem, ſuis ipſorum fibris circumnaſcentem. Atq; hæ quidẽ carnes, cute ſunt calidiores : fibræ verò quàm cutis, partim paulò magis, partim paulò minùs tum frigidæ, tum ſiccæ ſunt: partim ſimiles omninò cutis ſubſtantiæ. Porrò omnes mẽ-

Cerebri caliditas à ſãguine uenarum & arteriarum.

Exangue neruoſum, frigidum, quòd calor ſanguinem pabulum ſequitur.

Siniſter cordis uentriculus, caloris natiui fons eſt : ob id calidiſsimus eſt.

Filamentorum genus omne cordi ineſt, ut lib. de uſu partiũ docetur.

Veſica urinaria & biliaria.

branæ

branæ cute sunt ficciores, veluti cerebri, & spinalis medullæ inuolucra, quæ menynges dicuntur. sunt enim hæ quoque membranæ. Iam ligamenta omnia quanto cute sunt duriora, tanto sunt & ficciora. Tendones quoque tametsi ligamẽtis sunt molliores, attamen cute luculenter sunt duriores. Chartilago verò post ligamentum deinceps est: prętereà medium quoddam inter vtrunque, corpus: appellant id anatomici quidam νευροχονδρώδη σύνδεσμον, quasi verò chartilagineũ simul & neruosum ligamentum dicas. est autem id durũ, chartilaginosumq; ligamẽtum. Os verò omnium quæ cutis operit, durissimum est. At eorũ quę ex cute extant, siccissimus est pilus: deinde cornu: mox vngues, & vngulæ, & calcaria, & rostra: quæq; his in singulis animalium ratione carentiũ, similes sunt partes. Succorum optimus, & maximè proprius, ac domesticus, sanguis est: huius veluti sedimentum, ac fęx, atra bilis est: quæ idcirco tum frigidior tum crassior sanguine est: sicut flaua bilis, longè calidior: frigidissimum verò ac humidissimum omniũ, quę in animali habentur, pituita est. Instrumentum autem quo id cognoscitur, ipse est tactus: veluti Hippocrates in libello de hominis natura monstrauit. Cæterùm quòd frigida sit, vnus tactus discernit: ꝙ verò humida quoque, pariter tactus, visus & ratio iudicant. Et tactus quidẽ ac visus, quòd talis iis cernitur: ratio verò, vbi non caloris copia, sed naturali humore talem esse definiuit. Ac particulæ quidem, & succi corporis, ad hunc modũ se habent. De iis, quę temperamenta comitantur, deinceps agendum. Comitantur enim ea & quæ dicta iam sunt: imò potiùs inseparabilia omnino sunt: à sicco quidem corpore duritia: ab humido mollities: si tamẽ cum tepido calore est. Sed & crassitudo habitus & gracilitas tẽperamenta sequuntur: non ea modò quæ naturalia sunt: sed etiã, si qua ex longa cõsuetudine sunt cõtracta. Multos siquidem qui naturâ graciles fuerãt, pingues redditos vidi: contráq;, qui pingues fuerant, graciles: illis quidem ex ociosa & delicata vita, toto temperamẽto ad humidius mutato: his verò multa tolerantia, & curis, & tenui victu persiccatis. Dicemus verò & horum discernendorum notas. Satius enim est, talísne quispiam naturâ sit: an ex consuetudine redditus, nosmet priùs per aliquot signa discernere posse, quàm ab alio id quærere. Sanè eiusmodi signorum autor, æquè vt reliquorum omniũ, mirus est Hippocrates. Siquidem quibuscunque latiores venæ sunt, hi calidiores naturâ sunt: quibus angustiores, contrà ma-

Succorum seu humorũ 4. temperamentum.

Comitantia tẽperamẽtum.

Biliosi naturâ aut cõsuetudine fiunt graciles: ut frigidi humidi, obesiores euadunt.

Causæ & remedia gracilitatis & obesitatis. lib. 6. san. tuendæ, & lib. 14. methodi.

Venæ angustæ obesitatem naturalem indicant, ut latæ gracilitatem naturalem: si contrà accidat, à noua & inconsueta uictus ratione est.

gis frigidi. caloris nanque opus est has dilatare, flatúque extendere. Ita rationabiliter in idem ferè recidit, venarum angustia, cum habitu pingui, & crassiore: habitus gracilis, cum venarum laxitate. Quòd si quis simul pinguis crassúsque est, ac venas laxas habet, is consuetudinis alicuius occasione, non naturâ, pinguis est redditus. Sicut ediuersò, si quis angustas habet venas, & gracilis est, ne hunc quidem talem esse naturâ necesse est. Quin cùm fames vrget, mediocritatem ex laxitate venarum & angustia, non à cætero totius corporis habitu spectandum esse ait. Quippe qui angustas habent venas, exigui sunt sanguinis, nec longam inediam ferunt: quibus latæ, his copia sanguinis est, & citra noxam cibo abstinent. Causæ horum euidentes iam sunt, iis qui animum aduerterint, tametsi à me non referantur. Sed quoniam non omnes aduertunt, necessum fortasse erit, aliquid eorum causa dixisse. Quicquid in sanguine pingue, leue, & tenue est, id in calidioribus corporibus alimentum quoddam calido fit: in frigidioribus, seruatur. Cúmque id venæ extra se transmiserint, vbi in frigidas particulas incidit, quod genus membranæ sunt, in iis concrescit: in partibus verò naturâ calidioribus, cuiusmodi carnosæ sunt, à calore ipso absumitur, ac digeritur: nisi sicubi frigiditati temperamenti etiam vita indulgentior accedens, ipsis carnosis particulis adipis aliquid allinat. Qua ratione etiam quæ hyeme delitescunt animalia, non rarò inueniuntur adipe obesa. Et fœminæ viris sunt pinguiores: quòd scilicet fœmina mare est frigidior, & plurimũ domi versatur. Ac quicunque corporum habitus & temperati naturâ sunt, & mediocri exercitatione vtuntur, hos necesse est eusarcos esse. id verò est, mediocri omnino corporis habitu. Quibus verò humidũ abundat, & calor à mediocritate summa non longè abest, hi corpulenti siue carnosi fiunt. Corpulenti rursus fiunt, qui naturâ sunt temperati: cæterùm desides & ociosi viuũt. Quippe dictum à veteribus commodissimè est, consuetudinem acquisititiam esse naturam. Nec fortasse oportebit, cùm id iam semel dixerimus, in quouis etiam capite definire, naturáne frigidior, an ex consuetudine quispiam sit redditus: sed illud legentibus remittere: me autem compendii causa, proprios cuiq; temperamẽto corporis habitus persequi. Sunt igitur nõnulli qui & graciles sint, & venas paruas habeant: sed si ex iis quempiam incídas, adeps excidet: quã constat cuti ad internã eius mẽbranam subnasci.

Adipis causæ.

Glis & ursus Aristoteli cap. 17. lib. 8. hist. animalium.

In omni genere rerum mas est calidior fœmina Hipp.

Noua uictus ratio in sumendis etc. iandiu consueta, fit nouum temperamentum.

ſubnaſci. Et raró id quidem in viris conſpicitur: in fœminis ſæpiſsimè inuenitur. eſt nanque tum frigidioris naturæ, tum vitæ magis deſidioſæ eiuſmodi nota: ſiquidem adeps ex habitus frigiditate gignitur: corpulentia, ſiue carnis abundãtia, ex ſanguinis copia naſcitur: mediocritas, temperatæ naturæ eſt nota. Et corpulenti quidem omnino plus adipis habent quàm temperati. Nec tamen pro carnis ſemper portione adeps ſimul augetur. ſed alios habere plus carnis, alios plus adipis videas, aliis ambo pari modo ſunt adaucta. Et quibus quidẽ ambo pari modo ſunt aucta, his tantùm ſupra temperatam naturam humoris eſt, quantum & frigoris: quibus autem plus eſt adipis, in his frigidi plus eſt, quàm humidi: æquè vt quibus caro eſt plenior, his humoris plus iuſto eſt: non tamen etiam frigoris. Cùm enim calori intra debitos fines manenti, boni ſanguinis accedit copia, neceſſe eſt, corpulentia ſequatur. Quantum autem ſupra mediocritatem eſſe ſanguis debeat, id quidem menſura & põdere, oſtendere non eſt: ratione tradere licet. quippe vbi nullum adhuc morboſum ſymptoma, craſſato corpori incidit, humoris abundantia intra ſanitatis interim eſt fines. Monſtratum enim nobis & in aliis eſt, non paruam in eo ſtatu, quæ ſanitas dicitur, neceſſariò ſtatuendam eſſe latitudinem: quin nunc quoq; in omni ferè ſermone noſtro apparet, qui tẽperatam, mediámque naturam, reliquarum veluti canonem ſemper ſtatuamus: quæ verò ex huius vtraque ſunt parte, intemperatas cenſeamus. quod vtique non faceremus, niſi in ſanitatis ſtatu, maioris, minoríſq; ratio inueniretur. Eſt enim alia ſanitatis, alia morbi intemperies. morbi quidem, ea quæ à media temperie lõgiſsimè abeſt: ſanitatis, quæ paulùm. Definire autem modũ ne hic quidem menſura & pondere licet. cæterùm intemperamẽti, quod intra ſanitatem habetur, ſufficiens nota eſt, quòd nulla functio animalis manifeſtè ſit adhuc læſa. Quantum igitur interuallum eſt inter id, quod perfectiſsimè functionẽ obit, & id quod manifeſtè actionem aliquam habet oblæſam: tanta eſt profectò & ſanitatis, & diſtemperantiæ, quæ intra ſanitatem conſiſtit, latitudo. Ab hac proxima eſt intemperies morboſa, cùm ſcilicet animal intemperamenti vitio ægrotat. Non enim huius tantùm noxa laborat, ſed etiam aliis affectibus non paucis, de quibus in iis, quæ de morborum differẽtiis ſcribemus, diffuſiùs agetur. Nunc redeundum ad diuerticulum eſt. Sicuti enim naturali calore optimam ſeruante tẽperiem, humidum quod in-

Corpulentiæ cauſa

Sanitatis magna latitudo 1. lib. ſan. tuẽdæ. & de opt. corp. cõſtit.

tra ſanitatis terminos eſt auctum, non adipem modò in homine, ſed etiam corpulẽtiam gignit. & adipem quidem parciùs adiicit: carnem verò multò liberaliùs auget: ita rurſus, ſi humidum & ſiccum mediocritatem ad vnguem inter ſe ſeruent, calor autem in homine ſit minor, neceſſe eſt huius corpus adipe, q̃ carnis copia, magis abũdet: at verò ſi calor augeatur, ſeruetq; mediocritatem altera cõtrarietas, minus erit ei animali adipis quàm carnis. Sicut ediuerſò, ſiquando pollet ſiccum, altera contrarietate medium modum ſeruãte, & gracilius & durius corpus euadet. Hæc à me dicta ſunt, patetque non ſolùm ratione monſtratum eſſe, quòd ſimplices in animalium corporibus intemperies habeantur, ſed etiam quòd ſingularũ manifeſtæ ſint notæ: nec eæ modò in calore, frigore, mollitie, & duritie, ſed etiã in reliquis omnibus habituum corporis differentiis. quarũ de iis, quæ ex gracilitate & craſſitudine ſpectantur, mox diximus: de reliquis nunc dicamus. Calida igitur & ſicca intemperies hirſuta eſt: verùm ea in ſummo. Mediocriter autem, quæ calida quidẽ eſt, ſed in altera contrarietate mediocritatẽ habet. Similiter & quæ ſicca quidem eſt, ſed in calido & frigido, media eſt temperie: eſt enim ea quoque modicè hirta. Nuda pilis ſunt frigida omnia temperamẽta, ſiue ea mediocriter ſe habẽt in humiditate, ſiue immodicè. cæterùm ad ſummum glabra eſt frigida temperies & humida: minùs hac, quæ frigida eſt, ſed in altera contrarietate temperata: adhuc minùs, quæ frigida eſt & ſicca. Quanquàm putet aliquis, ſicut fieri nõ poteſt, vt in terra ſicca herbæ naſcantur, nutriantur, & incrementũ capiant: ſic nec pili in [ſicca] cute. Eſt autem ſecùs: quippe terra, vt terra, ſicca dicitur: cutis vt cutis. Itaq; ſiccitas, quæ in terra eſt, maximè ſine humore eſt: quę verò in hominis eſt corpore, & eius ſimilium animaliũ, nec humoris eſt expers, & maximè omnium ad pilorum generationem eſt idonea. Siquidem nec ex iis quę ſilicea teſta intecta ſunt: nec cruſtatis veluti oſtreis, locuſtis, cancris: ſed nec ex iis, quæ in cauernis deliteſcunt, quales ſunt ſerpentes: nec quæ ſquamata ſunt, cuiuſmodi ſunt piſces, oriri pili poſſunt: ſunt enim horum cutes, verè & in totum ſiccæ, ritu teſtæ, vel petræ. Cæterùm ex iis, quæ molli ſunt cute, vt homo, quanto vtique ſiccior, calidiórque cutis fuerit, tanto magis poteſt pilos gignere. Nam vt ab exemplo terræ, quod illi proponunt, non recedamus: herbæ nec in ſicca & ſqualente admodùm terra naſci poſſũt: nec in humida & lacuſtri: verùm cùm abſumi

Ratio horũ ex cauſis pilorũ ſequẽtibus apparebit.

Pilorũ cum herbis: cutis cum terra collatio.

abſumi cœperit redũdantia humoris,tum enaſcuntur è terra: augentur autem largiùs, vbi hæc quoq; ſicceſcit: modicè quidem in vere: celerrimè verò & plurimùm,ineunte æſtate. ſiccantur autẽ omnino arefacta terra,ęſtate iam media: licetq; tibi,ſi placet, nunc quoque,ſicuti in priore libro demonſtratum eſt,uer ipſum, propterea quòd ex tẽporibus anni maximè tẽperatum eſt, temperati corporis id aſsimilare cuti, potiſsimũq; eius temporis medium.tum enim terra quoq; ipſa,medio quodam ſtatu humoris,ſiccitatiſq; eſt.Quod autem veris æſtati eſt proximum,id iam ſicciorem iuſto reddidit terram: hoc etiam ampliùs,æſtas inchoata. Quam igitur dico calidã & ſiccam cutem,hanc maximè terrę ſtatui adſimiles, qui abeunte ſit vere, vel ineunte æſtate. Nam media æſtate in ſummo eſt ſicca,perinde vt teſta,intectorum animaliũ tegimen:non vt hominum, ſuum,aſinorum,equorum,aut alterius cuiuſquã eorũ, quæ pilis veſtiuntur. Quare ſi cutem terræ comparare volunt, hactenus quoque rem conſentire cum iis,quę priùs diximus,inuenient. Ipſi verò ſeſe ex homonymia non animaduerſa,fallunt. In ſicca enim & calida cute multos magnóſq; naſci pilos diximus, nimirum vt de homine vel animali pilis prædito,non de oſtreis,aut cancris verba facientes.quippe per omnem cutem difflatur ſemper aliquid à calido, quod ſecum etiã interni humoris nonnihil aufert. Verùm in quibus humida cutis eſt, & planè mollis,qualis modò concreſcens caſeus,in his eorum quæ exciderunt,viæ per cutem non manent, partibus ſcilicet eius, quæ priùs diſsidebant, rurſus inter ſe vnitis. At in quibus dura eſt, non abſimilis caſeo iam coacto,perforatur quidem eorum quę exeunt impetu:cùm autem rurſus vniri per ſiccitatem nequeat, meatus ipſos immutatos ſeruat:qui etiam perpetuo tranſfluentium ictu aſsiduè magis fiſtulantur.Si igitur quod transfluit,vel halitus vel humor purus ſit,halitui certè celer,miniméq; impeditus tranſitus eſt: humor in exilioribus ſpiramentis nonnunquam hæret: aliquid etiam intrò recurrere ad profundũ cogitur.Sin veluti fuliginoſus craſſuſq; & terreus vapor ſit,ſubinde contingit vt in anguſtis ſpiramẽtis impactus, nec facilè rurſum intrò redeat,nec vacuari poſsit.Hũc igitur alius rurſum è profundo ſubiens ferit,prorſumque impellit: tum hunc rurſus alter,atque illum alius:ac multos mihi eiuſmodi vapores fuliginoſos,alium ſuper alium,impactos,tempore complicari,cõiungíque intellige,ac vnũ eiuſmodi efficere corpus,quale eſt ea,quæ

Pilorum generatio ex fuliginoſo & craßiore excremẽto tertiæ coctionis.

foris cernitur fuligo: niſi quòd hic quantum ſpiſſatum eſt, tantum etiam per tranſitus anguſtiá ſtipatum, in anguſtam prorſus redactum eſt formam. Vbi autẽ tale corpus totum obſtruxerit meatũ, deinceps iam violenter ictum, à ſimilibus ſui, quibus exitus non eſt, excrementis, totũ interim propellitur, adeò vt cute exire cogatur, iam lori formam adeptum. A dſimiles autem quod in meatu eſt impactum, herbæ, ſtirpíſve veluti radici: quod verò ex cute extat, ipſi veluti ſtirpi. Fit autem niger pilus, cùm deuſto vi caloris vapore, excrementum in exactam fuliginem mutatur: flauus verò, cùm vapor minùs torretur. quippe quod tum eſt impactũ, flauæ bilis, non nigræ, fæculentum excremẽtum eſt. Albus verò pilus ex pituita naſcitur. Rufus ſicuti coloris flaui albíq; eſt medius: ſic eius generatio ex pituitoſæ, bilioſæq; fæcis media quadam natura prouenit. Criſpi pili fiunt vel propter ſiccitatem temperamenti, vel propter meatum in quo radicantur. & propter ſiccitatem quidem, ad eum modũ quo corrigiæ, quæ igni plus iuſto ſiccantur. Et quid corrigiarum meminiſſe eſt opus, cùm ipſos pilos, vbi igni propiùs ſunt admoti, protinus intorqueri videas? atq; ita quidẽ omnes Aethiopes ſunt criſpi. At propter meatuum in quibus radicantur naturam, ad hunc modum, cùm exhalatio ſæpe imbecillior eſt, quàm vt rectá viam ſibi moliri poſsit, pro modo quo inflectitur, etiam meatũ ſuum figurat: interim verò exhalatio ſatis valens eſt, ſed duriore cutis natura, recta ferri regione prohibita, in latus flectitur: ita vt extrinſecus videre licet, non halitum modò, aut fumum: ſed etiam flammam ipſam cùm ſurſum agi vetatur, diuiſam vtroquè verſus in obliquũ agi. Sic igitur corporis exhalatio, vbi prorſum ferri prohibetur, obliquũ ſibi tráſitum ſub cute molitur, donec longiore ſpacio † collectam aliquid eam vrgeat, & foràs flatu agat. Eſt quãdo ambobus coëuntibus, & primæ exhalationis, quæ meatum finxit, imbecillitate, & cutis ſiccitate, obliquitas pilorum radicibus contingit. Quales autem in radice finguntur, tales rationabile eſt perpetuò fore. Neque enim durorum & ſiccorum corporũ quippiam niſi priùs molliatur, fingi in rectum poteſt. Atque hæc quidem eſt pilorum generatio. Sequens eſt, vt cauſas omnium, quæ temperamentis in pilorum pro ætate, regione, & corporis natura, differentiis contingunt, dicamus. Ergo Aegyptii, Arabes, & Indi, omnes denique qui calidam & ſiccam regionem incolunt, nigros, exiguíque incrementi, ſiccos, criſpos, & fragiles pilos habent.

Coloris pilorum cauſæ.

Pilorũ criſporum cauſæ. Abſumptum à calore humidum naturale pilorũ, cõtrahitur, & ſecum terreas eorum partes quas colligat, contrahit.

† Collectã uim adferat, & foras expiret.

bent. Contrà, qui humidam, frigidámque regionem habitant, Illyrii, Germani, Sarmatæ, & omnis Scythica plaga, modicè au ctiles, & graciles, & rectos, & rufos obtinét. Qui verò inter hos temperatum colunt tractum, hi pilos plurimi incrementi, & robustissimos, & modicè nigros, & mediocriter crassos, tum nec prorsus crispos, nec omnino rectos edunt. Et in ætatibus ad eundem modum, infantium quidem pili, Germanis: florentium ætate, Aethiopibus: epheborum, & puerorum, iis qui temperatum locũ incolunt, in robore, crassitudine, magnitudine, & colore, ad portionem se habent. In corporum quoque naturis ad ætatum, & regionum portionem pili se habent. Pueri enim admodùm parui, nudi sunt pilis: quod vtiq; nec meatus adhuc vllus illis in cute est, nec fuliginosum excrementum. Incipientes autem pubescere, paruos & imbecillos exigunt. At qui iam florẽt, valentiores, & multos, & magnos, & nigros habẽt: quòd & frequẽtes iam meatus iis sint facti: & fuliginosis excrementis, præ siccitate & calore abundent. Cæterùm pili, qui in capite, superciliis, & ciliis habentur: etiam pueris nobis innascuntur. Siquidem generatio iis est, non qualis herbis, sed qualis stirpibus, prima ratione à natura conditis, non temperamentum ex necessitate sequentibus: sicuti in libris de vsu particularum est monstratum. Verùm hi quoq; quòd quidem sint, id naturæ arti acceptum ferunt: quòd nigri, rufíve, vel alio quouis sint colore, id ætatis temperamento omnino debent. Subrufi enim ferè sunt, quoniam quod in meatibus est impactum, nondum totum est nigrum: quippe cùm humiditas multa sit, & trãsitus facilis, & deustio imbecilla. Boni verò incremẽti, & modicè crassi sunt, propter excrementorum quibus aluntur copiam. quippe ipsa pars corporis in qua fiunt, sicca est, tota nanq; calua ossea est. Cutis verò quæ illi est circundata, tanto reliqua totius corporis cute est siccior, quanto etiam est durior. Ascendit tamen tum ab iis, quę circa cerebrum sunt, tum verò ex toto corpore, fuliginosi excrementi non parua vis: quò fit, vt quale ætate florentibus totum est corpus, eiusmodi iam infantibus sit capitis cutis. Eóque rationabilius nonnulli procedente tempore calui reddũtur: quibus scilicet à primo durior cutis erat. quippe monstratum priùs est, senescentium partes omnes siccescere. Fit autem cutis non paucis veluti testacea, vbi supra iustum fuerit siccata. in ea verò, sicut ex prioribus constat, nihil nasci potest. Itaq; etiã interna manuũ, & inferna pedũ, semper

Rufi in his pili à Solis uehementis absentia, cãdore, & albore per frigus adusto, Hipp. in lib. de regionibus etc. è salsugine, Aristoteles problemate 2. sectiõe 8. Quartũ clima Galeno, Auerroi quintum, Manardo sextũ probatur temperatum.

Lib. II.

Caluitij causæ.

Cani à pituita fiunt putri: senectus enim quædam putredo est Aristot. prob. pen. Alexander Aphr. 6. problematibus primis.

glabra, & pilorum expertia sunt: quòd siccissimus densissimúsque sit tendo is qui sub cute habetur. Quibus autem ad summam siccitatem, cutis capitis non peruenit, imbecilli his omnino, albíque pili fiunt, quos uulgò canos appellant. Imbecilli quidem conuenientis alimenti penuriâ: albi verò propterea quòd alimentum quo aluntur, veluti situs est pituitæ, quę spacio com putruit. Vbi enim meatus etiamnum manet, excremẽtum verò exiguum est, & lẽtum, ac languidè à calore propellitur, non dissimiliter putredini afficitur. Iam calui fiunt homines, cùm senescũt, à syncipite magis: canescunt magis à tẽporibus. quoniam illud omnium capitis partium est siccissimum, hæret enim cutis illic ossi nudo. Tẽpora verò humidiora sunt: quòd in his musculi magni sub cute habeantur, omnis autem musculus carnosus sit: caro, tum osse, tum cute humidior. Est autem ei quod dicimus, diligenter attendendum, ne imprudẽtes nosmetipsos fallamus: sicuti se fallunt multi ex iis, qui optimi visi sunt medici. qui si quem caluum viderint, statim huic siccũ esse totius corporis temperamentum putant. Neq; enim simpliciter ita coniectare oportebat: sed priùs illud definire prestiterat, humanũ corpus in aliis æquabili per totum temperamento esse: in aliis, nec iis paucis, inæquabiliter esse affectum cùm eorum alię particulæ mediocri & iusto sint humidiores: aliæ frigidiores: aliæ sicciores: aliæ calidiores: aliæ prorsus temperatæ, ac mediocres. Porrò huic maximè esse attentos conuenit, vbi corporis temperiem æstimamus. Quippe si totum corpus æquabiliter conditũ sit, omnémq; partium inter se competentiam in latitudine, longitudine, & altitudine seruet: potest vtiq; æquabiliter attemperatum esse id corpus. At si cui corpori, thorax, collum, & humeri maximi sunt, lumbi parui angustíq;, & crura gracilia atq; sicca, quomodò id dixeris omnibus particulis similiter affectum? Quin si crura ei crassa sint, & lumbi lati, thorax verò angustus: ne id quidem omnibus partibus æquabiliter est temperatum. Sunt alia corpora, quibus maximum est caput: alia quibus paruum, quale passeribus. Iam crura aliis blæsa, aliis vara. Artuum quoq; extrema aliis gracilia sunt, aliis crassa. Et thorax aliis, vt dictum est, latus, aliis tabulæ ritu angustus, quos Græci σανιώδεις vocant. Vbi verò opertę scoptulæ illis, sine carne nudęq; planè sunt, & alarum more pronæ, nominantur à medicis eiusmodi naturæ Græcè πτερυγώδεις. Quantopere hæ sint vitiatę, deperdito his paulò minùs omni interno thoracis spacio, quo pulmo, &

Non uti leonem ex unguibus, sic totius tẽperamẽtũ ex partis unius tẽperamẽto æstimabis.

Temperies æqualis uel inæqualis totius vel partiũ quarundam tãtum.

In corpore æqualiter temperato debet exquisita esse omniũ partium proportio.

Crura extrorsum & introrsum torta.

ἡ σανὶς ἴδος. i. tabula.

ἡ πτέρυξ υγος. i. ala.

& cor ſunt ſita, neminem latet. Innumeræ verò aliæ particularum corporis planè affectiones ſunt: vbi id à naturali analogia, protinus in vtero matris ad inæqualem intemperiem eſt mutatum. Minimè igitur in corporibus id genus ex vnica particula coniectandum de toto eſt. Neque enim hi qui mores ex ingenio corporis docere profitẽtur, ſimpliciter de omnibus pronunciant. verùm ipſi quoq; experientia docti, ſi quis impenſè hirto eſt pectore, hunc audacem iudicant: ſin cruribus eſt hirtis, ſalacẽ. non tamẽ cauſam etiã adiiciunt. neque enim cùm pectus habere leoni ſimile dicunt: crura verò hirco: iam primã cauſam inuenerunt. ſiquidem cur leo quidem audax, hircus verò ſalax ſit, ratio etiam inueſtigandũ exigit: hactenus enim quod in re quidẽ fieri cernitur, dixere: cauſam tamen eius omiſere. Cæterùm is, qui naturali ſpeculatione eſt exercitatus, ſicuti aliorum omniũ, ita horum quoq; cauſas inuenire tẽtat. propterea enim ꝙ inæquali partium temperamẽto ſunt, non leo modò & hircus, ſed etiã cæterorum pleraq; animaliũ, idcirco ad alias actiones aliud eſt pronum. Ac de his quidem Ariſtoteles cõmodè tractauit. Sed quod ad rem propoſitam eſt vtile, id iam apparet: hominum ſcilicet temperamenta conſiderantibus, ſingulas partiũ per ſe examinandas eſſe. Nec ſi cui thorax hirſutus eſt, huic totũ corpus calidius, ſicciusq; ex neceſsitate putãdum: ſed plurimum in corde caloris eſſe, eóq; audacem: poſſe verò aliquãdo etiam huius ipſius rei occaſione accidere, quò minùs totũ his corpus ſimiliter calidum ſiccũq; ſit: ꝙ ſcilicet plurimũ caloris ſurſum huc ſpirauerit, atq; in partem cõtinentem euacuatum ſit. Nam ſi tota corporis temperies eſt æqualis, erit his ſtatim thorax ipſe vniuerſus latiſsimus, venæ amplæ, arteriæ magnæ, eædem maximè vehemẽtiſsiméque pulſantes, tum plurimi per totum corpus pili: atq; hi quidem in capite plurimi incrementi, nigri & criſpi, vtiq; in prima ætate: procedente verò tempore caluities excipiet. quinetiã eiuſmodi hominibus cùm æqualiter ſunt attẽperati, & robuſtum, & exactè deliniatum, & muſculoſum totũ corpus erit: tum cutis nigrior, durior, atq; hirſutior. Ad eundem modum, ſi contraria omnia in thorace ſint, ac æqualis in toto corpore tẽperies vigeat, id eſt, ſi humidiores & frigidiores vniuerſæ corporis partes ſint, thorax quidẽ anguſtus, & glaber erit: ſicuti etiam totũ corpus pilis nudũ: cutis verò mollis & alba, capilli ſubrufi, potiſsimùm in iuuẽtute. hi in ſenectute non caluescunt, timidíque ſtatim & ignaui,

Ariſtotelis liber eſt de phyſiognomonia.

Libro de phyſiognomonia, & in hiſtoria animalium.

Signa temperaturæ calidæ æqualis.

Signa temperaturæ frigidæ æqualis. Hæc etiam in arte medica.

ui,& ſegnes: adde etiam, paruis venis, ac minimè conſpicuis, & adipoſi fiunt. Iidem neruis, muſculiſq; imbecillis, & artubus parū exactè deliniatis, & blęſis. ¶At vbi varia partium tēperies eſt, ex vna earum pronunciare de toto corpore non licet, ſed adeundæ ſingulæ ſunt: æſtimandumq; quo temperamento ventriculus, quo pulmo, quo cerebrum, ac reliquarum per ſe vnaquæque ſeorſum ſit. Atque hæc quidem ex functionibus noſcenda: cùm nec manuum cōtrectatione, nec oculorum inſpectione inueniſſe temperiem eorum ſit. ſimul autem penſitandus & continentium ea partium affectus eſt, quarum omniū extrema eſt cutis. hæc in noſtra regione, quæ vtique temperata eſt, ſubiectarum partium naturam prodit. quanquàm nec in ea ſimpliciter loquenti, omnium: ſed duntaxat earum, quæ ſimilem habent cuti temperiem. At in his quæ ſub Vrſa & ſub Meridie ſunt locis, quoniam corporum quæ in altero ſunt, calor in altum à circundante extrinſecus & vincente frigore eſt fugatus: alterorum in cutem, ab externo calore attactus prodiit, nō poteſt ex eo affectu, qui in cute cernitur, internarum particularum tēperies clarè diſcerni. quippe corporis temperies, in regionibus iis quæ à temperie receſſerūt, inæqualis viſitur, externis ſcilicet, internísque partibus ad eundē ſe modum non habentibus. Gallis enim & Germanis & omni Thracio ac Scythico generi frigida, humidáq; cutis eſt. ideóq; etiam mollis, alba, & pilis nuda. Omnis verò naturalis his calor in viſcera vnà cum ſanguine confugit: vbi dum agitatur, & premitur, & feruet, iracūdi, audaces, & pręcipitis conſilii redduntur. Aethiopibus verò & Arabibus, omnibus deniq; iis, qui ad meridiē incolunt, natura cutis ex ambientis æſtu & naturali calore foràs acto, vſta, dura, ſicca, & nigra redditur, toto corpore naturalis quidem caloris exiguam obtinente portionē: ſed alieno atque adſcititio incaleſcente. quippe id quoque ab Ariſtotele in multis eſt traditum. eſtq; illi, ſi alteri vlli attendendū: ac in ſingulis corporibus æſtimandū, ſuóne & proprio, an adſcititio calore incaleāt. Quę enim putreſcūt omnia, adſcititio calore ſunt calida, proprio frigent: qui meridianam plagam incolunt, adſcititio calore ſunt calidi, proprio frigidi. Iam apud nos quoq; naturalis calor hyeme eſt vberior, adſcititius minor: æſtate contrà, adſcititius maior, naturalis minor. Omnia nanque hæc definiat oportet, qui rectè temperamētum eſt cogniturus. Neque enim omnino ſi cutis nigrior apparet, iam totus homo calidior eſt: ſed ſi ita eſt, cæteris omnibus ſimili

Artus ſeu cōla, ſunt brachia, & tibiæ totæ.

Pergamus Aſiæ minoris urbs, Galeni patria, ad clima quartum.

Sub æquatore & ad tropicos calor à ſole uehemens: Verſus Septētrionem frigus ob ſolis receſſum urget.

Sectiōe problematum 14.

Ariſtoteles cap. 1. li. 4. meteorôn.

Ariſtot. problemate 7. & 8. ſectionis ultimæ.

Aër tamen calidus inſpiratus & partibus occurrens, eas tādem mutat.

ſimili modo ſe habentibus, ſiquidem ſi alter in ſole verſatus diutiùs eſt, alter in vmbra: illi nigrior, huic albidior cutis erit. verùm hoc ad totius temperamenti alterationem nihil facit. Ipſa nanq; cutis ſub ſole diutiùs habita, ſiccior: in vmbra, humidior euadet. non tamen naturalis temperies, vel iecinoris, vel cordis, vel alterius cuiuſquã viſceris, ſtatim mutabitur. Optimum igitur fuerit, ſicuti priùs eſt dictum, cuiuſque ſeorſum particulæ temperamenti notas comparaſſe. Verbi gratia, ventriculi, ſi is bene concoquit, quòd temperatus ſit: ſi non bene concoquit, intemperatus: ſi nidoroſos quoſdam vel fumoſos edit ructus, ꝙ igneus in eo calor & immoderatus ſit: ſin acidos, imbecillus & infirmus Simili modo, ſi qui bubulam, & omnia quæ concoctu difficilia ſunt, concoquunt, eorum calor immodicus ſit: ſi qui verò hæc cõcoquere non valent, ſed ſaxatiles piſces, & talia concoquũt, infirmus. Videndũ autem hic rurſum, num ſucci alicuius, qui aliunde cõfluat, culpâ, eiuſmodi ſymptoma ventriculo accidat. aliis enim ex capite pituita: aliis flaua ex iecinore bilis, in ventriculũ confluit: rarum tamẽ hoc cernitur & pauciſſimis contingere. At compluribus à capite defluit pituita: atq; id maximè Romæ, ac locis perinde humidis. Cæterùm & quod rarò accidit, cõſiderandum: nihilq; pro ſuperfluo habendũ, aut negligendum. Siquidẽ ipſe vidi, quibuſdam perquàm pituitoſis hominibus, multam tamen in ventriculo colligi flauam bilem, quam cùm ante cibũ aqua vinóve epoto, euomere debuiſſent, ſi quid ciborũ priùs quàm vomerent, guſtaſſent, & hos corrũperẽt, & capite dolerẽt: cùm hos quidã naturâ bilioſos eſſe crederẽt. quanq̃ eſſent toto corpore molles, & candidi, & glabri, & adipoſi, & venis ac muſculis parum conſpicuis: prætereà exangues, nec tangẽtibus admodùm calidi. Vidi & qui bilem nũquàm vomuerunt, qui tamen & graciles, & hirſuti, & muſculoſi, & nigri, & venoſi fuerunt, affatimq; calidi, ſi quis tangeret, videbantur. cuiuſmodi habitu Eudemus philoſophus erat. Sed incidit hoc loco ſpeculatio quædam anatomica, id eſt, quæ ad corporũ diſſectionem pertinet, quam aliqui medicorũ ignorantes, ex ſymptomatum diſſonantia, magnoperè anguntur, dum parum intelligunt meatum illum, per quem iecur bilem in ventrem euomit, aliis geminum eſſe, aliis vnicũ: id quod in quadrupedum diſſectionibus videre licet. Ac plurimũ quidem vnicus is eſt, in id inteſtinum quod pylori, id eſt exitus fundi vẽtris, & ieiuni medium eſt, inſertus: Græci mediũ id γαστρὸς ἔκφυσιν, quaſi quiddam

Partiũ corporis tẽperamẽtum, bonum ex proba: uitioſum ex mala actione iudicatur.

Ructus duplias per abi in uentriculo corruptelã paſſim Hip. & Gal. meminerunt.

Hoc fuſiùs Gal initio lib. I. alim. Ca. 74. artis med. hoc latiùs exemplo uno docet Gal.

Hi fuerunt muſculoſi, ſed minus q̃ corpulenti.

Meatus à fellis folliculo in uentrẽ pulchra obſeruatio.

Cõfluxus is per ecphysin fit in ieiunum.

Celsus initio laudat Herophilũ & Erasistratum, q nocentes uiuos secuerũ: hîc affectos Gal. uiuos negat secandos.

Methodus discernendi an meatus is duplex homini alicui uiuo sit, uel unicus

quiddam è ventre enatum vocant. vel si geminus meatus sit, in ecphysin illam maior inseritur, minor in fundum ventriculi paulò suprà pyloron inuenitur: sed tamen in paucissimis, superior pars maior, inferior minor. Cæterùm quibus est maior, his in ventrem quotidie non exiguum bilis effunditur: quam & euomant ante cibos oportet: & nisi id faciant, læduntur. quibus autem vnicus est omnino meatus, his tota bilis confluit in ieiunum. quánam igitur ratione dignoscere hos licebit? neq; enim dissecandos esse uiuos censeo. Primùm certè totius corporis tẽperamento, veluti paulò suprà est propositum: deinde iis, quæ infrà excernũtur. Eudemus enim biliosa mera perpetuò per sedem excernebat: vtpote, qui multam collegit bilem, cuius nihil in superiorem ventrem peruenit. Reliquis, qui scilicet & pituitoso erant corporis habitu, & bilem vomebãt, his haudquaquam erat aluus biliosa: quippe cùm & minimum flauæ bilis gignerent, & eius plurima portio in superiorem ventrem perueniret. Tertiũ notæ genus in ipsis est vacuatis. Nam quibus in ventre biliosum excrementum gignitur, id porri virorẽ præfert. At quibus ex iecinore descendit, his vel planè flauum est, vel omnino saltem pallidum. Prætereà quibus in ventriculo bilis illa gignitur, quæ porri colorem imitatur, debet omnino his cibus fuisse non panis, non suilla caro, similéve aliquid: sed necessariò aliquid, quod his calidius fuit, neq; id boni succi. Quibus autem ex iecinore in ventrem defluxit, his flaua ea, pallidáve euomitur, etiam si boni in primis succi fuit quod sumpserũt: etiã si ad summum fuit concoctum. imò verò magis ipsis qui ad vnguem concoxerunt, flaua vomuntur: atque etiam magis his, qui diutiùs cibo abstinuerunt. Quæ verò bilis porrũ refert, iis solis gignitur in ventre, qui vtiq; concoxerunt malè. Quinetiam solicitudo, ira, dolor, labor, exercitatio, vigilia, abstinentia, & inedia, succi flauæ bilis plus aceruãt, propterea quòd plus eius succi in iecinore gignunt. Sunt igiur tum hæc certa indicia, tum ad hæc, quòd ubi siccum & igneum ventriculi calorem cõuersio ad biliosum sequitur, panis, & suilla, & bubula caro, commodiùs quàm saxatiles pisces concoquentur: cùm, si ex iecinore bilis affluat, ex comestorum mutatione nulla secutura sit cõctionis diuersitas. Atque his quidem discernitur, quòd non tẽperamenti, sed alterius cuiusquam gratia prouenit. Ad eundẽ modum si defluens à capite in vẽtrem pituita acidi ructus causa est, conueniet simili ratione hic quoque à ventris proprio af-

De hac bile prasina Hipp. cap. 7. libri 2. prog. Gal. lib. 2. san. tuendæ de urina.

Horũ quædã per se, alia quòd siccant, calorẽ acuũt bilis autorẽ.

In his pisces saxatiles et cætera coctu facilia, facilè corrũpuntur. Gal. initio aliment.

fectu

Affectus proprij & per cōsensum, primarij & secūdarij differētia est in loc. affect.

fectu hanc discernere. Aequè verò & capitis dolores ex propriáne eius intemperie, an propter ventris aliqua excrementa incidát, discernendi. Iam cerebrum ipsum cuius sit temperamēti, per se æstimare est satius, quàm ex corporis totius affectu. Ipsius autē per se consideratio, ex canitie, catrarrhis, tussi, distillatione, & saliuę copia initur. quippe quę omnia id frigidius, humidiúsque esse doceant. Atque his amplius, si ex leui qualibet occasione, in hos deuenit affectus. At caluities ex siccitate prouenit: nigrorum autem & frequentium pilorum prouentus, æqualis in cerebro temperamenti nota est. Ergo ad hunc modū de temperamētis ineunda nobis consideratio est, quamque scilicet particulam seorsum perpendentibus, nec ausis ex vna pronunciare de omnibus: quod vtique nonnulli fecerunt, qui resimos, humidos: adūcos, siccos esse dixerūt. Et quibus parui sunt oculi, siccos: quibus magni humidos. atque de hoc quidem parum inter eos conuenit. Alii nanque eorum, qui scilicet humidis particulis oculos adnumerant, vbi eos maiores vident, in iis humiditatem temperamēti pollere existimant. Alii caloris vehementia, qui in prima formatione sursum cōfertim magis cōpiosiorq; ferebatur, non oculos modò, verum etiā os ipsum & reliquos omnes meatus ampliores factos aiunt: ita nō humiditatis id, sed caloris indicium esse. Verū ambo à veritate aberrāt, vno modo, eóq; cōmuni, ꝙ vnius particulæ occasione de toto corpore pronūciare sint ausi: altero, ꝙ formatricis in natura virtutis, quę artifex facultas est, & particulas secundū animi mores effingit, parum meminerunt. De hac nanq; Aristoteles dubitauit, nunquid diuinioris originis sit, atq; à calido, frigido, humido, & sicco, res diuersa: quò mihi minus rectè facere vidētur, ꝙ tam temerè de rebus maximis pronūciant, & solis qualitatibus formandarum partium causam asignant. rationabile enim est, hæc organa esse, formatorem aliū. Sed & citra tam arduas quęstiones, inuenire licet, sicut ostendimus, humidam, siccā, frigidam, calidámque temperiem. Errāt igitur qui propriis indiciis neglectis, ad ea quæ longè posita sunt, & magnæ quęstioni fuerunt, atque ad hunc vsq; diem optimis philosophorū dubitata sunt, conuertuntur. Neq; enim propterea quòd pueri nasis magis sunt resimis, florentes ætate magis aduncis: idcirco rationabile est resimos omnes humidos censere: aduncos, siccos, sed fieri potest, vt formatricis virtutis eiusmodi opus sit, potiusquā temperamenti. quòd si tēperamenti est tota, at certè eius quod

Pars omnis à similibus suæ tēperaturæ causis prōptè offēditur ca. 23. artis medicæ.

Simitas à frig. hum. nasi: adūcitas à cal. sicco uidetur.

De oculis cap. 23. & 24. artis medicæ.

Aris. cap. 6. & 9. lib. 2. de generat.

Hæc facies in morbis acutis mala Hippocrati initio Prog.

in naſo tantũ habetur, nõ eius quod in toto corpore, nota fuerit: quare fruſtra illud prædicát: in ſiccis naturâ temperamẽtis naſum acutũ, oculos cauos, tempora collapſa: ꝙ ſcilicet in affectibus iis quę corpora liquant, atq; ſuprà q̃ par eſt, inaniũt, hæc cõtingant. ſæpe nanq; ſic accidit, ſæpe non ita: ſed videre licet totius corporis habitum, & mollẽ, & pinguem, & albũ, & carnoſum, cùm tamẽ oculi ſunt parui, & naſus acutus. Rurſus ſiccum, macilentum, nigrũ, & hirſutum, vbi magni ſunt oculi, & naſus reſimus. Pręſtat igitur, ſiquidẽ de ſolo agitur naſo, vt ex eo reſimo humiditatem, ex eo adũco ſiccitatem coniectes: nec de totius animátis temperie ex his particulis pronuncies. Pari modo oculorum, & alterius cuiuſlibet partis propriũ temperamẽtum ex propriis indiciis, ęſtimare eſt ſatius: nõ de totius corporis tẽperie ab vna quapiam particula indiciũ ſumi. cùm ſiue humoris vincentis, ſiue caloris, ſiue etiã amborũ, cæſios oculos indicium ſtatuere oportet, vtiq; proprii ipſorum ſic, non omnium totius corporis partium, temperamẽti documẽtum erunt. Neq; enim ſi dura & macra crura ſunt, omnino ſiccum eſt totius corporis temperamentum. alii nanq; affatim carnoſi, & pingues, & craſſi, & prominenti ventre, & molles, & candidi, etiam cum eiuſmodi cruribus cernũtur: verùm ſi totius corporis temperies pari ratione ſe habeat, ſicci omnino ſunt, quibus macra ſunt crura: humidi, quibus craſſa. Præterea quibus acutus eſt naſus aut aduncus, hi ſicci: quibus reſimus, humidi. Ad eũdem modum de oculis, temporibus, cæteris deniq; omnibus particulis iudicandum. Quibus verò impar temperamentum eſt, nec omnium particularũ idem: alienum à ratione eſt, ex vnicæ particulæ natura, de omnibus ſentẽtiam ferre. porrò tale quippiam plurimis eorũ impoſuit, cùm nõ de hominum modò, ſed etiam aliorum animalium totius corporis tẽperamento, ex indiciis, quæ in cute tantũ ſpectantur, iudicium ferre ſunt auſi. Neq; enim ſi dura cutis eſt, neceſſariò ſiccum eſt animans: ſed fieri poteſt, vt tantum cutis ſic ſit affecta: ſed nec ſi nigra hęc, hirtáue eſt, ſimili mõ: nec ſi mollis hęc, depilíſue eſt, humidũ ex neceſsitate totũ eſt animal. verũ ſi per totũ ęquabiliter eſt attẽperatũ, ratio eſt, vt qualis ſit cutis, talis ſit, & reliquarũ partiũ vnaquęq;: ſin inęqualiter, non itẽ. Quippe oſtrearũ totũ corpus humidiſsimũ eſt, cutis ipſa, ſicciſsima. Eſt.n iis qua tegũtur teſta, cuiuſmodi eſt nobis cutis. atq; hinc illis Gręcè nomẽ, ὀστρακόδερμα. n. nominãtur oĩa eiuſmodi animãtia, ꝑpterea ꝙ cutis eis oſtraco. i. teſtę adſimilis.

Ex unius partis tẽperamento totius tẽperamentum ne pronuncia.

Cauſæ oculi glauci .i. cæſij. cap. 26 & 27. artis med.

Qui ſint oculi cæſij docte Thyleſius in libello de coloribus.

Si oĩum corporis partiũ eſt tẽperamẽtũ æquale, ex unius tẽperamento reliquarũ tẽperamẽtum iudicare poſsis: ſi inæquale, nõ poſsis.

ὀστρακόδερμα i. teſtacea cutę animalia.

Iam

Iam malacostraca, id est, quę molli testa integuntur, veluti marinæ locustæ, & gāmari, & cancri, cutem quidem habēt siccam: reliquam vniuersam tēperiem, humidā. Imò verò illud ipsum humiditatis in carne nonnunquam animalibus causa est, quòd siccam terrenámque portionem, natura his vniuersam circa cutem reponit. Non est igitur putandū, nec quòd cutis ostreis sicca est, ilicò carnē quoque esse siccam: nec quòd hæc perhumida muccosaq; est, iam cutem quoque eiusmodi esse. quippe æquū est quanque particulam ex seipsa dignosci. Ergo tum in his peccāt ii, qui cōmentarios de temperamentis nobis reliquerūt: tū q͞ id omittūt quod Hippocrates rectissimè admonuit, spectandum esse ex quibus, in quæ, mutationes sunt factæ. fit enim non rarò vt præsens nota prioris tēperamēti sit, non eius quod in corpore nunc habeatur. veluti si quis annos natus sexaginta, denso pilo sit, non quòd calidus & siccus nunc sit, sed quòd anteà talis fuerit consistunt autem ei priùs geniti pili. ad eum modum, quo herbæ quæ vere sunt enatæ, nonnūquam perseuerāt æstate. Aliis enim spatio & paulatim contigit à plurima illa hirtitate mutari: labentibus scilicet præ nimia siccitate pilis. Aliis diutissimè pili permanent, vtique qui nec in processu temporis admodùm siccantur, & à primo valentem habuerūt originem: arborum ritu, quarum radices in terra valenter comprehenderunt. Cauè igitur si quem pilosum admodùm videas, hunc statim melancholicum putes. sed si quidem floret adhuc ętas, nondum esse talem: sin iam declinat, melancholicum existima: at si senex est, nòn item. fiunt nanque melancholica temperamenta ex sanguinis adustione. cæterū cùm id pati incipit, nō statim est percoctus: verùm hirtus abundè, qui calidus & siccus est, celeriter erit: si modò eorum, quę proposita sunt, meminimus. nō ilicò melancholicus: quippe cutis dēsitas, crassiorum excremētorum transitum remorans, in temperamentis, quæ calida in summo sunt, comburi ea cogit. ita fit, vt tale iis nunc sit excrementum quod pilos creat, quale olim procedente tempore in vasis sanguinis est futurum. Tum hæc igitur omissa prioribus sunt: tum præter hæc, quòd ex natura excrementorum, indefinitè de temperamentis pronunciant. putāt enim particularum temperiem, similem esse cum excrementorum natura. id verò vsquequaque verum non est: sed fieri interim potest, vt pituitosa excremēta colligātur, nec tū humida sit particula: imò frigida omnino: humida verò nō omnino. quippe cùm siccam quo-

Nota præsens prioris temperamēti sæpe est, non præsentis.

Pili penuria alimenti cadunt, ut in caluitio, Gal lib. 1. comp. phar sec. partes et Alex Aphrodisieo cap. 12 lib. 2. febr.

Excremētū crassius tertiæ coctionis, est pilorum materia.

In summo. i. plurimū et quatenus tēperamento animalis datū est, non autē quātū ignis.

Excremētū præsens, tēperamentū non semper certum indicat.

 que

Pituita ex alimẽti quãtitate, qualitate etc. refrig. Gal. in nat. hum.

Excremẽtũ ſiccum quarũcũq; partiũ, nõ ſolũ id quod humido & uaporoſo opponitur, ut lib. Meth.

Habitus hîc pro natura & temperamento.

Signa frigidi ſicci natura.

que eſſe liceat. Quod autem eis impoſuit, facilè animaduertitur. non enim norunt, quòd ex cibis, nequaquam ex ipſo corpore noſtro pituita fit. quare nihil miri eſt, ſi vbi ingeſtos cibos, qui humidi fortaſſe naturâ ſint, corpus non vincit, ſimile iis ipſum quoque excrementũ creet. Non eſt igitur quòd opinentur, tanquam corpus ſiccum eſt, itidem excrementum quoque eſſe ſiccum. etenim ſi quis ab initio, ſicciore frigidioréq; temperamento ſtatim fuit, is non melancholicus eſt, ſed vtique ab excrementis pituitoſis. quòd ſi ex habitus mutatione frigidus ſiccúſque eſt redditus, neceſſariò hic talis iam etiam melancholicus eſt: verbi gratia, ſi quis antè calidus & ſiccus, ex ſanguine vrendo plurimam generauit atram bilem. etenim is præterquam quòd ſiccus eſt & frigidus, protinus etiam melancholicus. Sin à principio frigidus & ſiccus fuit, habitus quidem corporis eius albus, mollis, depilis, venis articulíſq; parum expreſſis, gracilis, & tangenti frigidus: animus verò minimè audax, ſed timens, & triſtis: non tamen excrementa huic melãcholica ſunt. In his igitur omnibus peccant plerique medicorum, ex eo quòd proprias notas reſpuunt, atque ad ea quæ non perpetuò, ſed frequẽter accidunt, conuertuntur. Eiuſdem erroris occaſione, & quod excalfacit, id etiã ſiccare omnino putant: (hoc enim veluti coronide ſummáque vniuerſi ſermonis addito, ſecundum iam librum finire ſtatui) quippe phlegmone obſeſſas partes calida perfundentes aqua, atq; ita vacuari ab iis humorem cernentes, clarè indicatũ arbitrantur, ſiccitatem omnino calori ſuccedere: neque id modò vbi cum ſiccitate is, verùm etiam vbi cum humore eſt coniunctus. Cæterùm non eſt idem vel vacuaſſe ab aliquo humorẽ, qui locis quibuſdã ſit diſperſus, vel propriam particulæ alicuius temperiem ſicciorem reddidiſſe. ſiquidem inæqualis quædam in his, quæ phlegmone laborant partibus, intemperies eſt, ſimilaribus ſcilicet corporibus à proprio temperamento nondum amotis, ſed aſsiduè adhuc in mutatione atque alteratione verſatis, omnibus nimirum interpoſitis inter eas ſpatiolis, fluxione refertis. Quæcunque igitur calida humidáque naturâ ſunt, cùm ſic affectis admouentur: ipſa quidem ſuperuacanea, quæ media ſimilarium ſpatia occuparunt, euocant: corpora tamen ipſa tantùm abeſt vt ſiccent, vt etiam illis humorem adiiciant. ac ipſa quidem veritas ita ſe habet: demõſtratio tamen [euidẽs] dictis requiritur. Verũ eam cùm & longiorẽ exiſtimem, quàm vt huic

Fomẽtũ calidũ, etiã humidũ humorẽ tumorũ præter naturã, in uaporẽ digerit: & ob id per accidẽs ſiccat, cùm tamen partes ipſas humectet, ut balneũ indicat, lib. de ſan. tuenda, & methodi.

In phlegmone inæqualis intẽperies Gal. de inæquali intemperie.

libro

libro inſeratur, & auditorem deſideret,qui medicamentorum facultatis ſit non ignarus,in præſens differo. Cæterùm vbi in tertio libro,de omni temperamentorum genere tractauero, ac de iis,quæ poteſtate calida, frigida, humida, ſiccáque ſunt, omnem methodũ indicauero:mox integrum libellũ ſcribere de inæquali intéperie decreui.Quippe ſic abſoluetur à nobis vniuerſa de temperamentis diſceptatio[tum ad libros de medicamétis,tum] ad medendi methodum non parum allatura commodi.

Galeni de temperamentis,Thoma Linacro Anglo interprete,libri ſecundi finis.

Claudij Galeni Pergameni

DE TEMPERAMENTIS LIBER tertius, Thoma Linacro Anglo interprete.

Anacephalæωsis.

AC quòd energiâ, siue actu calidorũ, frigidorũ, humidorum, & siccorũ vnumquodq; tale esse dicatur, vel quod summã habet eiusmodi qualitatem, vel quod vincit in eo id genus qualitatum aliqua, vel quòd ad cognati generis mediocre aliquid, vel ad vnũquodlibet à nobis sit collatum, priùs est traditum. Monstratum prætereà est, quẽadmodum ea quis agnoscere exactè posit. Reliquũ est vt de iis, quę

Hic liber tertius de temperamẽtis medicamẽ. quæ calida frigida humida sicca potestate sunt.

Potestate esse aliquid dicitur trifariam.

talia potestate sunt disseramus, si tamẽ priùs explicuerimus, q̃d ipso potestatis nomine significetur. Est autem breuis eius & facillima & clara explicatio. quippe quod quale dicitur, tale nondum est, sed potest tale esse, id hoc esse potestate dicimus: hominem, verbi gratia, qui modò natus fuit, rationalem: & auem volatilem: & canem venaticum: & equũ celerem. scilicet quod eorum vnũquodque futurũ omnino est, si nihil id extrinsecus impediat, hoc ceu iam id sit, appellantes. Vnde (arbitror) hæc esse potestate, non actu dicimus: perfectum nanque est, ac iam

1 præsens ipsa energia [siue quod actu est]. quod verò potestate est, imperfectum, & adhuc futurũ, atq; vt fiat quidem id quod dicitur, veluti habile, non tamen adhuc est. Siquidem nec infans rationalis iam est, sed talis futurus. Nec qui modò editus est canis venator: qui scilicet adhuc non videat: sed quòd venari queat, si ad iustum perueniat incrementũ, sic nominatur. Ac maximè quidem propriè sola ea potestate esse dicimus, in quibus natura ipsa suopte impetu ad absolutionem venit, vtique si nihil ei extrinsecùs impedimento sit. Præterea quæcũq; fientiũ,

2 vt sic dicã, continẽtes materię sunt: nec refert cõtinentes, an cõuenientes, ꝓprias dicas: quippe cùm ex omnibus indicetur an quodpropinquũ est, quodq; nec alia intercedẽte mutatione sic dicitur: verbi gratia, cùm sanguinem potestate carnem appellas, quoniam minimam mutationem ad carnis generationem requirat. At non qui in ventriculo habetur concoctus cibus, continens carnis materia est, sed priùs fit sanguis oportet. Longiùs etiam absunt, maza & panis. quippe quæ vt caro fiant, tres sui mutationes requirant: cæterùm hęc quoque omnia, potesta-

Causa materialis propinqua est potestate effectum.

Causa materialis carnis propinqua.

Remota.

Remotior.

Remotiß.

Tres cõcoctio alimẽti in animalibus triplex 1. in uentriculo 2. in hepate 3 in singulis partibus.

te caro dicuntur: etiam ante hæc ignis, aër, aqua, & terra: Etiam horum ipsorum communis materia. Atq; hæc quidem omnia magis minúsve abusiuè loquentibus nobis dicũtur. Primus aũt modus, eorũ quę potestate esse aliquid dicũtur, maximè ẽst ꝓprius. Proximus huic est eorum, quæ sunt propinqua materia: veluti si fumidã exhalationem, flãmam esse: aut halitũ, aërẽ potestate dixeris. Dicitur aũt aliquando potestate esse, & quod ei quod ex accidenti dicitur, est ex aduerso positum: vt si carnosi quis iuuenis in frigida lauationem, corpus eius ex accidẽti, non ex propria potestate calfacere dicat. Ergo tot modis etiã potestate calida, frigida, humida, & sicca dicẽtur.

3 Potestate i. ui sua, & per se aqua calida calfacit: frigida refrigerat. Hæc etiã per accidens seu per aũt l. & secũdariò calfacit aph. 21. li. 5.

Dubitabitur quoque nõ absurdè, cur castoreũ, vel euphorbiũ, vel pyrethrũ, vel struthion, vel nitrum, vel mysi, calida esse dicamus: rursus lactucam vel cicutam, vel mãdragorã, vel salamandrã, vel papauer, frigida: vtrúmne sub prędictis iam modis cõprehendantur, an alia quapiam ratione dicantur, quæ dicta nondum sit. Bitumen nanque, resina, & seuũ, & oleũ, & pix, calida potestate sunt, ꝙ vtiq; energiâ calida celerrimè fiãt: etenim celerrimè in flãmantur. prætereà cùm corporibus nostris admouẽtur, ea manifestissimè calfaciunt. At chalcitis, mysi, sinapi, nitrũ, acoron, meon, costus, & pyrethrũ, cùm nobis sunt admota, calida vidẽtur, alia magis, alia minùs: nõ tamẽ sunt idonea quę in flãmam vertãtur. An igitur seipsos fallũt, ꝗ id solũ æstimãt? nũquid aliqua facilè in flãmam trãsmutẽtur vel nõ? quos vtiq; non sic, sed an vertãtur in prunã vel nõ æstimare oportebat: cùm sit pruna ignis nõ minùs ꝗ̃ flãma: hoc tamẽ discrimine, ꝙ aëre, vel aëreo quopiã in ignẽ mutato, flamma: terra, vel terrea re aliqua accẽsa, fit pruna. Atq; hactenus quidem cõsentire secũ sermo omnino videtur: siquidẽ videntur medicamẽta ea, quę vbi ignẽ attigerint, facilè accenduntur, nos quoq; excalfacere, nisi si quod ꝓpter crassitiem intra corpus non facilè assumitur. Differetur enim de iis latiùs in libris de medicamentorũ viribus. Quæcunque tamen medicamenta nostrum corpus excalfacere videntur, ea promptè vertũtur in ignem.

Ignis duplicis. i. flãmæ & prunæ diuersa materia.

Calida potestate ad nos, sunt calida ad ignem.

At quomodò igitur (inquiunt) tangentibus non sentiuntur calida? hoc haud scio cur dicant. nam si energiâ ac iam nunc calidum esse prædictorum quidque diceremus, profectò mirari liceret, quomodò tangentibus non appareant calida: nunc quòd possint facilè calida esse, idcirco ea potestate talia vocamus. Itaq; nihil miri, si eos qui se tãgunt, nõdum calfaciãt: veluti enim nec ignis ipse augetur, priusꝗ̃ victa ab

ab eo ligna ſint mutata, (quod aliquo temporis ſpacio omnino fit) ita nec animantium calor à medicamentis, niſi illa priùs ab ipſo ſint mutata. Quippe alio genere calefit is qui ab igne vel ſole intepeſcit: alio is qui à prædictorum quouis medicaméto-rum. illa nanque actu ſunt calida: medicamenta, nequaquam. itaque nec calefacere nos valent, priùs quàm actu talia fiant. ac quòd actu talia ſint, id à nobis accipiunt: veluti ſicci calami ab igne. Ita verò & ligna ex ſua quidem natura frigida vniuerſa: ſed quæ ſicciora ſunt, & gracilia, ea facilè mutantur in ignem: quæ humidiora ſunt & craſſa, ſpacio egent maiore. Nihil igitur miri eſt, ſi medicamenta quoq; primùm quidē in parua & tenuia frangi poſtulant: ſecundo loco, vt tempore aliquo, tametſi minimo, corpori noſtro quò calida fiant, ſint adiūcta.

Cap. 11. lib. 1. ſimp.

Tu verò ſi ea nec comminuta, nec priùs calfacta, calida tamen iam fieri cenſes, quid ſignificet, quod poteſtate calidum dicimus, parum mihi meminiſſe videris. ſic enim ea exploras, tanquam energiâ ſint calida. Sed nec illud mirum, ſi quò recalfaciant, calefieri ipſa priùs poſtulēt: cùm idē fieri cernatur, & in lignorum exemplo. quippe hæc vaneſcentem aliàs, morientémque flammam tum ſeruant, tum verò augent, dum ab hac ipſa priùs calefiunt.

Medicamēta à nobis calfacta nos recalfaciūt, & ueluti partes quędā fiunt caloris natiui. ibidem.

Non eſt igitur alienum, calorem, qui in animantibus habetur, eiuſmodi medicamentis quaſi alimento quodam vti, quemadmodum ignis ligno. quippe id ita quoque fieri cernimus. Si verò perfrigerato corpori eorum quoduis quantumuis diligenter comminutū inſpergas, prorſus non calefit. Proinde quæ refrigeratæ partes ſunt, eas eiuſmodi medicamentis plurimum perfricamus, vnà calorem perfricando excitātes: vnà rarum, quod priùs frigore fuit denſum, reddētes: quò ſcilicet tum introrſum pharmacum penetret, tum naturali animantis calori coniunctū mutetur, ac calefiat. quippe cuius ſi particula quæpiam vel minima, calorem energiâ concipiat, hunc deinde in totum per cōtinuitatem porrigat, perinde ac ſi ex parua ſcintilla tedam ſummo tenus accendat. ſiquidem hanc vniuerſam facilè depaſcitur ignis, nihilo ampliùs ſcintillam requirens. Ac quicquid quidem poteſtate calidum eſt, huic nondùm in natura ſua calidum frigido præpollet: ſed in propinquo eſt, vt præpolleat, adeò vt breuem opem quò vincat, extrinſecus requirat. hanc illi modò frictio abundè præſtare poteſt: modò vel ignis, vel corporis alicuius naturâ calidi contactus. Non eſt igitur tam arduum rationem reddere, quid cauſæ ſit, cur alia protinus vt corpus noſtrū contigere,

Lignum uiride ob humoris copiā tardiùs ab igni uincitur et aßimilatur.

contigere, recalfacere id possint: alia post lõgius id efficere spatium. quippe ex iis, quæ igni appropinquant, alia statim accenduntur, veluti elychnium, & tenuis teda, & pix, & siccus calamus: alia nisi diutiùs sunt admota, non vincuntur, sicut viride lignum. ¶ Illud potiùs definiamus, cuius vtiq; demonstratio cùm de naturalibus potentiis agemus, tradetur: ex hypothesi nunc quoque propositorum causa, eo vtemur, quatuor nimirum dicentes totius corporis proprias facultates esse, vnam idoneorũ tractricem, alteram eorum omnium retentricẽ, tertiam alteratricem, & quartam quæ alieni sit segregatrix, easdémque facultates effectus esse totius in quouis corpore substantiæ: quam etiã constare ex calido, frigido, humido, & sicco inter se mixtis, dicimus. Vbi igitur corpus vnaqualibet earum quas in se habet qualitatum, corpus quod sibi admouetur, demutat, nec ipsum hoc casu, tota substãtia existimãdum est agere, nec quod ab ipso mutatur, posse ei adsimilari. quare nec vnquam nutriet quod ita mutatum est, id quod se mutauit. at si illud mutet, id est, si tota substantia operetur, vtique tum sibi adsimilabit, id quod mutatur: tum ab eo nutrietur. neque enim aliud nutritio est, quàm adsimilatio perfecta. ¶ Quoniam autẽ hoc definitum est, inde rursus incipiendum. Omne animal conueniente sibi nutritur alimento: conueniens autem cuique alimentum est, quicquid adsimilari corpori quod nutritur, potest. oportet igitur toti nutrientis substantiæ, cum tota nutriti natura communio aliqua similitudóque sit: prorsus hic quoque non paruo excessus defectúsque subsistente in ipsis discrimine, cùm alia magis consentientia, similiaque sint: alia minùs. proinde etiam alia conficiendi opere valentiore ac diuturniore, alia minore ac breuiore egent. auium caro, minore: suilla, maiore: bubula etiam, hac maiore. Vinum verò vt adsimiletur, mutationem desiderat minimam: quò fit, vt tum nutriat, tum roboret celerrimè. Porrò id quoque in concoquendi instrumentis, ventriculo, iecinore, & venis, prorsus aliquãdiu traxerit oportet: in quibus scilicet præparatum, nutrire corpus iam queat. antè verò quàm in his sit demutatum, fieri non potest, vt animalis corpori sit nutrimentum: ne si per totum diem, ac noctem extrinsecus super corpus sit impositum. multóque minùs panis, vel beta, vel maza, foris imposita nutriat. ¶ At quæ quidem adsimilantur, omnia nutrimenta vocantur: reliqua omnia medicamenta. Est porrò & horum natura duplex: quippe vel cuiusmodi

Facultates 4. naturales singularum corporis partiũ.

In tẽperamẽto est facultatũ essẽtia, ut in natura diximus.

Nutritio uacuati repletio, li. simp.

Coqui in nobis facilia sunt, tenuis essentiæ: difficilia, uiscosa, crassa, aph. 11. & 18. & 21. lib. 2.

ſunt adſumpta, eiuſmodi etiam permanẽtia, vincunt, corpúſq; mutant ad eũdem modũ, quo id cibos: atque hæc prorſus tum venenoſa, tũ naturæ animalis corruptricia pharmaca ſunt: vel mutationis initium ab animalis corpore cõſecuta, deinceps iam putreſcunt, ac corrumpũtur: deinde corpus quoq; vnà corrumpunt ac putrefaciunt. ſunt autem hęc quoque noxia venena. Eſt his etiam amplius tertia medicamẽtorum ſpecies, eorum nimirum, quæ corpus recalfaciunt quidem, mali tamen nihil adferunt. Eſt & quarta eorũ ſpecies, quæ & agunt, & patiuntur aliquid: ſed tandẽ vincuntur, planéq; adſimilantur. accidit porrò his vt tam medicamenta ſint, quàm nutrimenta. ¶ Nihil autem miri eſt, ſi exiguum conſecuta momentum aliqua, maximam à priore natura mutationem habent. Cernuntur enim eiuſmodi multa in his, quæ extra nos ſunt. Siquidem in ea Myſia, quæ eſt Aſię pars, domus hac aliquãdo ratione conflagrauit. Erat proiectum columbinum ſtercus, cui iam putri & excalfacto, ac vaporem edenti, & tangentibus admodùm calido, in propinquo feneſtra fuerat, ita vt iam contingeret eius ligna, quæ largè nuper illita reſina fuerant. media igitur æſtate, cùm ſol plurimus incidiſſet, accendit tum reſinam, tum ligna. hinc autẽ & fores quædam aliæ quæ propè fuerant, & feneſtræ nuper etiam reſina illitæ, facilè ignem conceperãt, atque ad tectum vſq; ſummiſerant. vbi autem excepta ſemel à tecto eſt flamma, celeriter in totam domum eſt graſſata. Hoc arbitror modo, aiunt & Archimedem hoſtium triremes vrentibus ſpeculis incendiſſe. Porrò ſuccenditur his promptè, lana, ſtupa, elychniũ, ferula: quicquid denique ſimiliter his ſiccũ, rarumq́ue eſt. Flammam edũt & lapides attriti, atque hoc magis, ſi quis ſulphure illos illeuerit. Eiuſmodi erat medicamentũ Medeæ. quippe quod quibus eſt illitum, omnia vbi in id incidit calor, accẽdit. conſtat id ex ſulphure & humido bitumine. Iam illud ceu rem mirãdam quidam oſtentauit: extinxit lucernam, ac rurſus muro admouens, accendit: alter lapidi eã admouit. fuerant autẽ tum murus, tum lapis ſulphure contacti. quod vbi deprehenſum eſt, deſiit mirũ videri, quod oſtẽtabatur. Ergo omnia id genus medicamina perfectè calida adhuc non ſunt, aptiſsima tamen vt calida fiãt. atque idcirco poteſtate calida dicuntur. Ac de iis quidem nulla eſt dubitatio: ſed nec cur vinum bibitum quidem valenter corpus calfaciat: cuti autem impoſitum non calfaciat. mõſtratum enim ſuprà paulò eſt, id non ſimpliciter vt calidum medicamẽtum

In Aſia ad Troadem, Myſia maior: minor, in Europa ad Thraciam, ſuperior & inferior Myſia eſt.

Specula vrunt, radio in ſubſtãtia dẽſa collecto, & refracto in rem aduerſam: Phialæ aqua plenæ in aduerſam.

Medeæ medicamentũ.

tum: imò vt conueniens nutrimētum calfacere animal. tanquā enim ignis idoneum alimentum, ignem ipſum auget: ita quicquid corporū naturâ calidorū proprium & naturale eſt nutrimetū, id ea ſemper non ſolū roborabit, ſed etiam inſitum eorū calorem augebit. atque id quidem omnis nutrimenti communis affectus eſt. Vino autem præter cætera proprium, ac ſuum eſt, mutationis celeritas: ita vtique, vt tedæ, elychnio, ſtupæ, pici. iam verò ab ignis exemplo non digreſsi, admoneamus rurſum de lignis humidis, quæ ipſa quoque ignis nutrimentū ſunt cæterū non ſtatim, aut cōtinuò. eóque ſæpenumero ingni iniecta, non ſolùm flammam quaſi ſopiunt, ſed etiam ſi imbecilla eſt & parua, corrumpendæ quoque eius periculum afferunt. ſic profectò & in animalibus cibi, qui vti prorſus adſimilentur, & corpus nutriant ſpatio egēt, hi frigus vniuerſi, potius quàm calorē afferre in præſenti videntur. Cæterum calfaciunt hi quoque tandem, non ſecùs ac reliqui cibi, ſi ſemel vt corpus nutriant, ſint conſecuti. Omne enim nutrimentum, quatenus nutrimentum eſt, animalis calorem auget. At ſi deuoretur quidem vt nutrimentum, nec tamen ſuperetur, id erit quod Hippocrates dixit, nomine quidē nutrimentū, re autem minimè. quippe cùm trifariàm nutrimētum dicatur, ſicut ipſe docuit his verbis, Nutrimētum eſt, & quod nutrit, & quod veluti nutrimentum eſt, & quod futurum nutrimētum eſt. Quod vtique iam nutrit, & corpori adiungitur, nec amplius futurum eſt, id propriè nutrimentum nominatur. idem verò & corpus quod nutrit, excalfacit: quod reliquorum neutrum facit: quòd ſcilicet propriè nutrimenta non ſint: ſed alterum eorum veluti nutrimentum, alterū tale futurum. Proinde nec vinum ipſum ſemper animal calfacit, æquè vt nec oleum flammam accendit, tametſi aptiſsimum eſt ignis nutrimentum. Imò ſi imbecillæ & exiguę flammæ, cōfertim multum oleū infundas, ſuffocabis eam, prorſusq; extingues, potius q̃ augebis. ſic igitur & vinum vbi plus bibitur, q̃ vt vinci poſsit, tantū abeſt vt animal calfaciat, vt etiam frigidiora vitia gignat. quippe apoplexiæ, & paraplexiæ, & quæ Græcè caros, & comata vocamus, & neruorum reſolutio, & comitiales morbi, & cōuulſiones, & tetani, immodicum vini potum comitātur. quorū vnumquodque frigidum eſt vitiū. generatim enim quęcunque aſſumpta in corpus, vt nutrimētum calfaciunt, hæc interim frigefacere depręhendas: æquè ſcilicet, vt flammam ab eadem materia, non augeri modò, verūetiā aliquādo extingui.

Omne alimentum actu, calorē natiuum auget.

Cibi calidi & frigidi dum actu alunt, ambo calfaciunt. ſed illi magis, hi minus.

Nutrimētū actu propriè eſt nutrimentum: potētia aūt propinqua & remota, impropriè Gal. lib. 1. facul. nat.

Agentis in paſsū debet eſſe certa quædā proportio.

Morbi cerebri & neruorum frigidi ex uino ob copiā nō cocto in nobis.

Alimēnta dum actu nutriūt, calfaciunt magis & minus.

atque

atq; hæc quidem omnia, tum iis, quæ de elementis, tum iis quæ de temperamentis sunt prodita consentiunt. Illud fortasse dissonare videbitur, quòd ex iis, quę vt nutrimentum comedũtur, aliqua cuti imposita, hanc erodunt, atque exulcerãt: sicut sinapi, muria, allia, cepe. verum hoc quoq; cum positis à principio hypothesibus concordat. Etenim propterea quòd tum in ventre concocta: tum in venis in sanguinem versa, mutantur, alterantúrq;: præterea quòd vno loco non permanent: sed in multas partes diuisa, quoquouersus feruntur. Adde & quòd non solùm multis succis miscentur, sed etiam cibis, cum quibus sumuntur. Ad hæc quòd celeriter eorum & concoctio, & partium separatio perficitur: ita vt quod cõueniens in eis est, adsimiletur: quod superuacaneum & acre, per aluum, vrinas, & sudorē excernatur: propter hæc inquam omnia, quod foris impositum, exulcerat, id comestum non exulcerat: & si vel vnum quodlibet prædictorum his accederet, satis esset ad ea quæ foris sunt integra seruanda, verbi causa, mutatio ipsa prima. Si nanq; nõ maneat sinapi, quale extrinsecus fuit, cùm est adsumptum, manifestum est, nec vim eius manere cēsendum, quòd si tum dirimuntur eius partes, tum purgantur, multo vtiq; magis sic censendũ: iam satis erat quòd nec eodem loci manet: cùm nec circa cutem aliq̃d efficere posse videatur, nisi diutius immoretur: sed nec mixtio ipsa cum multis cibis parum momēti habet. si enim id citra alium cibum solum assumas, facilè intelliges, quantum molestiæ, & rosionis venticulo sit allaturum: quinetiam, si plurimo dulci admixtum succo, cuti id imponas, quàm nihil adferat incommodi. Cùm igitur prędictorum vnumquodlibet per se, satis prohibere posit, quò minus sinapi, quod foris facit, idem facere intus posit, multo (arbitror) magis vbi omnia simul coierint. nam & coquēdo alteratur, & secernitur, & expurgatur, & cum multis aliis miscetur, & variè distribuitur, & in omnē partem fertur, nec in vlla moratur. Quod autem si acrimoniam suam seruaret, interna quoq; omnino exulceraret, ex iis, quę spõte accidunt vlceribus, intelligas. gignitur enim non raro aliis ex vitioso cibo, aliis ex quapiam in ipso corpore corruptela & putredine, vitiosus succus, quam cacochymiam vocant: iis aliquãdo interiorum quoq; aliquid exulceratur: magna tamē ex parte cutis, quoniam in hanc excrementa quæ in habitum corporis colliguntur, natura expellit: multis & asiduis vlceribus afficitur: quippe cãcri, phagedænæ, herpetes erodentes, carbunculi, &

Causæ 4. cur idē, ut sinapi, sumptũ & ad motũ uires non habet easdē. Nam sumpti alteratio, loci mutatio, diuisio citò fit. Mistio cũ aliis.

Cacochymiæ causæ internæ intēperies: externæ sumēdorum, admouēdorũ, faciendorũ, educēdorũ quantitas, qualitas mala.

li, & quæ Chironia & Telephia vocantur: milléq; aliæ vlcerum generationes, ab eiuſmodi cacochymia naſcuntur. Neque igitur talium quicquam eſt dubitandum. Sed nec cur medicamentorum nonnulla, cùm nihil nos extrinſecùs offendunt, intrò aſſumpta magnum afferāt malum: aliqua rurſus intrò aſſumpta, nonnunquam lædāt, nonnūquam conferant: aliqua non ſolùm intrò aſſumpta, ſed etiam extrinſecùs applicata offendant: quippe vt ſemel dicam, nihil foris, intúſque parem agendi facultatem habet. neque enim aut viperæ venenum, aut rabidi canis ſpuma, aut aſpidis virus (quæ tamen ſi extrinſecùs corpori occurrant, offendere creduntur) parem vim habent, vel ſoli cuti applicata, vel intrò aſſumpta. Sed nec illud eſt mirandum, ſi certorum medicamentorum vis ad profundum non peruenit. neque enim neceſſe eſt, vt omnia parem habeāt vim. Quòd ſi ex iis, quæ intrò ſumuntur, non pauca, certo tempore, & certa quantitate, & in mixtura cum cęteris accepta, conferunt: intempeſtiuè autem & largiùs, nec cum aliis admixta lædunt, ne id quidem dubitationem vllam diſputationi pariat. Siquidem id tum cibis, tum igni, tum verò omnibus, vt ſic dicā, quæ corpori occurrunt, accidere ſolet. nam & mediocri nobis flāma nōnunquam opus eſt, eáque vſi, plurimum ex ea iuuamur: cùm tamen immodica flamma nos vrat. Ad eundem modum & frigidæ potio quæ mediocris eſt, confert: quæ immodica eſt, maximam adfert lęſionem. Quid igitur miri eſt, eſſe medicamen aliquod adeò calidum poteſtate, vt ſi multum eius ſumatur, ac in vacuum corpus inferatur, erodat prorſus, vrátque? ſin verò exiguum ſit, & cum iis, quæ vehementiam eius remittāt, coniunctum, non modò nihil incommodi afferat, verumetiam calfaciendo iuuet? Lachrymam enim vel Cyrenaicam, vel Medicam, vel Parthicam, ipſam quidem per ſe, citra incommodum ſumere non eſt: at ſi omnino exigua, vel cum aliis in tempore congruente ſit ſumpta, magnopere conducit. Atq; ad hunc quidem modum, quæcūque corpus excalfaciunt, vbi mutationis principiū in ipſo, ſicut dictū eſt priùs, accepe, recalfacere illud ſunt apta: quæ verò refrigerant, veluti papaueris liquor, hæc à noſtro corpore, ne vel paulùm quidem demutantur, ſed ipſum ſtatim vincūt, ac mutant, etiam ſi calfacta priùs dederis. eſt enim eorum natura frigida, quemadmodùm aqua. Quare illud rectè Ariſtoteli, ſicut alia multa, dictum eſt, calidorum, frigidorum, ſiccorum, & humidorum corporum, quædam eſ-

Vlcera ſpontanea interna ut in dyſenteria, phthiſi, & externa, in cute, à cacochymia ſunt.

Nihil ſumptū & admotū pares agendi uires habet.

Cauſæ ſalubres, fiunt inſalubres quantitate & qualitate & tempore, quod omitti poteſt, quia in reliquis continetur, cap. 86. artis Medicæ.

Prima putatur aſſa aromatica ſeu beniuin: reliqua, aſſa fœtida, Ruellius.

Cap. 2. li. 2. de partib. animalium.

Aqua calfacta, non ex sua natura, sed ex accidenti calida: per se tamen calfacit.

se talia per se, quædam ex accidenti: sicut aqua per se quidem frigida est, ex accidenti verò aliquando calida: verùm acquisititius eius calor breui perit, naturalis frigiditas manet. Tanquam igitur calida aqua flāmæ iniecta, eam extinguit: sic meconium si id quātumuis calfactum dederis, & calorem animalis perfrigerabis, & necis periculum afferes. Omnia igitur id genus medicamenta, si exiguè sint data, & vnà cum iis, quę vehementiam frigoris eorum castigare valeant, nonnunquàm vsum aliquem corporibus nostris præstant, quemadmodum in opere de medicamentis dicetur. siquidem medicamen id quod Cantharidas recipit, hydericis prodest: tametsi cantharis ipsa, vesicam omnino exulcerat. verùm vbi per ea, quæ admiscentur, castigata est, ac corpori quod plurimo humore grauatur, tum offertur, illum per vrinas expellit. Maximè igitur est attendendum in omnibus, quæ potestate calida, frigidáve dicuntur, sint ne ex natura eorum, quæ nutrire corpus possunt: an eiusmodi, quæ exiguum alterationis momentum nacta, deinde secundum propriam naturam alterata, corpus ipsum aliquo modo afficiūt. Tertio loco an nullo pacto ab eo quicquam alterentur. Si nanque ex nutrientium sunt genere, si quidem vincantur, calfaciunt: si non vincantur, refrigerant. sin ex iis sunt quæ exiguum quippiam alterantur, omnino calfaciunt: si verò ex iis, quæ omnino non alterantur, maximè refrigerant.

Diureticis mistæ cāntharides, salubres sūt hydropicis, li. 11. simpl. Cantharis solā uesicā ulcerat, mistio lib. 1. comp. phar. secundum genera.

Durū siccū est, molle humidū, si modicè caleat utrunque.

Attendere autem, vt dictum est, quàm maximè oportet, ac discernere, quæ per se sunt, ab iis quæ per accidens, non in calidis & frigidis modò, sed nihilo etiam seciùs in siccis & humidis: quippe aliqua talium, cùm siccam substantiam sint sortita, vbi largo calore sunt liquata, humiditatis phantasiam præbent, veluti æs, & ferrum: quædam per se humida, vbi in syncero frigore sunt morata, apparēt sicca, sicut glacies. Minimè igitur de iis omnibus faciendū absolutè, & sine vlla exceptione iudiciū est, sicut in superioribus monuimus: sed cum eo, vt queadmodum sese in calore, frigoreq; habeāt, cōsiderētur: siquidē si exiguo prædita calore, nihilominus humida cernūtur, talia esse ex propria natura sunt censenda, tametsi cum copioso calore sint sicca. quæ verò vel sub feruēti calore fluunt, vel sub puro rigore sunt cōcreta, ne horum quidem altera per se humida, altera per se sicca sunt existimanda. Ergo tū ad hūc modū distinguere cōueniet, quæ per se sunt, ab iis quę p accidēs: tū ad hęc ipsa spectātibus, eorū quæ potestate calida, frigida, humida, siccáve

Calidū, frigidū, humidū, siccum.

sunt,

ſunt, iudicium faciendum: non enim ad id quod ſecũdum accidens eſt, reſpiciẽtibus, ſed ad id, quod ſecundũ ſe eſt, id quod poteſtate eſt, iudicari debebit. porrò communis in omnibus, vnáque iudicandi ratio eſt, alterationis celeritas. ¶ At cùm calidum, frigidum, humidũ, & ſiccum, dicãtur ὁμωνύμως, quod ſcilicet alia per id, quod exuperat, alia quòd eam qualitatem à qua ſunt denominata, ſummam habeant, in vtrumcunque horum promptè vertitur, de quo agitur iudicium, tale poteſtate fuerit. Oleum nanque calidum poteſtate eſt, nimirum quod flamma facilè fiat. eodem modo reſina, bitumen, & pix: vinum autem, quòd facilè fiat ſanguis: pari modo mel, & caro, & lac. atque hæc quidem totis ipſorum alteratis ſubſtantiis, nutrimenta ſe alterantium ſunt. quæ verò vnaqualibet qualitate alterantur ac mutantur, ea medicamenta tantùm ſunt. Medicamenta itidem ſunt, & quæ nulla ſubſtantiæ ſuæ mutata parte, ſed tota ſeruata integra, corpus ipſum afficiũt: cæterũ grauia & naturæ animalis corrumpẽtia: vnde & totum eorum genus deleterion & peſtilens dici reor. quippe hæc non eò minùs genere deleteria ſunt dicẽda, quòd vbi planè minima exhibentur, nullam inferunt ſenſibilem noxam: ſic nanque neque ignis ipſe calidus ſit, neque nix frigida. nam horum quoq; ſi quid prorſus exiguum eſt, nullum euidens in corporibus noſtris excitat affectũ: quippe centeſima vnius ſcintillæ pars eſt quidem omnino genere ignis: caterùm adeò nos non vrat excalfaciátve, vt corpori incidens, ne ſenſum quidem vllum ſui excitet. ad eundẽ modum frigidæ aſperginis centeſima portio non modò nihil offendat, aut refrigeret, ſed nec ſenſum ſui vllum præbeat. Nequaquam igitur ſic iudicanda deleteria ſunt: imò totius naturæ ſuæ contrarietate. Porrò iudicabitur contrarietas, ex ea quę media intercedit mutatione. In elemẽtis, verbi gratia, neque aqua mutari poteſt in ignem, neque ignis in aquam: ſed ambo in aërem, is verò in vtraque. at illa, in alterutrum nullo modo. Ergo continens, & ſine medio eſt aquæ mutatio in aërem, itemque ignis: non cõtinens, ignis & aquæ in alterutrũ. hæc igitur inter ſe contraria pugnantiáque ſunt. Non diſsimili ratione papaueris ſuccus, hominis corpori prorſus eſt contrarius, vt quod in eum quicquã agere, ne vna quidẽ qualitate poſsit, multò minùs tota ſua ſubſtantia poſsit. atque vnum quidem deleteriorũ genus eiuſmodi eſt. Alterum eſt eorum, quæ ex noſtro calore momentũ aliquod mutationis accipiunt, ac deinde in multifarias

per ſe, diiudicatur in calidum. frig. hum. ſicc. actu & potentia.

Calidi, frigidi, humidi, ſicci, æquiuocatio à nobis initio diſtincta.

Calida poteſtate ad ignem & hominem.

Quantitas ſola nõ mutat ſpeciẽ, ſed effectũ.

Deleteria non quantitate, ſed totius naturæ ſuæ contrarietate cum noſtra iudicanda.

Elemẽtorũ una qualitate cõuenientiũ, facilis in ſe inuicem mutatio, aliorum tarda cap. 4. lib. 2. de generat.

alterationes vertuntur: quibus corrumpi naturam nostram accidit. eiusmodi enim omnia deleteria genere sunt, etiam si propter exiguitatem nonnunquam nihil quod sentiatur, efficiant. Ac quæ corporis naturam rodunt, putrefaciunt, & liquant, meritò potestate calida nominantur. Contrà quæ refrigerant, & sensum auferunt, torporemq; notabilem afferunt, frigida. Et priora quidem nihil non rationi consonum, nec ipsa pati, nec in corporibus nostris efficere videntur. siquidem calido corpori applicata, & mutationis momentū aliquod hinc adepta, partim eorum ad summam caliditatem, partim proueniunt ad putredinem. Iure igitur pro affectu quem ipsa consecuta sunt, etiam corpus animalis afficiunt. At quæ corpus, tametsi ipsa calida sunt applicata, tamen refrigerāt, non paruam dubitationem afferunt, vtrius potiùs naturæ sint. nam si energiâ semel calida sunt reddita, cur animal non calfaciunt? sin nondum sunt calfacta, quomodò apparent calida? soluetur dubitatio si distinguatur quod per se frigidū est, ab eo quod est ex accidenti, ita vti Aristoteles docuit. perit nanque celeriter eorum, quæ ex accidenti sunt calida, acquisititius affectus: ita vt in prioré naturæ suæ statum facilè reuertantur. Porrò in applicandis iis nobis quæ natura quidem sunt frigida, sed per accidens calida, duo hæc contingere est necesse, & vt acquisititius eorum calor pereat, & propria eorum tēperies, à nostra nihil immutata, frigida perstet. Et quid miri, si papaueris succus, mandragora, vel cicuta, vel similium aliquid, quāuis exhibeātur calfacta, paulò pòst euadunt frigida? cùm idem patiantur, ptisana, & lac, & far, & panis: vbi in imbecillum ventrem demissa, ab eo non superantur. euomuntur enim non raró abundè frigida. Et quod iis maius est, quódque Hippocrates notauit, pituita ipsa quanuis iam succus sit, atque ex cibis in ventre iam concoctis nata, nihilominùs frigida tangentibus sentitur: neque id modò dum in ventre consistit, sed postquàm à venis ipsis, purgantis cuiuspiam medicamenti vi, est detracta. tametsi enim quàm tenacissima est, ac per vim ducitur: attamen ne ipsa quidem tractus violentiâ calfieri potest. Quíd igitur miri, si etiam papaueris succus, quod naturæ nostræ tam contrarium medicamētum est, quàm celerrimè refrigeretur, etiam si calfactus sit exhibitus: refrigeret autem vnà secum & corpus? quippe acquisititium calorem non seruat, propterea quòd naturâ frigidus est. at quia eius substantia à nobis non alteratur, imò potiùs nos alterat, & mu-

De his ca. 14. lib. 5. simpl.

Frigida cal facta calore acquisititio, mox relicto, naturalē frigiditatem resumunt, & refrigerāt, Cap. 2. lib. 2. de part. animalium.

Pituita q̄uis lēta semper frigida est, præsertim uitrea.

Humores è corpore ui tractos in calescere, Hippocr. in nat. huma. Gal. etiā li. 2. loc affe. & lib. 3. temp.

& mutat: idcirco nec à nobis quicquam recipit caloris, & pro sua natura nos afficit. itaq; cùm frigidus naturâ sit, & nos vtiq; refrigerat. Nihil igitur in dictione nostra est dubitationis reliquum. Enimuerò quòd horum omnium, quæ frigida per naturam sunt, quicquid plus iusto calfeceris, ex propria id natura recedat, pręterquàm quòd nullam dubitationem habet, etiã prędictis à nobis affert testimonium. sicut enim salamãdra ad certum vsq; terminum ab igni nihil patitur, vritur autem, si longiore spatio igni sit admota: sic & mandragora, & cicuta, & psyllium breui spatio igni admota, proprium adhuc temperamentum seruant: largiùs autem excalfacta, ilicò corrumpuntur, nec quicquam efficere, quæ priùs poterant, valent. Ac talium quidẽ omniũ natura, hominibus maximè est contraria: (Sanè naturã cùm dico, vniuersam substantiam, ac temperiẽ, quæ ex primis elementis conflatur, significo, calido, frigido, humido, sicco) eorum verò, quæ celerrimè nutriunt, conuenientissima. Reliqua omnia media inter hæc sunt, quorum alia magis, alia minùs agere, ac pati à corpore nostro possunt. siquidẽ castorium, & piper agere magis in corpus nostrum, quàm pati ab eo valent: vinum, & mel, & ptissana, pati magis quàm agere. Ergo hæc omnia tum agunt circa corpus aliquid, tum verò patiuntur. Omnino enim vbi duo corpora inter se commissa multo tempore pugnãt, certãtq; de alterando: vtrumq; eorum tum agere, tum pati est necesse. fortasse autem & si non multo tẽpore id fiat, attamen agit etiam id quod vincitur, in id quod vincit: verùm ita exiguum, vt sensum effugiat. neque enim si acutissimo ferro mollissimã ceram toto die ac nocte incidas: fieri potest, vt non fiat manifestè obtusius. Ita nimirum illud commodè dici videtur: Assiduo illisu durum cauat vndula saxum. quippe ita quoque fieri cernitur. cæterùm vno aut altero ictu nihil adhuc euidens videre in talibus licet: ex quo factum arbitror, vt quædam ab admotis sibi nihil prorsus pati, opinati nonnulli sint. & cedendum quidem est ita loquentibus. Sæpe verò nobis quoq; ipsis ita plerunq; loquendũ est: nisi sicubi ad vltimũ examen disputationem perducimus: quemadmodum in præsentia facimus. Sic igitur ἀεπάθεια, id est, nunquàm deficientis affectionis dogma, iis vtique qui solum id ratione ipsa æstimãt, valente demonstratione non caret: non est tamen eius ad priuatas singulatim obeũdas actiones vllus vsus. Si nanque adeò exigui affectus sint, quibus assiduè afficimur, vt nulli actioni sensibile

Frigida pl. iusto calfacta, naturã suâ refrigerãtem exuunt.

Salamãdræ frigiditas igni diu resistit, tãdem uincitur.

Naturæ significatum maximè propriũ, ut initio de na. fa. dixim9.

Deleteriũ medicamentũ, alimẽtũ.

Cap. 3. lib. 3. phys. & alibi passim.

Omne agẽs in agendo repatitur, cap. 17. li. 3. simpl.

Qui sanitatẽ exactè optimam recipiũt solã, nos omnes ἀεπαθέια .i. perpetua paßiõe affici censent.

ſibile, & manifeſtum incommodum afferãt: facilè profectò cõtemnendi ſunt: atque ei qui affectus id genus nullos eſſe dicit, non repugnandum. Perinde igitur habet, & in iis quæ nutriũt, propè dixerim omnibus: quippe quæ ipſa quoq; in corpus hominis aliquid faciunt: ſed nec ſenſibile aliquid prorſus, nec euidens: diuturna tamen eorum exhibitio, magnoperè alterat, mutátque iam corpora. Sunt enim & quæ primo ſtatim vſu, manifeſtam alterationem ſuam indicent, veluti lactuca, quę eos, quibus vẽter quidem æſtuat, manifeſtè refrigerat, atque à ſiti vindicat: quibus verò refrigeratus eſt, manifeſtè lædit. conducit verò & ad ſomnum non parum, neq; id alia ratione vlla, quàm quòd frigido temperamẽto & humido eſt. verùm ſic eſt humida, & frigida ad hominẽ, & alia quæ ab ipſa nutriri ſunt apta: ſicut viridia ligna ad ignem. Quare rationabiliter cibi id genus vtrumque præſtant, & quòd veluti medicamenta corpus noſtrum afficiunt, & quòd nutriunt: toto quidem concoquẽdi ſui tẽpore, vt medicamenta: vbi iam nutriũt ac prorſus ſunt aſsimilata, tũc nihil ampliùs in nos agunt, ſed naturalem calorem augent, ceu priùs eſt dictum: quippe id omnium quæ nutriunt, commune eſt. Nec eſt quod miremur (ſi modò exempli viridium lignorum non ſumus immemores) eſſe aliqua, quæ priuſquàm adſimilẽtur & nutriant, dum adhuc concoquuntur, refrigerent: cùm adſimilata ſunt, ac iam nutriunt, calfaciant. Itaque vſus quoque talium omnium duplex medicis ſuppetit, tum vt ciborum, tum vt medicamentorum. Fac nanque mutata ſit alicui optima ventriculi temperies, ad calidiorem: is profectò quandiu lactucam concoquit, refrigerabitur, & mediocritatem temperamenti aſſequetur: vbi verò ex ea iam nutritus eſt, innati caloris ſubſtantiam augebit. In eo igitur vel maximè ſeſe fallere videtur iuniorum medicorum vulgus, quòd ignorat in nobis aliquando qualitatem caloris intẽdi, aliquando ſubſtantiam eius augeri: tum quòd vtroque genere veteres calidius factum animal dicant: quando etiam calidius fit, ſiue calorẽ eius intendas, ſiue ſubſtãtiam, in qua prima conſiſtit, inaugeas. Finge nanque ex iis, quæ in animalis corpore continentur, ſanguinem eſſe per ſe calidum, aut, ſi magis placet, flauam bilem, reliqua omnia ex accidenti eſſe calida: vtique quòd horum aliquã habeant partem, nũquid neceſſe erit animal bifariàm calidius eſſe, vel quòd plus calidorum ſuccorum ſit ſortitum, vel quòd calidiores eos habeat quàm antè? mihi planè ita videtur. Ad

Frigida humida ſitim ſedant, ex 30. lib. 1 ſim. & ſomnum conciliant, Ariſt. lib. de ſomno & uigilia.

Cibi quidã ſunt medicamentoſi.

Cibi frigidi ſubſtantiã caloris innati, dũ nutriunt, augẽt, eius qualitatem non intendunt.

Sic pueri plus habẽt calidi innati, iuuenes calorem habent acriorem.

eundem

eũdem modum (arbitror) & frigidius erit bifariá, vel quòd plures illi succreuerint frigidi succi, ceu pituita, & nigra bilis: vel ꝙ eorum omnium modo nõ mutato, sola qualitas sit intensa. An igitur miri quicquam est, si corpus, quoàd concoquitur frigidus natura cibus, sicut portulaca, & lactuca, frigidæ qualitatis nõ parum percipiat. percocto autem, ac iam in bonum sanguinem verso, calidi succi accessione, calidius q̃ priùs euadat? Atqui si nihil horũ, aut eiusmodi est quod fieri nequeat, aut etiá adhuc mirum, desinant iam obstrepere, qui vnum eundemq; cibum tum nutrimenti, tum medicamenti vsum corpori præstare negant. Tanquam enim si omnino non percoqueretur, perpetuò maneret medicamẽtum: sic, quum iam est percoctum, ambo efficitur. Pone enim, prorsus non concoquatur lactuca: vel, si mauis, succus ipsius, (quãdo is si liberaliùs sumatur, similem in homine cum papaueris succo effectum habet) nõne hoc casu medicamentum tantùm erit, an non? nemo (arbitror) de ea re dubitet. Ergo habet omnino lactuca & medicamẽti facultatẽ: at verò habebat & nutrimẽti: quippe quę persępe nutriit. ambas igitur facultates simul in se cõtinet: non tamen similiter ambas ostẽdit. verùm vbi plus egit in homine, q̃ sit passa, medicamẽti potiùs indicat facultatem: vbi passa plus est q̃ egit, nutrimenti.

Aucta caloris natiui substantia, non intensa qualitate.

Frigida quantitate sunt deleteria, non toto genere, ca. 18. lib. 3. simpl.

Nec mirum illud est, si lactucæ tum agere, tum pati contingit: quãdo ensi quoque, ceu paulò antè diximus, non solùm in ceram agere, sed etiám ab ea pati accidit. cæterùm eò quòd multò amplius est quod agit, quàm quod patitur, alterum latet. At si durissimum illi ferrum admoueas, contrà magis pati, quàm agere tibi videbitur: tametsi agit aliquid tum quoque: sed vis eius negligitur præ exiguitate. Itaque de omnibus prorsus cibis, illud pronunciare non dubitemus, quòd non solũ à nostris corporibus pati, sed etiá agere aliq̃d in ea possunt: iam verò & de quibusdã, quæ planè scilicet & luculenter videmus agere, quòd non tantùm cibi sint, sed etiam medicamenta: & lactuca quidẽ tam cibus, quàm medicamentũ frigidum est: eruca tam cibus q̃ medicamentũ calidum. quòd si castorium quoq; spatio concoquitur, erit id quoque simul nutrimentum, simul medicamẽtum calidum. ad eundem modum, sinapi & piper. Ex herbis quoque, anethum, & rutá, & origanũ, & pulegiũ, & calaminthe, & thymbra, & thymum: quippe hæc omnia, tum cibi, tum medicamenta calida sunt: priùs enim quàm in sanguinem sunt mutata, dum scilicet adhuc concoquũtur, medicamẽta: mutata

Calida, frigida, sic quæ non manifestè alterant, ubi sunt medicamentosa, temperata, solũ alimenta, imino primum aliment.

Ciborum omnium natura.

Cibi medicamentosi calidi, priùs frigidi.

verò in sanguinem, non vtique iam medicamenta, sed nutrimẽta: secunda nimirum nutriméti significatione, qua id significatur, quod nondum est alimentum, sed veluti alimentum. Ergo sicut de lactuca paulò suprà fecimus, cùm duos vẽtres, alterum iusto frigidiorem, alterum iusto calidiorem finximus: ita nunc quoque in omnibus iis quæ potestate calida sunt, proponamus eosdem ventres. Ergo eum qui frigidior iusto est, quoad in eo continentur, ac concoquuntur omnes id genus herbæ, calfacient, atque ad temperamenti æqualitatem reuocabunt, proderuntq́; vt medicamenta: alterum verò qui calidus est, inflammabunt, ac magnopere lædent: atq; has quidem alterationes qualitate sua inducent: nam omnino percocta, & mutata, ac in sanguinem iam versa, naturalis in animali caloris substantiam augebunt, non qualitatem intendent. *Obserua.* In totum enim siue frigidus siue calidus potestate cibus sit, posteà quàm in sanguinem conuersus est, naturalem calorem similiter augebit: quoàd autem ad sanguinis formam tendit, necdum planè sanguis est redditus, refrigerat, excalfacitve animal, medicamenti ritu. Sanè omnis hæc disceptatio ab vno principio pendet: quo magis seruandũ id, memoriaq́ꝫ tenendum perpetuo est, cuilibet corpori proprietatẽ quandam temperaméti esse, quæ huic quidẽ naturæ sit consentiens, ab hac verò sit dissentiens: tum si quod conueniens sibi est, in suam naturam transmutet, eo pacto caloris sui substantiam augebit: sin ipsum sit mutatum, duorũ alterum illi continget, vel vt calorem quendam conquirat, vtique si id à quo mutatur, excalfacit: vel proprium calorẽ amittat, si id non calfacit. *Cap. 2. lib. 1. simplic.* Liquet igitur ex iis, quòd eiusmodi omnia, ex eorum sunt numero, quæ relata ad aliquid dicantur: quum ad proprietatem mutãtis naturæ, quicquid assumitur, vel nutrimenti, vel medicamenti, vel vtriusque rationẽ sortiatur. Verbi gratia, cicuta sturno nutrimentum est: homini medicamentum. rursus coturnici veratrum nutrimentum est: hominibus medicamentũ. siquidem coturnicum temperies adsimilare sibi veratrum potest, quod hominum temperies non potest. Ergo manifestum iam arbitror factum, quòd iudicium eius quod respectu nostri calidum, frigidum, humidum, & siccum dicitur, non ex iis, quę extrinsecùs sunt posita: sed ex iis, quibus ipsi afficimur, certum exactumq́ꝫ fieri posit: atque id tanquam primum, ac maximè sit spectandum: deinde si res exigit, etiam quod ab externis petitur. Nam si euidens ad sentiendum, & clarus sit adhibiti medicamenti

Iudiciũ de rebus è propinquo primũ: deinde, si opus est, è lõginquo petatur.

dicamenti

dicamēti effectus, huic reliquis notis omnibus posthabitis credendum: sin debilis & obscurus, aut etiam mixtus, aut vllam omnino dubitationem sit exhibēs: tum vtique ad externa omnia cōferentes, de eo iudicandum: ac neq; horū quidem ad ea quæ lōgiùs absunt, sed quæ ab ipsa quæsitę rei substātia sunt desumpta. Verbi gratia, si oleum calidū est, non id inde spectabitur, ꝙ glutinosum, aut pallidum, aut læue est: sed ꝙ facilè inflāmatur: id nanq; erat illi calidū potestate esse, ꝙ celeriter in energia calidum mutatur. Ad eundem modum & in corporibus nostris, non vtiq; id expendēdum, an crassarum partium, an tenuium, aut humidū, aut lęue, aut glutinosum, aut pallidū: sed an calfaciat admotū. æquè verò an dulce sit, an aluū deiiciat, an sanguinem, si instilletur, faciat in mixtione fluxilē: quippe hæc quoq; superuacua sunt, cùm ęstimare liceat, an calfaciat cùm admouetur. Ergo si notabiliter id, valenterq; faceret, quemadmodū piper, vtiq; clarum id procúlq; dubio esset: nunc cùm minimè valenter id præstet, meritò in quæstionem venit. Multò verò magis de rosaceo, & aceto dubitatur à medicis, atq; ambigitur, calidáne hæc, an frigida potestate sint. Agendum igitur id est, vt in omnibus quæ potestate calida, frigida, humida, siccáve dicūtur, exactas aliquas, clarásq; discretiones inueniamus: sicut antè de energia sic dictis fecimus. Porrò incipiendū arbitror ab iis, quę euidētissima sunt, quādo in iis exercitatus, facilè cōsequetur ea, quæ minùs sunt euidentia. Ergo statim vt corpori hoc vel illud medicamētū, cibúsve admouetur, expers esto omnis acquisititii caloris vehementis, & frigoris. Quam enim in superioribus determinationē iniuimus, cū sicca & humida corpora dignoscēda proposuimus, eadē nobis nūc quoq; in iis, quæ potestate calida frigidáq; sunt, non minùs erit vtilis. nam siue potestate frigidum, cùm id applicas, manifestè calfacias: siue calidū refrigeres, corpus primo occursu qualitatis acquisitæ, non eius, quæ propria est rei admotæ, sensu afficietur. Vt ergo admotę rei vera synceráq; natura exploretur, tepidū quoad fieri maximè potest, esto: nec vllam extrinsecùs notabilem alterationem valentis caloris frigorísve ceperit. Ac prima quidem admoti medicamenti præparatio talis esto. ¶ Applicatur autem, cùm eius vim exploras, non cuilibet corporis affectui, sed simplicissimo, & quoad fieri maximè potest, summo. At si summi quidem caloris affectioni admotum, frigoris sensum excitet, erit profectò sic frigidum. pari modo si frigido affectui appli-

Cap. 5. lib. 2. simpl. & sequētibus.

De rosaceo cap. 21. lib. 1. 27. li. 2. simpl.

De aceto cap. 17. & sequentibus lib. 1. simpl.

Calidū, frigid. hum. sicc. quo explorantur, qualitatis acquisitæ sit expers.

Tepida sint quæ exploras.

applicatum, calidũ ſtatim appareat, id quoq; erit calidũ: ſin vel calidæ affectioni calidũ, vel frigidæ frigidũ ſentiatur, non eſt ꝙ illud calidũ, hoc frigidũ omnino pronuncies. Eſt enim aliquãdo ſummi caloris affectus, quẽ mediocriter frigidũ medicamẽ adeò non alterat, vt refrigerando, dẽſandoq; ſummũ extrinſecùs corpus, calorẽ intrò concludat, ac difflari vetet: indéq; affectum magis accendat. Ita verò & ſi quod frigido affectui admouetur, nullum afferat calorem: videndũ eſt num id, cùm ſit aliquid mediocriter calidũ, nihil egit in affectũ qui ſummi indiguit caloris. Ergo nec ſic admoti medicaminis exploranda vis eſt, nec ſi ex accidenti aliquid efficiat, non per ſe. Iudicabis autẽ ꝙ ex accidenti aliquid facit, tum ex affectu ipſo, tum tẽpore: ex affectu, ſi is ſimplex eſt, & vnus: at à tempore determinabitur iudiciũ ad hunc modũ. Quòd protinus vt admotũ eſt, calfacere, vel refrigerare manifeſtè cernitur, id vtiq; & ex ſe, & per ſe tale fuerit. quod tempore id facit, fortaſſe ex aliquo accidenti huc eſt actũ. Veluti iuueni quadrati corporis, tetano ęſtate media laboranti, frigida liberaliter affuſa, caloris tepercuſſum facit. Cæterũ ꝙ aqua frigida per ſe non calfaciat, ex primo eius occurſu patet: ſenſum nanq; inuehit frigoris. prætereà cutim quoad ei affũditur, frigefacit: tum calorẽ, nec in omni corpore, nec dum affunditur, inuehit: imò tantũ in iuuene quadrati corporis, & ęſtate media, & poſtq̃ à perfundendo eſt ceſſatũ. Sicut igitur frigida quibus incidit, hæc ilicò perfrigerat, ſiue animata corpora ſunt, ſiue non animata, ſiue calida, ſiue frigida: ita ſi quod eſſet tẽpus, vel corporis natura, vel affectus vllus, in quo frigida primo ſtatim occurſu caloris ſenſum inueheret, iure quæri poſſet, calfaceréne, an frigefacere per ſe nata eſſet: nunc aũt cùm omnia tũ animata, tum inanimata protinus, & perpetuò frigefieri ab ea cernamus: quibus aũt inſitus calor, veluti fons quidam ignis in viſceribus eſt, his adhibita repercuſſũ aliquãdo caloris facit: rationabile arbitror ex accidenti, non per ſe talia calfacere. ſed nec latet qua ratione illud accidat. Siquidem ſtipata, clauſaq; corporis ſumma facie, repercuſſus, refractúſq; fit caloris eius, qui à profundo aſcẽdit, quiq; ſimul propter difflatus inopiã eſt aceruatus. ſimul ꝓpter frigidi circumſtantis violentiã in altũ recedit: ſimul ex ſuccis iſtic habitis nutritur. Quippe vbi collectus, nutritusq; calor ad ſumma corporis violentiùs ruit, fit q̃dem caloris repercuſſus: indiciũ verò ac documentũ, ꝙ frigida haudquaq̃ per ſe calorem auxit. nam per ſe quidem cutim perfrigera-

Cap. 3. lib. 1. ſimp.

Sine ulcere addit Hip. aph. 21. li. 5.

Ratio prædicti aph. Hippocratis.

frigerauit: frigus verò eius, densitas, & reditus caloris ad profundum sunt consecuti. Rursus horum densitatem quidem difflatus prohibitio: reditum verò ad interiora, concoctio, qui isthic sunt succorum, est adsecuta. horum verò difflatus prohibitio, caloris colligendi, succorum concoctio, eiusdem generandi fuit occasio. Porrò horum vtrumque natiui caloris sequitur auctio. Ergo intercedẽtibus & mediis vtrisque, frigida in animalis corpore, caloris aliquando excitat incremẽtum: per se, nunquàm. sed non minùs est quando calor ex accidenti perfrigerat, vtiq; intercedẽte vacuatione, sicut perfusio phlegmonen. Cùm enim ex calida fluxione phlegmone consistat, propria quidẽ eius curatio, vacuatio superuacui est: vacuationi autem particulę, quæ per phlegmonen excalfacta est, omnino succedit refrigeratio. Ergo cùm duplex in iis, quæ phlegmone laborant, particulis affectus sit, vnus quidem in quantitate, ex superuacui naturæ modum exeuntis abundantia: alter in qualitate, qui ex caloris spectatur ratione, sequitur prioris eorum curationem, etiam posterioris curatio: fiuntq; ex accidẽti quæ vacuant, calentis materiæ remedia, & inflammationis particularum refrigeratoria. Ergò tum hæc discernere oportet, tum id agere, vt pro modo simplicis affectus, etiam virium medicamenti inueniatur modus: verbi gratia, si calidus in summo affectus sit, frigidũ quoq; in summo medicamentũ paretur: sin affectus à sũmo paulùm recedat, medicamẽtũ quoq; à summo paulùm declinet: si plus à summo calore absit affectus, ad portionem absit à summo frigore medicamen. Quippe si auspicatus à tali cõiectura examen eorũ sis: faciliùs propriam cuiusq; inuenias vim. Ad summam enim in omni simplici affectu calido, quodcunq; adhibitũ medicamẽ primo statim occursu frigoris sensum intulit, id frigidũ potestate est. ac multo profectò magis, si post primam exhibitionẽ tale perpetuò manet. Quòd si calidum affectum prorsus sanet, frigidum id ex necessitate fuerit. adhibẽdum verò est cùm exploratur, omnino tepidũ, vt priùs testati sumus. Vbi iam cognitũ est tale esse, deinde curationis causa petitur, rectiùs frigidum sumitur: nisi si medicamen, summi sit frigoris, morbus in summo caloris non sit. Atq; hæc quidem diffusiùs, tum in opere de medicamentis, tũ curandi methodo tradẽtur: ad p̃sens illud saltẽ nouisse oportet, si quod calido, & simplici affectui adhibitũ medicamentũ, tũ protinus, tũ toto deinceps tẽpore frigoris sensũ, ac facilioris tolerantię, iuuamentiq;

Morbos ex repletione curat uacuatio, & contrà, aph. 22. lib. 2.

labo

laboranti affert, id frigidũ necessariò est: tãetsi in aliis nõnunq̃ videatur calidũ. Deprehendetur enim in illis, si dilig̃eter exploretur, nõ vtiq; per se, sed ex accidẽti excalfacere. cùm per se dicimus, vel primũ, vel nullo intercedente medio, omnibus eiusmodi verbis, idẽ potestate significamus. In quibus omnibus lectorem, in opere de medicamentis, propriis exẽplis exercitabimus. Nunc recensitis iis, quæ antè iam dixi, proposito libro cõmodum imponere finẽ tentabo. Cùm nanq; calidũ corpus multifariã dicatur (nam & ꝙ summã eiusmodi habet in se qualitatem, ipsum scilicet elementũ: & ꝙ propter eiusmodi qualitatẽ pollentẽ, nomẽ est sortitũ: adhęc quod collatũ ad aliud dicitur, vel ad id quod mediocre eiusdem sit generis, vel quicquid sors tulerit) sic & quod potestate calidũ est, energiâ verò nondũ dici potest, intelligi, probaríq; multis modis oportet. Quò vtique minùs rectè si quid nõ statim inflãmatur, id aliqui ne vt ad nos quidẽ esse calidũ potestate putant. Nam siue facilè cõcoquitur, & citò nutrit, erit vt ad nos calidũ: siue admotũ veluti medicamentũ, calfacit, erit id quoq; , vt ad hominem potestate calidũ. Sic nimirũ & per singulas animalis species, ipsum potestate calidũ, siue est vt medicamentum, siue vt nutrimentũ, ad illud tãtùm animal collatũ dicitur. est enim ex iis, quę ad aliquid referuntur, quicquid potestate dicitur. quare & probatio quę ꝓpria est, melior vtiq; est, q̃ quæ ab externo petitur. Propria verò est vna in singulis, vtiq; si celeriter tale fieri appareat, quale id esse potestate diximus. Est enim potestate ignis, quicquid celeriter in ignem vertitur: potestate verò calidũ, vt ad hominem (est ex speciebus eorum, quæ ex eo quod in ipsis præpollet, dicuntur) quicquid homini applicatum, naturalis eius caloris vel qualitatem auget, vel substantiam. Eadem mihi & de aliis cẽseri dicta velim, quæcũque scilicet potestate frigida, vel sicca, vel humida dicuntur: quum hæc quoq; partim veluti ad ipsa elementa: partim veluti ad ea, quæ ex præpollente sunt nominata, tum intelligi, tum explorari, tum doceri conueniat. Patet verò eum quoq; qui iudicat, tactum, omnis acquisititii caloris & frigoris expertem esse debere, sicuti de medicamẽtis ipsis priùs est dictũ.

Per se.

Epilogus.

Tertii & vltimi libri de Temperamentis finis,
Thoma Linacro Anglo interprete.

Claudij Galeni Pergameni

DE INAEQVALI INTEMPERIE, THOMA LINACRO ANGLO INTERPRETE, LIBER.

INæqualis intemperies aliàs in toto animalis corpore fit: veluti in ea hydropis ſpecie, quam Greci ἀνὰ σάρκα vocant: & febribus iis, quas iidẽ Epialas appellant: feréq; reliquis omnibus, exceptis quas hecticas nominant. Incidit autẽ & in vnaqualibet parte, quũ ea vel intumuit, vel phlegmone, gangræna, eryſipelate, cãcróve eſt affecta. Huc ꝑtinet & qui elephas dicitur, & phagedęna, & herpes. verũ hæc omnia cum fluxione conſiſtunt. Abſque autẽ materiæ affluxu ſolis partium qualitatibus alterandis, inæquales intemperies fiunt. vtiq; refrigeratis iis, aut deuſtis, aut immodicè exercitatis, aut feriatis, aut aliquid id genus paſsis. Iam ex iis, quę foris corpori occurrũt, inæqualis intẽperies gignitur, dum id vel frigefit, vel calefit, vel ſiccatur, vel humectũ redditur. quippe hę ſimplices intemperies ſunt, veluti in iis, quæ de tẽperamentis ſcripſimus, eſt monſtratũ: compoſitæ ex iis aliæ quatuor ſunt, quũ corpus vel calefit ſimul & ſiccatur, vel calefit ſimul & humectatur, vel refrigeratur ſimul & ſicceſcit, vel refrigeratur pariter & madeſcit. Quòd autem eiuſmodi intemperies ab æqualibus eo diſtẽt, ꝙ in omnibus intẽperanter affecti corporis partibus æqualiter non inſint, id clarè liquet. Ergo quis ſit omnis inæqualis intẽperaturæ generandæ modus, in propoſito libello ſtatutũ eſt exequi. Admonẽdi autẽ ſumus, quò clarior nobis omnis diſputatio ſit, de omnibus corporis particulis, principio à maximis ſumpto, quæ ſcilicet ne vulgo quidem ſunt ignotę. Siquidem manus, & pedes, & ventrẽ, & thoracẽ, & caput nemo eſt qui ignorat. Diuidamus aũt earum rurſus vnamquanq; in proximas ſui, quæ προσεχῆ Græcè dicuntur, particulas. Verbi gratia, crus in femur, tibiam, & pedem. Item totum brachium, in brachium, cubitũ, & ſummã manũ. Iam ſummę manus ipſius propriæ particulę ſunt carpus, μετακάρπιον, & digiti. Digitorum vero particulæ ſunt, oſſa, chartilago, ligamentum, arteria, vena, membrana, caro, tendo, vnguis, cutis, adeps. Has autem diuiſiſſe in aliam ſpeciem non eſt: ſed ſunt ſimilares ac primę, exceptis

Anaſarca ſeu leucophlegmatia, tertia hydropis ſpecies.

Epiale poſteà, & ca. 6. li. 2. feb.

Intemperies inæqualis cum materia, ut in tumoribus præter naturã: et ſine materia.

Intẽperies inæqualis ut æqualis, ſimplex eſt uel compoſita.

Intẽperies inæqualis & æqualis quid.

Maximæ partes corporis 5. Hic manus, brachium totũ: pes, crus, caput.

Tendonem ex neruo et ligamento miscet Gal. 1.li.de motu musculorum.

ptis tamen arteriis & venis. hæ nanque ex fibris & membranis sunt conditæ, veluti in tractandæ dissectionis ratione est traditũ. Quinetiã cõplura esse spatia inter ipsas primas & similares particulas, atq; iis etiam plura maiora minoráque inter ipsas instrumentales & compositas: aliqua verò & in vna qualibet similari particula, veluti osse cutéque: hęc quoq; omnia in iis, quę de administrãdis dissectionibus scripsimus, sunt ꝓdita. Ac quæ mollia quidẽ sunt corpora, ea quoniã sibi inuicem incumbunt, interposita spatia latere conspectum faciunt: quę dura siccaque sunt, in iis cernere spatia licet, sicuti osium cauernulas. continent hę naturaliter multum in sese humoris, huiúsq; crassi & albi, in id comparati vt ossa nutriat. Quæ in cute foramina sunt, ea qua ratione fiant, in iis quæ de temperamentis præcepimus, est dictũ. atq; hæc monuisse necessariũ erat claritatis causa eorum quæ à nobis deinceps sunt dicenda.

Lib.2.in pilorum generatione, & 1.san.tuendæ.

De inęquali verò intẽperie nunc agendũ, tum quænam eius natura sit, tũ quot eius generandi modi. Ergo ꝙ in omnibus particulis corporis quod fluxione est affectum, vnica tęmperies non sit, priùs est dictũ. verùm id commune omnis intemperamẽti inæqualis est. differẽtiæ eius, ipsam corporum affectorum sequũtur naturã: quum aliter simplex caro, aliter vniuersus musculus impari temperamento sit affectus. quippe calida fluxio, vbi in musculum procubuit, primùm maiores arterię venæque opplentur, ac distenduntur ab iis minores: atque ita res procedit, donec ad minimas sit peruentum. in iis vbi valenter impacta fluxio est, nec ampliùs contineri potest, partim eius per ipsarum ora, partim per tunicas, collatum foràs transmittitur: tum verò spatia ipsa vacua, quæ inter prima sunt corpora, fluxione implentur. Sic omnia ab humore, omníq; ex parte incalescunt, ac perfunduntur. ea sunt nerui, ligamenta, membranæ, caro ipsa: antéque hęc arterię, & venæ: quę scilicet & primæ & pręter cętera vario dolore afficiũtur. qppe interiùs à fluxione tũ excalfiũt, tũ distendũtur, ac diuellũtur: exteriùs nõ mõ excalfiũt, sed etiã premũtur ac degrauãtur. reliquę particulę alię cõprimẽdo solũ vel incalescẽdo, alię vtroq; genere laborãt: appellaturq; morbus ipse phlegmone. est aũt inæqualis intẽperies musculi: feruet enim iã qui in eo est sãguis. is secũ excalfacit primũ quidẽ ac maximè arteriarũ, & venarũ tunicas: mox verò omnia quę extra has sunt, q.bus scilicet circunfunditur. Ita duorũ alterũ necesse est sequi, vt si fluxio vicerit, corruptio sequatur victorum corporum: sin

Corpus hîc pro parte aliqua fluxione tentata.

Phlegmones generatio.

Particulæ omnes partis fluxione tentatæ ab ea læduntur, sed inæqualiter.

Causæ doloris uariæ.

ſin fluxio ſit victa, vt muſculi ad naturalẽ ſtatum redeant. Eſto igitur priùs victa fluxio, (rectiùs enim à melioribus incipitur) duplex hic incidit curatiõis genus: quòd vel digeretur quicqd humoris in particulam procubuit, vel cõcoquetur. verùm digeſtio optanda maximè curatio eſt: concoctionem hæc duo neceſſariò ſequuntur, puris generatio, & eius in aliquod ſpatium abſceſsio. abſcedit aliquando in capacitaté, quæ propinquæ ſunt, tum maximam, tum minimè momentaneam. quod ſanè abſceſsionis genus optimum eſt: aliàs in non momentaneam quidem, non tamen maximam: interim in maximam, non tamen non momẽtaneam. Ac quæ in ventriculum incidunt abſſceſsionum, optima eſt quæ in ſinum eius internũ abit: in quem etiam plerunque ſe aperiunt: mala verò quæ ſub peritonæum. Pari modo in iis quæ circa cerebrum exiſtunt, bona eſt quæ in priores eius ventriculos abſcedit: mala, quæ ſub inuolucra eius: item, quæ in poſticum eius ventrem ſe recipit. Qui verò circa coſtas abſceſſus colliguntur, hi in capacitates erumpunt thoracis: ac muſculorum quidem abſceſſus, ſub cutem: viſcerum verò, in arterias & venas, quas in ſe continẽt: vel in membranam qua operiuntur, quæ ipſis pro cute eſt. At ſi victæ à fluxione particulæ fuerint, in tãtam deuenient intemperiem, vnde tum earum pereat actio, tum ipſæ ſpatio corrumpantur. porrò deſinent tum primùm dolere, quũ mutatrici qualitati fuerint adſimilatæ. non enim quum mutata particularum temperies iam eſt, ſiue (vt ſic loquar) in ipſo mutatum eſſe, dolent: ſed dum mutantur, ſiue in ipſa mutatione. quemadmodum mirus dixit Hippocrates, dum alteraſcit ac corrumpitur naturâ, dolores fiunt. Alteratur autem, ac corrumpitur cuiuſque natura, quum vel calefit, vel frigeſit, vel ſiccatur, vel humeſit, vel eius vnitas diſſoluitur: in iis quidem intemperamentis, quæ inæqualia ſunt, ex calefaciendo, vel ex frigefaciendo potiſsimùm: quippe quum efficaciſsimæ qualitates hæ ſint: ſecundo loco è ſiccando, vel humectando: ex eſuriendo verò, vel ſitiendo, deficiente hic humida, illic ſicca ſubſtantia. Ex vulnerando, & erodendo, & tendendo, & premendo, & conuellendo, vnitate ipſa ſoluenda. Ergo ſi calor ſanguinis in particula, quæ phlegmone laborat, mitis eſt, tum qui in toto animalis eſt corpore mediocriter attemperatus, non facilè vnà cum afflicta particula calefit: ſin vel ille feruet vehementiùs, vel qui per totum ſpargitur animal, birioſus eſt, ilicò totus ad calorem vertitur:

Fluxiõis huius uel naturæ uictoria cap. 7. lib. 1 feb.

Tumores præter naturã curantur reſolutiõe, ſuppuratione.

Cauitatem momẽtaneã facit actiõis dignitas.

Abſceßus minùs lethalis in cauitates facilè uacuandas, aph. 8. li. 5.

Hæc omnia fuſiùs li. 4. ſympt. de doloris cauſis.

Febris quibuſdã phlegmonis ſuccedẽtis cauſa.

mulrò verò magis sicubi ambo cōcurrūt, vt & qui in phlegmone habetur, admodùm calidus sit: & qui in toto est animante, biliosus. Porrò calefit primùm qui in arteriis est sanguis: quòd scilicet is tum naturâ calidior, tū verò magis spirituosus sit: post hunc verò, etiam qui in venis est. quòd si propinqua visceri, cui plurimus sit sanguis, obsessa phlegmone particula fuerit: iam celeriùs cum hoc vniuersus qui in animali est sanguis, calore afficitur. Vnóque verbo, quicquid ex facili alterabile est, aut calidum naturâ, id à quouis calefaciente primùm excalfit. non secùs & ab eo quod frigefacit, quicquid facile alteratu est, vel naturâ frigidum, id primum refrigeratur. Ac promptus quidem ad alterandum spiritus est, vtpote ex tenuissimis constans partibus. Calidissima naturâ meritò est flaua bilis: at frigidissima pituita est. Reliquorum humorum sanguis, post flauam bilem maximè est calidus: sicut nigra bilis post pituitam est frigida. Quinetiam alteratur flaua bilis leui momento, ex quouis in eá agente: nigra ægrè alterascit. In summa, quicquid tenuium est partium, id promptè alteratur: contrà cui crassæ sunt partes, ægrè. Ita necesse est multifariæ phlegmonis alterationes incidāt, properea quòd multifariàm affecta sunt corpora. Principio nāque succus q̧ phlegmonem excitat, magis minúsue calidus est: deinde succi putrefactio, pro ipsius natura respondet, nō minimum certè, prout is magis minúsve est impactus. quippe quæ perspiratu carent, celeriùs putrescunt, veluti in externis accidit omnibus: cæterùm quum calida temperie sunt & humida, tum vtique potissimùm. iam ipsa phlegmone laborás particula, vel propè, vel longè sita est à multi sanguinis visceribus: totúsque sanguis vel biliosus est, vel melancholicus, vel pituitosus, vel spirituosus: atque hæc omnia magis minúsque. Quare necesse est multiformes fieri alterationes, siue alterum alteri sit collatū, siue idem sibi. Fiunt hæ omnes inæquales corporis intemperies, maximè quidem inflammato eo qui in phlegmone est sanguine: deinde eo qui in visceribus habetur & corde. atque huius maximè eo qui in sinistro eius sinu est. In quem (sicut in opere de vsurpandis manu dissectionibus est dictum) si viuo etiam animante, nec adhuc febre tentato, demittere digitū velis, vehementissimum deprehendes calorem. Quò magis verisimile est vbi totum corpus præter naturam incalescit, hunc maximè sinum ad summum peruenire caloris: quippe quum tenuissimū maximéque spirituosum sanguinem habeat, ac moueatur perpetuò.

Omnis substātia tenuis faciliùs q̄ crassa alteratur, cap. 2. li. 1. feb.

Puertdinē humoris accelerātia.

Visæra multi sāguinis, cor & hepar.

Idem in lib. de usu pulsuum.

petuò. Cæterùm in febribus id genus omnibus, calefit quidem ſanguis aliquando vniuerſus, quicunque non naturalem illũ calorem, qui ex humoris putreſcẽtia eſt obortus, cõcepit: non tamen aut arteriarum, venarúmve tunicæ, aut aliud vllum circũiacentium corporum prorſus iam temperamentum ſuum mutauit: ſed adhuc mutatur atque alteratur incaleſcens, ſiue (vt ſic loquar) calefiens. Quod longiore tempore hoc patitur, etiã vincetur aliquando, prorſúſque mutabitur, ita vt nõ ampliùs calefiat, ſed iam ſit præter naturam calfactum. Porrò terminus mutationis eſt, cuiuſque particulæ functionis læſio. ad quem vſque terminum omnis alterationis latitudo, via eſt in id quod præter naturam eſt, veluti mixtum communéque ac medium quiddã ex contrariis vtriſque compoſitum, ipſo naturali prorſus affectu, & eo qui iam planè eſt præter naturam. Ergo toto hoc tempore corpus incaleſcẽs, pro modo alterationis etiam ad portionem ſentit dolorem. Quum verò omnes corporis ſolidæ particulæ excalfactæ ad abſolutionem iam ſunt, eiuſmodi febrem hecticam Græci vocant, ceu non ampliùs iam in humoribus & ſpiritu, ſed in corporibus iis, quæ habitus rationem habent, cõprehenſam. hæc doloris eſt expers: putántque qui ea febricitãt, omnino ſe febre carere. neque enim ſentiunt eius calorẽ, omnibus ſcilicet eorum partibus æquè percalfactis. Sed & conuenit de iis, inter naturalis ſcientiæ profeſſores, in iis quæ de ſenſibus produnt. neque enim citra alterationem eſt ſenſus, neque in iis, quæ iam ad perfectionem ſunt alterata, dolor. itaque etiã hecticæ febres omnes, tum ſine dolore ſunt, tum nec ſenſu ab his qui ipſis laborant, perceptæ. Non enim ex eorum particulis hæc agit, hæc patitur: quum omnes inter ſe iam ſimiles ſint redditæ, ac vnicam habeant conſentientem temperiem. Quòd ſi alia earum calidior eſt, alia frigidior: at certè eatenus eſt frigidior, vt vicinam nihil offendat, alioqui ſic ſcilicet partes quæ pro naturæ modo ſe habent, mutuò ſe offenderent: vtpote quæ ſic quidem temperamentis diſsideant: caro nãque calida particula eſt, os frigidum. cæterùm tam harum partium quàm reliquarum omnium indolẽs inæqualitas eſt, modi exceſſus merito. Sic nãque neque aër qui nos ambit, priùs offendit, quàm ad immodicum calorem frigúſve eſt immutatus. cuius alioqui quæ in medio ſunt, differentias, tametſi numeroſas, ac manifeſtum exceſſum inter ſe habentes, citra noxam ſentimus. Ex iis ergo fortaſſe nec illud durius dici videatur, quod Hippocrates

Hoc clarius cap. 1. feb.

Hecticæ etymum cap. 9 1. feb.

Partes ſpirituoſæ, carnoſæ, ſolidæ, æquè calidæ in hectica.

Alteratio parua, eſt indolens.

Morbus omnis ulcus Hippocrati.

Calidũ crodendo,frigidum diuellendo ſoluit continuum. Gal.cap.1. li.4.ſimpl.

alicubi ait,omnem morbum vlcus eſſe. quippe vlcus vnitatis eſt diuiſio. immodicus verò calor,ac frigus proximè accedunt, vt vnitatem ſoluant : plurimus quidem calor,dum ſegregat ac incidit ſubſtantiæ continuitatem: ſummum verò frigus,tum ſtipando,tum introrſus pariter trudẽdo,quædam exprimit,quædam quaſſat. Atque hunc quiſpiam immodici caloris ac frigoris terminum ſtatuens,fortaſſe non incommodè ſentiat. Seu verò is, ſeu alius immodici exceſſus terminus eſt,certè conſiſtere omnem immoderatũ exceſſum in habitudine ad aliquid, iam liquet.non enim pari ratione à calidis frigidíſq; afficitur omne corpus, indéque fit, vt aliqua animalium conuenientes inter ſe ſuccos habeant: aliqua non ſolùm non conuenientes, ſed etiam qui ſe mutuò corrumpant : veluti homo atque vipera,quorum

Naturæ quorundam animalium contrariæ

vtriuſque ſaliua alteri eſt pernicies. Ita vtique & ſcorpium necaueris,ſi ieiunus illi inſpueris. At non homo hominẽ morſu interimit,nec vipera viperam, nec aſpis aſpidem : ſiquidem quod ſimile eſt,id congruum amicúmque eſt: quod cõtrarium eſt,inimicum ac noxium. Augetur enim quidque ac nutritur à ſimilibus:perimitur ac corrumpitur à diſsimilibus. Itaq; etiam ſanitatis tutela, per ſimilia perficitur : morborum ſublatio,per contraria. verùm de iis alius eſt ſermo. Hecticam verò febrem quæ iam habitum corporis occupauit, minimè ſentit qui ea laborat. Reliquarum febrium nulla eſt quæ non à laborante ſentiatur:ſed aliæ magis, aliæ minùs ægrotanti ſunt graues.ſunt ex iis & quæ rigorem ingerant:fit enim id quoque ſymptoma,ve-

Rigoris cauſa cap.2.& 6.2.feb.lib. 5.ſymp.& alibi paſſim.

luti alia multa,ab inæquali intemperie. Rationem tamen generandi eius in propoſito libro tradere non eſt,priuſquam de naturalibus facultatibus demonſtratum fuerit,quot hæ qualéſque ſint,tum quid agere quæq; ſit nata.verùm in libris de ſymptomatũ cauſis de omnibus agetur. Sed reuertor ad inæqualis intemperamenti differẽtias. Nam quemadmodum ex phlegmone febris naſcatur, tum quòd phlegmone omnis ac febris omnis præter hecticas, ex morbis ſint,quibus inæqualis ſit intemperies:dictũ iam eſt. Porrò accendi febrẽ & citra phlegmonen ex ſolis humoribus putreſcentibus licet.neque enim ea ſolùm quæ inculcata ſunt, & perſpiratu prohibita,putreſcunt, (verùm celeriter ea,maximéque) cæterùm putreſcunt & alia multa,quæ putredini ſunt opportuna. dicetur verò de horum opportunitate alio loco. Iam alio quoque genere inæqualis oriri intemperies in toto corpore poteſt : modò fuliginoſo vapore

Cap 5.& 6.li.1.feb. et lib.de cauſis morb.

detento:

detento: modò exercitationibus & pluſculis laboribus calore adaucto: modò ab ira, quũ ſanguis immoderatiùs feruet: modò ex deuſtione quauis externa incaleſcit. Porrò quòd etiam in his omnibus febribus, non ſecùs quàm in phlegmonis ſuprà eſt dictum, tum pro viribus effectricis cauſę, tum pro corporis ipſius affectu, alii magis febricitent, alii minùs, alii haudquaquã, apertum eſſe arbitror. æquè verò & quòd intemperies ipſa nõnunquam ſpirituoſam tantùm inuadit ſubſtantiam, nonnunquam ipſos etiam ſuccos, clarum id quoque reor. Sed nec minùs illud quòd omnibus huiuſmodi febribus ſi traxerint, hectica ſuperueniet. Iamq; ſermo noſter propemodùm oſtẽdit, inæqualem hãc intemperiem aliquando ex calida, frigidáve ſubſtãtia, quæ in particulam aliquã influat, accidere: veluti in his fiebat, quos phlegmone infeſtat. Sæpe non ita, ſed ipſa corporis temperie in qualitate mutata: tum quòd alterantium eam, quædam ortum habeant ab ipſo corpore, quædam extrinſecùs: vtique quum ex putredine tantùm aliqua, vel phlegmone excitatur febris, ab ipſo corpore: quum ab vſtione vel exercitatione, extrinſecùs. Dicetur autem & de his fuſiùs in morborum cauſis. Tanquam autem ex deuſtione accenditur febris, alterato videlicet corporis temperamento: itidem nonnulli ſæpe ex frigore refrigerati toto corpore vehementer ſunt: aliqui verò etiam perierunt. Iam quòd hi omnes etiam doleant, ne id quidem latent. Porrò dolent & qui ex rigore ingenti vehementer perfrigerati, celeriter ſeſe excalfacere properarunt: multíque eorum quum ſubito ac ſimul manus igni admouerunt, ingentem circa vnguium radicem ſentiunt dolorem. Et quiſquam quum tam luculenter videat intemperiem inæqualem doloris eſſe cauſam: etiã de internis doloribus dubitet, aut miretur, quo pacto citra phlegmonẽ ſubinde vel laxiore inteſtino, quod colon Greci vocant, vel dẽtibus, vel alia quauis particula homines doleãt? Nam neque talium vllum mirabile eſt, nec quemadmodum ſimul rigeant & febricitent ægrotantium aliqui. quippe ſi pituitoſus ſuccus qui frigidus eſt, quemq́ue Praxagoras vitreum appellat, & amara bilis quæ calida eſt, ſimul abundent, ac per ſenſibilia membra moueãtur: nihil miri eſt vtrunque à cubante pari modo ſentiri. neque enim ſi hominem ſub ſole feruido ſtatuas, & aquam illi frigidam infundas, fieri poteſt, vt non ſimul & à ſole calorem, & ab aqua frigus ſentiat. verùm hoc caſu ambo extrinſecùs ſunt, nec paruis portionibus incidunt: in febribus verò, quas Epialas

Corporis afficiẽdi præparatio, maxima pars eſt generationis morbor ũ, cap. 6. li. 1. feb.

Cap. 1. & 2. feb.

Cap. 10. et 11. li. 1 feb.

Intẽperies æqualis à ſola qualitate uel materia.

Cauſæ alterantes externæ, internæ.

Hoc ad finem li. 12. methodi.

De dolore colico lib. 12. meth.

Calor et rigor simul in omni corporis parte per Epialas, ca. 6. li. 2. feb.

pialas vocant, tum ab interno, tum exiguis portionibus: eoq; vniuersum corpus ambo sentire videtur. quum enim tenuissimis portiunculis aspersum per corpus tum calidum sit, tum frigidum: nullam sensilem alterius portiunculam ita paruam desumas, in qua non alterum sit comprehensum.

In accessionibus febrium calor et frigus in partibus diuersis.

In ipsa tamẽ accessionis inuasione, aliqui febricitantium tum rigent, tum verò febricitant tum ambo sentiunt, frigus immodicum & calorem vnà: verùm non eodem loco, quippe quum possint quæ excalfactæ sunt partes, manifestè à refrigeratis discernere. nam intus & in ipsis visceribus calorem sentiunt: in externis partibus vniuersis, frigus.

In febre Lipyria et ardentis quadam specie, interna semper uruntur, externa frigent.

Tales perpetuæ febres sunt, & quæ Græcè Lipyriæ vocantur: præterea quoddam ardentiũ febrium perniciosum genus. Quod igitur in his, maioribus portionibus accidit, hoc in Epialis contingit minutis. Inæqualis nanque est & harum febrium intemperies: sed nec minùs reliquarũ omnium, exceptis tamen hecticis.

Rigor sine febre quando, cap. 6. li. 2. feb. et li. 5. symp.

Quinetiam iis qui rigent, nec tamen febricitãt, inęquale intẽperamentum est: rarũ tamen est id symptoma. cæterùm incidit tum mulieribus, tum quibusdã aliquãdo viris. Debet autem omnino deses præcessisse vita: aut certè ciborum copiã longiore spatio homo sumpsisse: ex quibus tardus, frigidus, crudus, & pituitosus nascatur succus: qualem scilicet Praxagoras vitreum existimat. Porrò antiquitus nemo (vt videtur) ita est affectus, vt qui nec adeò ociosi, nec in victus saturitate viuerent. Indéque factum est, vt scripserint antiqui medici, rigori febrẽ necessariò superuenire.

Rigor sine febre ignotus priscis, lib. 5. symp.

Verũtamẽ tũ nos ipsi, tum alii iuniorum medicorum non pauci, sæpenumero vidimus rigorem, quem nulla secuta sit febris. Porrò componitur ex hac intemperie, & ea quę febricitantium est, Epialus: appello ita febrem illam, cui ambo semper accidunt: at in qua rigor quidẽ præcedit, febris sequitur, veluti in tertianis & quartanis, hanc Epialum non voco.

Epialus.

Ita ex duplici inæquali intemperie Epialus componitur: etiam aliæ febres, pręter hecticas, ferè omnes. Simili genere q; particulæ alicuius cũ tumore morbi sunt, hi quoque omnes perinde ac phlegmone, cum intemperamento inæquali consistunt, Cancer, Erysipelas, Carbunculus, Herpes, tumor, Phagedæna, Gangręna: quippe commune iis omnibus est, vt ex fluxione humorum sint orta.

Libro de tumoribus præter naturam.

Dissidẽt in eo, quòd alii ex pituitoso, alii ex bilioso vel melancholico succo, alii ex sanguine vel calido, vel tenui, vel bulliente, vel frigido, vel crasso, vel alio quopiam genere affecto fiãt. declarabitur enim alio loco de

loco de horum membratim differentia diligenter. Quod ad propoſitum diſceptationem pertinet, hoc tãtum dixiſſe abundè eſt, quòd qualiſcunque eſt fluxio, eadem ratione quenque prædictorũ affectuũ creat, qua priùs ex calida & ſanguinea phlegmonen gigni monſtrauimus. Sed nõ minùs etiã ſimilarium, ac ſimplicium, primorúmq; in iis corporum ſingula, ſic à fluxione affecta, ad inæqualem intemperiem deueniunt. Cæterùm extrinſecùs pro rheumatis ratione calfacta, refrigerata, ſiccata, vel humectata: penitùs & in profundo nondũ ſimiliter affecta. Quòd ſi tota per tota mutata alterat áque ſint: fiunt quidem ilicò à dolore libera: in difficili tamen ſic conſtituta ſunt ſtatu. Hæc prænouiſſe his qui opus de medicamentis ſunt percepturi, & poſt id medendi methodum, abundè mihi ſatis videtur.

Alteratio quando indolens.

Galeni de Inæquali intemperie libri, Thoma Linacro Anglo interprete, Finis.

INDEX DVOBVS NVMERIS DISTINCTVS, QVORVM PRIOR PAGINAM, POSTERIOR versum indicat.

Humidum

Pulmonis

Tempera-

INDICIS FINIS.

Cessante Causa stuxionis Cessitas
nō ita implebitur humore
Causa putrefactionis fluxio
Sine sanguinis effusione non
fit Morbi remissio

Sanguinem mittere usq ad animi
deliquium in sinocho ardētissima
ex sola obstructione ubi ętas
permittit. ex mala Coctione
Catarrus.
Vinum emanat. mortuum
La Medicina ha dua rimedij princi
pali. La Medicina. e il Cauar del
sangue
Vacuatio insignis aut. per Ventrē
aut per Venę sectionem
Calor in igneum vertitur prohibita
transpiratione
Ex Mala Coctione Catarrus.